N. N. Beldiceanu

CHIPURI DE LA MAHALA

BUCUREŞTI
"MINERVA"
1905

Preţul: Leĭ 1.50.

N. N. BELDICEANU

CHIPURĬ DE LA MAHALA

BUCUREŞTI

„Minerva“ Institut de arte grafice şi editură
6, Strada Regală, 6
1905

TOATE DREPTURILE REZERVATE

REPRODUCEREA INTERZISĂ

TUŞA RUXĂNDIŢA

TUŞA RUXANDIŢA.

In Cişmigiŭ, la *Buturugă*, cîntaŭ lăutariĭ. În jurul meselor rotunde, înflorite de umbrele castanilor uriaşĭ, lumea bea bere într'o larmă veselă de glasurĭ.

La o masă stătea domnul Dumitraşcu, căpitan la pensie, cu familia, adecă: cucoana Polixenia, domnişoara Nina cu logodnicul dumisale, domnul sublocotenent Tiberiu Isăcescu, şi *tuşa Ruxăndiţa* — domnişoara Ruxăndiţa —, sora domnuluĭ Dumitraşcu, bătrînă şi vopsită foc supt pălăria albastră încărcată cu trandafirĭ roşiĭ.

Domnişoara Ruxăndiţa, care numără acum cincĭzecĭ de primăverĭ, nu s'a măritat fiindcă-ĭ rămăsese pensie destul de bună de la tatăl dumisale, cuconu' Barbu Dumitraşcu, fost preşedinte de tribunal, şi nu vroia s'o piardă; căcĭ zicea dumneaeĭ:

«Bărbaţiĭ, dragă, în ziua de azĭ îs răĭ, toţĭ ca unul; nu vezĭ dumneata: e plină lumea de divorţurĭ... da, da, aşa — aşa, draga mea, ce rîzĭ... Azĭ, o fată decît să se mărite maĭ bine să-şĭ lege o piatră de gît şi să se dea cu capul într'o fîntînă... da-da, nu rîde, ascultă, drăguţă, ce-ţĭ spun eŭ, şi bagă bine-în cap...»

Acestea eraŭ teoriile tuşiĭ Ruxăndiţeĭ, şi ele aŭ fost adevărata pricină pentru care nu s'a măritat, căcĭ urîtă, cum spun gurile rele, n'a fost: avea părul negru ca abanosul, pieptănat în două benzĭ linse pe frunte; ochiĭ negri, cu genele marĭ şi sprincenele codate, — în sfîrşit a fost maĭ mult frumoasă decît urîtă domnişoara Ruxăndiţa în vremea eĭ.

...Împrejur, răcoarea creştea umedă. Lăutariĭ, cucuieţĭ pe estrada de scîndurĭ, cîntaŭ o romanţă veche. Rîndunelele treceaŭ ca nişte fulgere prin văzduhul siniliŭ. Suflărĭ uşoare de vînt aduceaŭ mirezme jilave de verdeaţă. Grădina toată înviase, vibra de viaţă, în soarele începutuluĭ de primăvară. Lacul, înfiorat de sălciile pletoase, licăria ca argintul viŭ. Şi pe aleiele

largĭ lumea îmbrăcată în haine deschise trecea ca pe niște drumurĭ de lumină, îmbătată parcă de aierul acela limpede, de izbucnirea aceia nouă de viață.

Domnul Dumitrașcu, cu pălăria pe ceafă, sorbia tacticos din halba cu bere, îșĭ ștergea mustățile albe și bărbuța de țap, și era foarte fericit. Cucoana Polixenia, mică și rotofeie, încă tînără în cununa de păr sur, avea o lumină galeșă, neobișnuită, în ochiĭ negri ca două porumbrele. Domnișoara Nina, supțirică și plină de gingășie în rochia eĭ albă, se înroșia des și pleca genele negre, pe cînd domnul sublocotenent Tiberiu Isăcescu îșĭ răsucia mustăcioara ascuțită cu un zîmbet ușor. Iar tușa Ruxăndița sorbia din cînd în cînd din băutura galbenă și asculta taraful, c'o lumină de vis pe fața încrețită și plină de pudră.

Domnul Dumitrașcu îșĭ trecu voios o mînă prin mustața albă, dată cu cosmetic și strigâ, dîndu-șĭ c'o sfîrlă pălăria pe ceafă:

«Maĭ bem încă un rînd, *sapresti!*

— Nu, papa, eŭ nu maĭ pot, ciripi domnișoară Nina, tremurîndu-șĭ capul.

— Atuncĭ o regală...

— Nu, nu, nu maĭ pot...

— St!, nu, fără mofturĭ, am zis... Ce ți-e, domnule, și cu fetele astea, e un adevărat scandal! Mănîncă și beaŭ ca niște vrăbiĭ...

— *Parol*, papa, că...

— St!, s'a sfîrșit, am zis... Chelner!

— Îndată, vă rog!»

Chelnerul se opri scurt, cu șervetul subsuoară.

«Va să zică: o regală...

— Parol...

— St!, nicĭ-un parol, nu crîcni, am zis... O regală va să zică... Și... și ălelalte *repetirt*, sapresti, cum zice Turcul... Dar scurt mă'nțelegĭ, camarade, scurt, militărește, în treĭ timpĭ și două mișcărĭ... Aĭ auzit camarade, ha?

— Înda...

— St!, nu crîcni!»

Cișmigiul era plin de freamătul mulțimiĭ. Pe insula de la *Bufetul Monte-Carlo* lumea se îngrămădea zgomotoasă pe la mese. Pe lacul strălucitor treceaŭ bărcĭ albastre cu părechĭ tinere, umbrite de umbrelele colorate ca de niște florĭ uriașe. Și sălciile

de pe malurĭ îșĭ muiaŭ în unde pletele verzĭ-galbene și se oglindeaŭ, răsturnate în adîncurĭ.

Domnul Dumitrașcu, după ce maĭ băuse o bere, se înduioșase grozav: se uita cu dragoste mare la ceĭ doĭ logodnicĭ, cari îșĭ zîmbiaŭ fericițĭ, — apoĭ căta lung la consoarta sa și ofta, mîngîindu-șĭ îngîndurat barbișonul ud de bere:

«Sapresti, sînt foarte fericit... Al draculuĭ să fiŭ dacă nu sînt eŭ acum fericit...»

Apoĭ, bătîndu-se cu palma peste frunte, strigâ:

«A, bun, minunat, bravo... O ideie... Să mîncăm aci!

— Perfect, ciripi domnișoara Nina. Ah, Doamne, i-așa de frumos aci!

— O ideie genială, cuvîntă domnul sublocotenent, răsucindu-șĭ mustața.

— St!, destul, aprobat, nu crîcni... Chelner...

— Îndată, vă rog...

— Ce mîncare aĭ?

— Cremvirștĭ! vă rog...

— St!, nu crîcni! — Să aducĭ, — una, două, treĭ, patru, cincĭ, — cincĭ părechĭ... dar militărește, mă'nțelegĭ, în doĭ timpĭ și treĭ mișcărĭ, aĭ auzit?

— Înda...

— «Nu crîcni!»

În jurul meseĭ se făcea haz mare de *nu crîcni* al domnului căpitan.

Amurgul cuceria aleiele şi desişurile verzĭ; de-asupra, în albastru, plutia un singuratec nor trandafiriŭ. Răcoarea umedă şi mirezmele creşteaŭ. Şi taraful cînta o romanţă bătrînă: contrabasul gemea cu durere; viersul supţire al vioriĭ tremura cu melancolie; naiul zvîrlia trilurĭ răsunătoare de privighetoare; iar glasul ghitaristuluĭ se înnălţa limpede spre cerul albastru, în picuratul molcom al ghitariĭ:

«Luna doarme, luna doarme, amoroa-a-săăă
Peeeste dealurĭ, peste dealurĭ şi cîmpiiĭ...»

Domnul căpitan suspina cu duioşie grozavă, mîngîindu-şĭ ţăcălia:

«Sînt fericit, ştiĭ foarte fericit, Polixenio, pe onoarea mea... Scumpa mea Polixenie...

— St!, tacĭ, Iancule, că te-aude lumea!» şoptia stacojie cucoana Polixenia.

— Eĭ şi ce, ce-mĭ pasă mie de lume?» striga domnul căpitan şi suspina iar, maĭ cu foc, tremurîndu-şĭ bărbuţa şi ducînd o mînă la inimă:

«Scumpa mea Polixenie!»

Chelnerul aduse cremvirştiĭ cu hrean, şi cu toţiĭ începură a mînca cu poftă şi-a da drumul la ţipete ascuţite, cu feţele încreţite:

«Iiii, teribil e de iute, domnule! — Pfiuuu! foc! — grozav!»

Se apucaŭ cu mînile de nas, îşĭ ştergeaŭ lacrimile cu şervetele, şi eraŭ foarte fericiţĭ.

Tineriĭ, după ce mîncară, se ridicară şi porniră, agale, la braţ, strînşĭ, lipiţĭ unul de altul, pe aleiele pline de umbră: domnişoara Nina îşĭ tremura cu gingăşie capul, mlădiindu-se alene în rochia-ĭ albă ca zăpada, domnul sublocotenent păşia ţanţoş c'o mînă la mustaţă, strîns în mondirul roş, înflorit cu şireturĭ negre. Ochiĭ tuşiĭ Ruxăndiţiĭ începură a-ĭ urmări pretutindenĭ.

Lumea se rărise. Umbrele amurgituluĭ se cerniaŭ ostenite pe aleiele largĭ. Sălciile pletoase înclinate deasupra lacului păreaŭ maĭ melancolice în lumina scăzută. Iar ceĭ doĭ logodnicĭ rătăciaŭ fericiţĭ, în mirezmele ameţitoare ale primăveriĭ, dispăreaŭ la cotitura uneĭ aleĭ, şi răsăriaŭ iară în privazurile de verdeaţă: ea — o supţirică umbră albă; el, ca o pată roşie. Şi ochiĭ tuşiĭ Ru-

xăndiţiï îï urmăriaŭ neîntrerupt, c'o îndărătnicie ciudată. Tineriï se arătară apoï pe lac, într'o luntre albastră. Şi era atîta de frumoasă seara aceia de început de primăvară, că par'că anume era făurită pentru ceï doï îndrăgostiţï. Şi'n aierul acela umed al amurgituluï plutia ceva ameţitor, ceva care făcea să vibreze în adîncurile sufletelor simţirï nouă, nebănuite, şi să izvorească în ele, de-odată, ca o lumină mare, o nemărgenită dragoste de viaţă.

Şi dintr'odată tuşiï Ruxăndiţiï începu a-ï tremura bărbia ascuţită; clipi repede din ochï, şi două lacrimï luciră la coada genelor şi prinseră a luneca încet, nebăgate de nimenï în samă, pe faţa sulemenită şi zbîrcită.

Pe aleiele pline de umbră treceaŭ la braţ părechï tinere. Aburirï uşoare de vînt aduceaŭ mirezme puternice. Taraful suspina ca într'un vis. Glasul ghitaristuluï tremura limpede deasupra:

«Te aşte-ept a mea frumoasăăă,
Te aşte-ept, te aştept şi tu nu vii!...»

Iar naiul înfloria melodia bătrînă cu sfioase trilurï de privighetoare.

Şi în vraja aceasta ciudată a înserării domnişoara Ruxăndița plîngea tainic, fără suspine, cu fața încrețită de o durere mare. Pe cînd domnul Dumitrașcu ofta, cu melancolie, cătră cucoana Polixenia, mîngîindu-şĭ țăcălia albă:

«Frumos e, domnule, frumos e... Ştiĭ parcă o sară ca asta n'a maĭ fost decît o dată... Ştiĭ, ți-aducĭ aminte, Polixenio dragă, ți-aducĭ aminte, ştiĭ, cînd... Dar, mă rog, nu maĭ zic nimic... Atît... Nu te supăra, scumpa mea Polixenie...»

Şi cucoana Polixenia nu se supăra de loc, ci-l asculta c'o lumină nespus de galeşă în ochiĭ negri; iar domnul Dumitraşcu dădea capul pe spate, închidea din ochĭ şi suspina tot maĭ cu foc, tremurîndu-şĭ bărbuța:

«Ştiĭ, pe onoarea mea, sînt foarte fericit, Polixenio... Pe onoarea mea... Chelner...

— Indată vă rog!

— Nu crîcni... Repetirt!»

Şi de-odată domnul Dumitraşcu întoarse capul spre tuşa Ruxăndița, şi se opri mirat, cu sprincenele ridicate!

«Na, na, na, da ce 'nseamnă asta, Ru-

xăndiţo? Ce înseamnă plînsul ăsta, Ruxăndiţo ? Eĭ, bravo, Ruxăndiţo !»

Iar domnişoara Ruxăndiţa prinse a rîde c'o undă de sînge în obrajĭ :

«He-he-he... Bată-te să te bată, că comedios maĭ eştĭ... Teribil hrean, grozav hrean, foc... Şi nu, zăŭ, aĭ crezut că plîng? Eĭ, bată-te să te bată... Bată-te să te bată...»

Şi tuşa Ruxăndiţa rîdea tremurîndu-şi trandafiriĭ înflăcăraţĭ din pălărie şi ştergîndu-şĭ lacrimile c'un colţ al şervetuluĭ, — pe cînd domnul Dumitraşcu şi cu cucoana Polixenia se uitaŭ miraţĭ la ea şi nu ştiaŭ ce să creadă.

FOCUL LUĬ DON VAGMISTRU

FOCUL LUĬ DON VAGMISTRU.

Don vagmistru Bursuc, — scund, gros și cu mustățile roșiĭ, marĭ cît niște favoriți, — ese dintr'o baratcă zdrîngănindu-șĭ vatraiul. E de serviciu. În fața corpuluĭ de gardă se oprește dîndu-șĭ capela pe-o sprinceană, îșĭ rășchirează picioarele, îșĭ pune falnic mînile în șoldurĭ și, scoțindu-șĭ burta înnainte, zbiară la țiganul care moțăește pe scărĭ cu goarna petrecută printr'o mînă:

«Măăă, mă baragladină!»

Balaurul sare ars în picioare răcnind speriat:

«Trăițĭ!»

Și rămîne drept ca o lumînare, cu ochiĭ albĭ holbațĭ la don' vagmistru.

«Bine firi-i-aĭ al draculuĭ de cioară, cum aĭ îndrăznit să dormĭ cînd eștĭ de serviciu?

— Tră...

— St! Nu crîcni, cristomaţia şi pogribania, că-ţĭ fac mutaţie la fălcĭ şi te trimet la bulibăşie în pas gimnastic... Sună, măăă, adunarea...»

Sunetul ascuţit al goarneĭ taie liniştea tabereĭ perzîndu-se peste cîmpia nemărginită, în negurile sineliĭ ale dimineţeĭ. Tropotul cizmelor umplu aleele prunduite, străjuite de salcîmĭ piperniciţĭ. Soldaţiĭ se îngrămădeaŭ pe la uşĭ, eşeaŭ, cu raniţele şi armele, zoriţĭ de strigătele sergenţilor şi caporalilor şi de ochiĭ cumpliţĭ aĭ sergentuluĭ-major Bursuc care sta ţanţoş, cu stînga 'n şold şi cu dreapta la caerele roşiĭ:

«Maĭ repede, tu ăla, bobocul ăla cu nasturiĭ nefăcuţĭ, maĭ re-pe-de firi-i-aĭ al draculuĭ, că de asta îţĭ dă statul o pîne pe zi măăă... Şi să-ţĭ facĭ nasturiĭ, băiţaş, lună, lu-nă că tă ia, mă-înţelegĭ, muma draculuĭ în pas gimnastic...»

Don' vagmistru era de o bucată de vreme foarte ciudat: acum era vesel şi chema pe ţiganul Păpurică:

«Din cîte părţĭ se compune arma Manliher, mă?

— Trăiţĭ, don sergent-major, arma luĭ *Manlichi* se compune din: *Mecanistru* dă închidere, mecanistru dă deschidere...»

Şi don' vagmistru se strîmba de rîs. Apoĭ deodată îĭ perea cheful din senin şi rămînea cu ochiĭ în gol răsucindu-şĭ caerele înflăcărate.

În viaţa luĭ don vagmistru era o taină: Păpurică spusese camarazilor că l-a văzut într'o noapte, pe la ceasul schimbuluĭ al doilea, rătăcind în lumina luneĭ, vorbind singur şi smulgîndu-şĭ cu disperare mustăţile.

... După ce eşiră toţĭ la instrucţie don vagmistru Bursuc o luă agale spre cantină, printre salcîmiĭ săracĭ; păşea melancolic tîrîindu-şĭ vatraiul prin prund; la uşa cantineĭ se opri, îşĭ trase capela pe-o sprinceană, îşĭ ridică carîmbiĭ cizmelor, îşĭ răsuci caerele cu amîndouă mînile şi scoţînd ţanţoş pieptul înnainte deschise uşa şi intră.

Înăuntru, la tejghea, între clondire, covrigĭ, şnururĭ portocaliĭ pentru amnare, salam, gulere de cauciuc, parizer, nasturĭ cazonĭ, şi pîne, — sta un piciŭ cu şorţul verde şi se scobea melancolic în nas, în

bîzîitul somnoros al muştelor. Don' vagmistru Bursuc se aşeză la o masă şi poronci încruntat:

«Băiţaş, un sfert de vin la subsemnatu!»

Prîslea aduce vinul tîrîindu-şĭ leneş nişte papucĭ uriaşĭ, dăruiţĭ de jupînul; cască de i se duce gura pănă la urechĭ şi umple somnoros un pahar zoios. Don' sergent-major îl deşartă cu necaz şi-l trînteşte cu furie pe masă; întoarce ochĭ cumpliţĭ spre iatac, pufneşte, geme, bate cu degetele darabana în masă şi-şĭ dă capela cînd pe ceafă cînd pe ochĭ:

«Băiţaş, o militară!»

Acum a ţipat aşa de groaznic că era să-l bage pe piciŭ în boale. Uşa se deschide şi intră jupînul legănîndu-şĭ burta uriaşă.

«Am onoare a vă saluta dom'le Ghiţă, ce maĭ hala-bala? zice don vagmistru şi ochiĭ i se întorc iar furioşĭ spre uşa ietaculuĭ.

«Măĭ piciule, încu'n sfert de vin!»

Şi don sergent-major Bursuc iar prinde a pufni, a geme, a bate cu degetele darabana în masă şi-aşĭ da capela cînd pe ceafă, cînd pe ochĭ.

Însfîrşit uşa se deschide şi cucoana Frosa, jumătatea jupînuluĭ, răsare în prag şi moţăe uşor din cap. E subţirică, are faţa albă ca şunca dintre gulerile şi nasturiĭ cazonĭ, şi cînd a dat cu ochiĭ de don' vagmistru parcă i-a presurat o mînă nevăzută papricaş pe faţă; are sprincene codate, ca trase cu cărbunele, gene negre şi ochĭ neastîmpăraţĭ de drac.

Don' sergent-major Bursuc se face maĭ stacojiŭ ca gulerul:

«Săru' mînuşiţile coană Frosă...»

Vorbeşte apăsat. Apoĭ mugeşte deodată cumplit:

«Dom'le Ghiţă eŭ sînt teribil om la mînie, sînt terrribil... Să-l ferească Maica Precista pă ăla care m'o *contra* pă mine numaĭ cu atîtica...»

Cucoana Frosa s'a îngălbinit ca mănunchiul de lumînărĭ, dintre pastramă şi parizer. Şi don' vagmistru o fulgeră odată pe supt sprincenele încruntate; bea vinul pănă 'n fund şi trînteşte paharul să-l sfarme; apoĭ să 'nduioşază din senin şi prinde a ofta cu ochiĭ în gol:

«S'a stricat miliţia dom'le! Şi dacă o

să mă 'ntrebĭ: *pen' ce?* Am să strig sus și tare: S'a stricat dom'le, pen'că nu maĭ e frica de mutație la fălcĭ... Eeeĭ, sfînt lucru maĭ era mutația aia sireaca... Era *mișto* nene Ghiță, mișto sireaca... D'aia miliția era atuncĭ miliție și *deceoplina*, deceoplină! Cînd venea înainte vreme un recrut înnaintea uneĭ deşte, — ia sama bine dumneata: înnaintea uneĭ deşte, nu a unuĭ grad!— cînd bătea odată talpa: *zdup!* se cutremura pămîntul, și cînd ducea mîna la capelă și striga odată: «Trăițĭ domn'le deșcă!» credeaĭ că i s'aŭ rupt baerile inemeĭ, nu ceva... Avea inemă atuncĭ ostașul, sireacul, pen'-că inima i-o băgam noĭ! Ia să-l fi pus naiba pe careva să lucreze moale că iera vaĭ de steaua luĭ, vaĭ de maica luĭ: îĭ scăpăraŭ căpriorii! Eĭ, sfînt lucru, Doamne, maĭ era mutația aia la fălcĭ nene Ghiță!»

Pe ușa deschisă soarele vărsa valurĭ de foc. Departe, în lumina albă, se înălțaŭ comenzile ofițerilor și fulgeraŭ sutele de baionete. Lîngă cantină un căprar de-o șchioapă, perdut în niște cizme uriașe, muștruluia pe un recrut cît un munte și tot mereŭ se ridica în vîrful cizmelor, strîngea

pumniĭ, întindea gîtul și zbera cît îl ținea gura:

«Hăt, doĭ, treĭ, patruuu... Bate talpa măăă... Hăt, doĭ, treĭ, patruuu...»

Don vagmistru oftă cu jale dînd drumul unuĭ val de fum:

«Da, s'a stricat nene miliția... S'a dus draculuĭ deceoplina... Numaĭ departe de cît astă noapte mi-a jucat o festă, dom'le, un ăla, un marțafoĭ, un pîrlit de bacaloreat! Eĭ, dar e lată răŭ daravera cu pîrlitu... (Aicĭ aruncă o privire disperată cucoaneĭ Froseĭ). A, staĭ să-țĭ spun nene cum a devenit cazu, să-țĭ spun verde dom'le Ghiță: iubesc o persoană și persoana mă traduce — e teribil dom'le Ghiță! — c'un pîrlit de bacaloreat... Da ce e, coană Frosă, ce te-aĭ îngălbinit așa?

— Ce aĭ, Froso dragă? — întrebă jupînul speriat.

— Frigurì! — suspină cucoana Frosa închizînd ochiĭ de drac.

— Nu te speria așa nenișorule: are frigurĭ, nu-ĭ nimic: îĭ daĭ chinină și nu maĭ are... Foarte *semplu*...

— Da, da, un prăfuleț de chinină, dragă, —

vorbeşte domnul Ghiţă umblînd zăpăcit în toate părţile ca o curcă beată; da, da, un prăfuleţ de chinină...

Foarte semplu... Iaĭ un prăfuleţ: nu maĭ aĭ frigurĭ...»

Jupînul Ghiţă găseşte chinina, o pune într'o ceşcuţă cu apă, o amestecă şi o dă consoarteĭ care o înghite strîmbîndu-se ca de groaza morţiĭ, pe cînd don vagmistru mormăeşte în caerele uriaşe:

«Tacĭ şi-înghite că multă chinină mi-aĭ pus la inemă! (Apoĭ tare). Şi cum spuneam, dom'le, m'a tradus cu pîrlitul de bacaloreat şi nu e măcar grad: e recrut, e boboc... L-am văzut, — cum te văd şi mă vezĭ, domnule, — eşind astă noapte de la persoana 'n chestie... Era lună ca ziua, l-am văzut cum te văd: cizme *particulere*, capelă particuleră — era bobocul dom'le...»

Apoĭ don vagmistru Bursuc ridică glasul şi tună cu mustăţile sbîrlite:

«Da să-l ferească Dumnezeŭ, are să fie ceva teribil, pă onoarea mea...»

După aceasta deveni iar melancolic şi glasul i se muiè şi vorbele i se întindeaŭ în gură ca nişte bucăţĭ de cleĭ:

«Da, da, dom'le Ghiță... Ceva teribil, pă onoare... Căcĭ tot maĭ iubesc pă persoana 'n chestie, măcar că m'a tradus cu bobocul...»

In cantină se făcuse tăcere adîncă; numaĭ muștele bîzîiaŭ somnoroase primblîndu-se pe marfă; iar într'o colivie verde o mierlă neastîmpărată zicea de dragoste.

Don' vagmistru trimese pe Prîslea să cheme un soldat și pe gornistul Pănuș cu goarna. Țiganul veni în pas gimnastic c'un recrut prizărit, cu ochiĭ vioĭ.

«Bravo, băețĭ, strigă don sergent-major; tu camarade să staĭ de planton la ușă și să-mĭ daĭ de știre cînd o veni vr'un don' ofițer; dar mă-înțelegĭ: ochiĭ în patru camarade! Tu, Pănuș neică, fă-te maĭ aproape... Băițaș, ia să le daĭ cîte un pahar de vin și flăcăilor ăstora că și eĭ sîntără oamenĭ, săracii... Bun! Acum umple-mĭ și mie sticla piciule; am și eŭ un gust... Da ce, n'am a trăi cît lumea: ca mînĭ oale și ulcele... Așa-ĭ destinul dom'le! Destinul e mare pușlama nenișorule! Spuĭ, glumeștĭ, alergĭ, te zbuciumĭ și pen'ce? Într'o bună dimineață, destinul, pușlamaua, ițĭ stigă: «Halt *musu!*» Și-adio și-un praz verde: sapa și lopata!»

Don' vagmistru rămase aşa un răstimp cu ochiĭ în gol, cu mustăţile zbîrlite ; apoĭ zise moale :

«Bea, măĭ Pănuş, bea bre, că şi tu eştĭ om! Îĭ fi avînd şi tu, măĭ, poate aleanul tăŭ! Poate n'aĭ tutun, măĭ dragă... Piciule băiate, o *meletară* luĭ Pănuş! Aşa! Aprinde-o de la mine, da aprinde-o, bre, nu te maĭ fasoli... Aprinde-o, măĭ, fire-aĭ al draculuĭ... Acu staĭ colea lîngă mine. Stăĭ, mă...»

Ţiganul, după ce se maĭ rînji şi se maĭ codi, se aşeză pe marginea scaunuluĭ uitîndu-se cu spaimă spre uşă.

Don' sergent-major tăcu şi rămase melancolic, cu capul în mînĭ, cu ochiĭ în gol.

În liniştea adîncă a cîmpiiĭ răsunaŭ comenzĭ perdute. Mierla fluera încet în colivia verde. Don vagmistru oftă :

«Pănuş, dragă, ia să-mĭ cînţĭ tu ceva de jale din goarnă, — da ştiĭ colea cu goarna înăduşită : să bîzîie numaĭ, măĭ neică...»

Pănuş stînse capătul de ţigară între degetele negre şi-l puse în capelă ; apoĭ, după ce se gîndi un răstîmp, duse trîmbiţa la gură, o astupă cu palma stîngă şi umflîndu-şĭ obrajiĭ începu să tremure încet,

ca din depărtări adîncĭ, un cîntec de dragoste. Don' vagmistru Bursuc oftă şi, plecînd capul în piept, îşĭ trase capela pe ochĭ ca să-şĭ ascundă o lacrimă; apoĭ iar oftă:

«Zi-ĭ, Pănuş dragă, zi-ĭ, să mor aicĭ pe loc ascultînd... Zi-ĭ, mă, că m'a tradus persoana 'n chestie...»

În liniştea adîncă goarna bîzîia încetinel melodia plină de alean; iar bietul don' vagmistru se visa în iatacul *dumneaeĭ* în lumina tainică a luneĭ, îngenuchiat la picioarele cucoaneĭ Froseĭ: ras, tuns, frezat şi îmbrăcat în tunica-ĭ ajustată cu dichis de Iţic, croitorul companieĭ, şoptindu-ĭ ca 'ntr'un vis:

«Te iubesc, Froso, dragă...

Iar cucoana Frosa suspina:

«Ah, Bursuc!»

Apoĭ Pănuş schimbă cîntecul şi don vagmistru prinse a îngîna moale după goarnă c'o lacrimă de durere pe vîrful nasuluĭ înflăcărat:

«Decît o viaţă tristă
Şi-un traĭ nenorocit,
Maĭ bine-un glonţ de puşcă
Şi totul s'a sfîrşit...»

«Aşaaa, zi-ĭ Pănuş dragă, zi-ĭ, măĭ, că m'a tradus persoana'n chestie!...»

CUCOANA VASTICA

CUCOANA VASTICA.

In mahalaua Birjarilor, o căsuță tupilată sub un acoperemînt de draniță, încărcat de mușchĭ și buruiene. De jur împrejur, sub streșina joasă, un cerdac înnegrit de ploĭ.

În răcoarea dulce a asfințituluĭ de Cireșar, pitpalacul din cușca cu rețea de deasupra ușeĭ, nu maĭ tace: «pit-palac... pitpalac...» Maĭ încolo, într'o colivie cu sîrmele împodobite cu lînă roșie, o mierlă flueră cu foc.

Prin bătătura caseĭ se legănă, ca o rață leșască, cucoana Vastica: cu nasul roș ca un ardeĭ, în umbra grimeleĭ albe; de-asupra buzelor groase îĭ mijește o mustață sură (semn că-ĭ supărată foc cucoana Vastica: cînd e cu chef, rade mustața cu perdat), și-ĭ supărată foc, fiind-că ceĭ doĭ chi-

riaşĭ nu i-aŭ plătit chiria şi n'are ce trage la măsea. Vorbeşte singură:

«Auzĭ dumneata marţafoiĭ! să nu-mĭ plătească eĭ dreptul meŭ... Dacă nu-mĭ pun marţafoiĭ banii în palmă pînă diseară, să plece din casa mea... Ducă-se învîrtindu-se ca ciocîrlia, cîte zile-s într'un an, şi să-ĭ văd cînd mi-oĭ vedea ceafa... Ţî-ţî-ţî! şi Nae nu maĭ vine! Ce-o fi stînd atîta, frate?...»

Domnu Nae e jumătatea dumisale, adică vorba vine; dar maĭ bine am zice sfertul dumisale: fiind-că dumneaeĭ e foarte bine zidită — prea bine; — iar domnu Nae: pielea întinsă pe oase.

Cucoana Vastica se aşează pufnind pe pragul cerdaculuĭ, îşĭ răsuceşte o ţigară cît degetul şi scoate fum gros ca pe gura unuĭ coş.

Cînd are banĭ albĭ, nu-ĭ ţine pentru zile negre: face nopţĭ albe trăgînd la măsea vin de la cîrciuma de peste drum: *La botul caluluĭ Iancu Sterea*, pe ferestrele căreia stă scris cu cretă, cu litere de-o şchioapă: «Vin de Odobeştĭ, vin de Nicoreştĭ, şi pelin de Transval». Eĭ, dar acum n'are banĭ, şi pace, şi sticlele colorate de la «Botul

calului Iancu Sterea», îi fac cu ochiul, — şi cucoana Vastica e Dunăre de mînioasă.

«Auzi dumneata lichelele dracului... Ducă-se învîrtindu-se ca ciocîrlia... Ţî-ţî-ţî, şi dumnealui nu mai vine... Nae, Nae, arză-te para focului, Nae, cum îmi mănînci tu tinereţele, Nae...»

Asfinţitul îşi aşterne umbrele peste mahalaua săracă. Pe geamurile deschise ale căsuţelor tupilate se aprind une-ori fulgere roşii. Pe la portiţe, stau de vorbă cumetrele cu mînile subsuori. Pe o bancă, în lenea asfinţitului de vară, piroteşte un muscal bătrîn, răzămat de-o poartă albastră, cu chipul spîn şi sbîrcit perdut pe jumătate în umbra cozorocului unei şepci albe. În fundul uliţei, în nouri rumeni de praf, se leagănă un moşneag pitic cu flaşneta 'n spate, şi 'n urma lui se ţine lanţ o droae gălăgioasă de copii. Moşneagul îşi mută caterinca din spate pe-un genunchi, şi prinde a măcina un vals melancolic. In volburi luminoase de praf, ştrengarii desculţi, ţipă, daŭ din mîni, se învîrtesc într'un picior. Intr'o ogradă, în umbra unui nuc rotat, două fete prind să joace, îngî-

nînd după minavetă: «Baaarca pe vaaa-lu-urĭ, saaaltă uşor...» De supt umbrarul cîrciumeĭ, doĭ soldaţĭ, cu bonetele pe-o sprinceană, bat ţanţoşĭ în masă cu baionetele şi unul strigă cu glas mare la băiatul care frige mititeĭ şi toacă cu cleştele în grătar, pe tactul valsuluĭ:

«Eĭ, băeate, înc' un sfert de pelin de Transval...»

Supt nuc, fetele se 'nvîrtesc alene şi-ĭ fură cu coada ochiuluĭ. Eĭ îşĭ răşchirează picioarele, scot cu ifos piepturile innainte şi-şĭ răsucesc tuleele.

Cucoana Vastica asvîrle mucul de ţigară şi intră bodogănind în casă. După ce aprinde lampa, se aşează greceşte în fundul divanuluĭ, face ţigărĭ groase cît degetul, una după alta, scoate, pe nas şi pe gură, fum ca pe coş, îşĭ chinueşte mustaţa şi vorbeşte singură în fumăraia de cafenea.

Chiriaşiĭ nu-ĭ plătesc şi pace; dacă nu-ĭ plătesc lichelele şi puşlamalele pînă mîne, să se care din casa eĭ. Şi Nae nu maĭ vine! Veni-i-ar numele să-ĭ vie de vagabond!

In ungherul din spre soare-răsare, sub un ştergar alb, doarme în umbră icoana

Sfîntuluĭ Spiridon, cu comănac, în miresme de sulcină şi busuioc. Prin ferestrele deschise vin, cine ştie de unde, suspinele flaşnetei. In cenuşa caldă a sereĭ de vară, felinarele strîmbe pun cărbunĭ de aur.

Cucoana Vastica a tăcut: se gindeşte iar la Nae. Nu maĭ vine vagabondul şi pace! Aşa i-a mîncat, arză-l para foculuĭ, tinereţele. Ridică ochiĭ la icoană:

«Cum îl rabzĭ, Sfinte Spiridoane, cum îl rabzĭ! Nae, firi-i-aĭ al ciorilor de Nae, pe unde te maĭ poartă dracul, Nae!»

Şi amintirile o cuceresc şi-aduc în sufletul dumisale melancolia asfinţiturilor de odinioară.

Heĭ-heĭ (aicĭ cucoana Vastica oftează din baerele inimeĭ) cînd era ea la maică-sa fată, cum maĭ umblaŭ flăcăiĭ pe dinnaintea portiţeĭ... Uite aşa 'ndeseară cu Niţă'n frunte: chipos, înnalt şi cu floare roşie la ureche. Ce maĭ cruce de voinic era Niţă! Şi ce ochĭ, ce ochĭ maĭ avea, of Doamne! cînd se uita odată la ea, ştiĭ colea, pe sub gene, cum ştia el, pehlivanul, îĭ trecea Vasticăĭ o săgeată prin inimă. D'apoĭ mustăţĭ negre ce-avea tîlharul: pană de corb, nu

ceva... Par'că-l vede: cînta, săracul, de se omora, din gură şi din armonică, de inimă albastră, — şi unde ofta drept geamul dumisale: «Of-of-of!», de răsuna mahalaua Teişanilor. Ce vremurĭ, ce vremurĭ! De ce nu l-a luat ea pe Niţă, nu pe putregaiul de Nae, să-ĭ mănînce tinereţele. «Nae, arză-te para foculuĭ, Nae, unde te poartă dracul, Nae?»

* * *

In lumina diminețiĭ, frunzarele umede scutură boabe scînteietoare de rouă.

Un stol de vrăbiĭ s'abate gălăgios pe zăplazul înnecat de bălăriĭ.

Rîndunelele ciripesc vesele şi scriŭ liniĭ pe lîngă cuiburile cu ferestruĭ negre, pline de ciocurĭ galbene.

In cuşca cu reţea pitpalacul nu maĭ tace.

În colivia de alăturea mierla îĭ zice cu foc. Iar cucoana Vastica, cu mustaţa rasă cu perdaf, şi cu nasul maĭ roş ca de obiceiŭ, stă greceşte pe pătuceanul din fundul cerdaculuĭ şi trage adînc din ţigară şi soarbe tacticos din cafeaua turcească. Din

cînd în cînd, ridică capul : sprincenele negre, cît degetul de groase, i se urcă pînă la mijlocul frunţiĭ şi ochiĭ rotunzĭ ţintesc cu dragoste mierla neastîmpărată :

«Aşa, zi-ĭ înainte, draga maichiĭ ţigancă... Zi-ĭ măiculiţă, cu foc... Şapte gîşte potcovite, tra-la, la-la-la... Aşaaa, zi-ĭ cu foc...»

Şi gura mare a Cucoaneĭ Vasticăĭ se întinde pînă la urechĭ într'un rîs mut, apoĭ se strînge pungă, şi îngînă, fluerînd, mierla cîntăreaţă.

Domnu Nae: lung, slab, cu gîtul de bîtlan, spîn ca'n palmă şi cu ochiĭ spălăciţĭ, mătură prin cerdac, îmbrobodit cu'n bariz galben, cu şorţul dinnainte şi cu picioarele goale în papucĭ.

Cucoana Vastica aruncă ţigara :

«Da' bine, Nae, ce nu umbli maĭ repegior?... Ce-aĭ păţitără, Nae, pe ziua dă azĭ?... Aoleo... firi-i-aĭ al draculuĭ... Maĭ repede, Nae, că m'apucă alte alea... Mai re-pe-de firi-i-aĭ...»

Domnu Nae se opreşte indignat:

«Vastico, nu te pronunţa, Vastico!

— Ba am să mă pronunţ, papugiule!

— Vastico, nu te pronunța, Vastico, că am și eŭ *ambițul* meŭ, Vastico!

— Arză-te para focului, cu ambițul tăŭ cu tot, de marțafoĭ...»

Și Cucoana Vastica sare de pe pat, ca mușcată de șarpe, și începe a țipa pe nerăsuflate:

«Papugiiiule, lichea, marțafoĭ, vagabond...»

Bietul domnu-Nae, o ia la sănătoasa cu tot *ambițul* dumisale, își pierde papuciĭ, se împiedică în șorț și bate mătăniĭ prin bălăriile de după casă. In urma luĭ furtună grozavă:

«Papugiiiule, licheaaa, mi-aĭ mîncat tinereeețele...»

Domnu Nae tace chitic în bălăriĭ, și după ce trece vijelia, s'apucă iar liniștit de treabă, ca și cum nu s'ar fi întîmplat nimic: mătură, face mîncare, — umblă prîsnel în toate părțile ca o fată de cincĭ-spre-zece anĭ, pînă cînd, te mirĭ ce, iar i se năzărește ceva cucoaneĭ Vastica, și sărmanul domnu Nae iar îșĭ pierde papuciĭ și bate mătăniĭ prin dudăul de după casă.

Soarele suie harnic văzduhurile albastre. Cucoana Vastica ia un gavanos, îșĭ potri-

veşte grimeaua într'un ciob de oglindă şi pleacă la «Botul caluluĭ Iancu Sterea», să-şĭ umple gavanosul cu vin de Transval; as-ta-ĭ damblaua dumisale, nu s'ar duce cu sticla, s'o picĭ cu lumînarea. Clondirele roşiĭ, galbene, verzĭ, iĭ fac cu ochiul din fereastră.

Ştrengariĭ, desculţĭ, ţipă şi se hîrjonesc. Departe suspină flaşneta. Cîte-va cumetre sfătuesc pe la portiţĭ. O vecină o întreabă pe cucoana Vastica, zîmbind poznaş:

«Da' încotro, cucoană Vastică?

— Ia, să iaŭ, măiculiţă, nişte varză.

— Credeam că vraĭ să iaĭ nişte vin.

— Baaa nu, măiculiţă, nu... Ce să fac eŭ cu vinul? Eŭ apă beaŭ, apă, nu vin...

— Da, am auzit, cucoană Vastică, că nu poţĭ suferi vinul în gură! Apoĭ maĭ încet, (cucoana Vastica-ĭ cam fudulă de-o ureche): Hm, hm, da, ştiŭ: iĭ daĭ numaĭ decît drumul pe gît!...

— D'apoĭ cum, măiculiţă, cum! nu pot suferi vinu'n gură... Aşaaa-aşa!»

La capătul uliţeĭ răsare acelaşĭ flaşnetar pitic, măcinînd acelaş vals melancolic. Ştrengariĭ desculţĭ daŭ din mînĭ şi sar într'un

picior în nouriĭ luminoşĭ de praf. Pe banca de lîngă poarta cea albastră, acelaşĭ muscal bătrîn stă neclintit, ca o stană de piatră, în lumina caldă de vară.

O SINDROFIE

O SINDROFIE.

Cumplită fierbere şi tărăboiŭ aŭ maĭ adus sărbătorile Crăciunuluĭ în mahalaua Tirchileştĭ. Cele treĭ cîrciumĭ, — *La băiaţiĭ veselĭ*, *La renumiţiĭ patricienĭ*, şi *La treĭ sarmale*, — gemeaŭ de muşteriĭ şi zi şi noapte. Caterincile miorlăiaŭ şi hîrîiaŭ, de parcă se mîncaŭ cîniĭ şi mîţele în ele; diblele, ţipaŭ ca'n gura morţiĭ, ţimbalele şi cobzele zdrîngăneaŭ şi naiurile flueraŭ, de te lua groaza.

In noriĭ vineţĭ de fum de tutun, de mititeĭ şi patricienĭ, gospodariĭ pisaŭ podelele, cu paharele în mînă, se izbeaŭ uniĭ în alţiĭ, de par'că orbăcăiaŭ într'o beznă adîncă, orĭ urlaŭ, sughiţînd cu mare jale, cîntece de inimă albastră.

Toată mahalaua mirosia a ţuică ca o velniţă, şi-a slănină afumată, cartaboşĭ şi sar-

male. Cetăţenii vorbiaŭ singurĭ pe drum, dădeaŭ tainic din mînĭ, şi se prăbuşeaŭ peste gardurĭ ca luaţĭ de nişte ape marĭ.

Paiaţĭ, cu măştĭ negre şi chivere de un cot, treceaŭ cu roate de cînĭ după eĭ, sunîndu-şĭ banii din cutiile de tinichea şi oprind lumea.

Şi-odată cu sara, într'o zarvă grozavă de cînĭ, răsăreaŭ irozii, cu cutia luminată în mijloc, scînteindu-şĭ paloşele în roatele de lumină ale felinarelor. In negurile uşoare, pe uliţele albe, călătoreaŭ rumene stele tremurătoare, şi glasurile stelarilor răsunaŭ trăgănate, pe nas: «Cine primeşte steaua mult frumoasă şi luminoasă!»

Şi vocele subţirele se înnălţaŭ tremurătoare în noapte:

«Treĭ craĭ de la răsărit
Cu steaua călătorind...»

...În astă seară era sindrofie mare la domnu Oică, *aproprietar*. Dumnealuĭ are casa cea maĭ arătoasă din mahala, pantalonii ceĭ maĭ creţĭ şi ceĭ maĭ largĭ, cuşma şi burta cea maĭ uriaşă, fată la pension (domnişoara Fifiţa), şi face «politică» la toartă şi chefurĭ asemenea. E grozav om domnu Oică! Să

nu cumva să vă puneţĭ cu dumnealuĭ, că v'aţi găsit Bacăul. Numaĭ consoarta dumisale, cucoana Manda, nu şi l-a găsit niciodată, de şi gura mahalaleĭ multe şopteşte— adecă vorba vine că şopteşte; dar cumetrele strigă, zbiară, — pace, domnul Oică nu aude.

În odaia scundă, cu muşcate la geamurĭ, larmă cumplită şi fum, de par'c'a pus în ea domnul Oică şuncĭ la afumat.

În jurul meseĭ din fund, pe care licăreaŭ în lumina lămpiĭ, gărăfĭ şi pahare cu vin profir,—stăteaŭ roată domniĭ Oică, Stănică, măcelar în piaţa mare, Mandache, cîrciumar în Dealul Spireĭ, şi Nae, cel maĭ fain bărbier al mahalaleĭ (are *Salon special de tuns, ras, frezat şi spălat*: *La briciul luĭ Galibarde)*.

La cealaltă masă jucaŭ loton domnişoarele Fifiţa, Lucsiţa şi Marghioliţa, colorate ca nişte curcubee; şi domniĭ Fănică, tejghetar *La băiaţiĭ veselĭ*, şi Păpurică şi Matache, vînzătorĭ în băcănia *La leul romîn*. Păpurică făcea ochĭ dulcĭ Luxiţeĭ; Matache, Marghioliţeĭ; Fifiţa ţinea săculeţul cu mîna stîngă şi scotea bilele cu dreapta, ţîvlind:

«Cocoşaţii..., holera a mare..., stîlpiĭ mitropolieĭ...»

Şi se roşea şi pleca ochiĭ ca o mironosiţă, pe cînd domnul Fănică, foarte grav, — cu capul năclăiat de pomadă, vîrît până la urechĭ în guleru-ĭ uriaş, — o călca tainic pe sub masă, pe picioare.

Cumetrele stăteaŭ în fundul divanuluĭ, fumaŭ, beaŭ vin şi cafele şi tocaŭ ca nişte meliţĭ.

Domnu Oică se răstoarnă pe speteaza scaunuluĭ, împreunîndu-şĭ degetele groase pe burtă şi vorbeşte gîfîind ca un foiŭ:

«Sînt, nenişorule, mare aproprietar? Sînt! Sînt numărul *ainţ* în ale politiceĭ? Sînt! Cine a dat la alegerĭ maĭ mulţĭ ca mine de-a berbeleacu? Cine? Sfîntă născătoare, ce maĭ politică a jucat subsemnatu la *Cuibul cu barză!* Halal politică, dom'le, aferim politică nenişorule! Să vedeţĭ cum a devenit cazul! Un pîrlit de *giubinat*, un ăla cu sticlele pe nas, se tot răţoia, mă rog, pă lîngă noĭ, cu nasul în vînt. Cum am mirosit că nu-ĭ de-aĭ noştri zic: «Las' că te învaţă neica politicale, stimabile!» şi nicĭ una nicĭ două: odată mă proţăpesc înna-

intea giubinatuluĭ cu mînile în buzunare: «Ce pofteştĭ, mă musu?» şi cînd l-am ars odată, nene, i-a sărit giubenu şi sticlele la muma draculuĭ; şi musu s'a făcut nevăzut de par'că nu fusese de cînd lumea şi pămîntul giubinat p'acolo! Dar, ce vorbă, eŭ învîrtesc politica pe degete, şi, nu că mă laud, dar sînt om cu *prinţip* sunt *ăl maĭ prima 'ntîĭ*, dom'le...» încheiă domnul Oică dînd peste cap un pahar.

Consoarta dumnealuĭ, cucoana Manda, ţîvleşte în fundul divanuluĭ, învăluită într'un nour de fum:

«Auzĭ dumneata, se ţine şi pîrlita de Riţa cucoană... Of! Of! apoĭ să nu morĭ cu zile? Riţa şi pălărie! Maica ta Cristoase! Apoĭ dacă poartă pîrlita pălărie, ce să poarte, soro, Fiţa mea, care a învăţat patru *glasurĭ* la *pansion*, şi cîntă la pian şi vorbeşte franţuzeşte ca o nemţoaică dă la copiĭ?»

Şi cucoana Manda ţipă de par'c'o taie cineva, vîntură din mînĭ, vorbeşte repede-repede, şi trece de la una la alta pe nerăsuflate:

«Aoleo, ce-a gîndit, soro, Vasilica de-a venit erĭ aşa de împopoţonată la Olangiţa?

Era, taman, baba dă la panoramă... Să mor... Şi cum se maĭ marghiolea, afurisita... Apoĭ să nu te-apuce stenahoriea, soro? Ştiĭ, dragă, azĭ i-am spus dumnealuĭ, să mă vază moartă dacă nu m'o duce la teatru, şi n'a avut în cotro, soro: mĭ-a *diclarat* pă *onorul* dumisale că o să mergem mîne seară, negreşit, la cevaşilea extra: Ci-că p'o codană de fată o încîntă, mă rog ţiea, un tîlhar de conte: declaraţiĭ, amor la cataramă, soro dragă, şi la urmă devine cazul şi-o traduce papugiul! — Ce 'nsamnă bărbatul, coană Frosă, chiar cogeamite conte, tot mangafà. — Fata, sărăcuţa de ea, nicĭ una, nicĭ două, hait îşĭ vîră cuţitul în inemă... *Aftorii* trag cu pistoalele ca la Plevna... — Fifiţo, maică, vin să-ţĭ aşeze mamiţica funta... — Foc *bingal*... — Fifiţo, Fifiţo, — tacîm de lăutarĭ — vin să-ţĭ aşeze mamiţica funta... Cevaşlea extra, cevaşlea extra, madam Piscupescu...»

Domnişoara Fifiţa vine cu ochiĭ plecaţĭ. Cucoana Manda îĭ aşează fioncul şi, văzînd-o roşie ca muşcata din fereastră, îĭ şopteşte:

«Maĭ pudrulueşte-te, draga maichiĭ, maĭ pudrulueşte-te niţeluşĭ...»

Apoĭ oftează tare trăgînd cu coada ochiuluĭ la Fănică:

«Ah, ce maĭ fată are maica, îmĭ vine s'o mănînc cînd o văd... Şi taaare-ĭ învăţată, mititica maichiĭ! Patru glasurĭ la pansion, vorbeşte franţuzeşte ca o nemţoaică dă la copiĭ, cîntă la pian... Taaare-ĭ învăţată mititica maichiĭ... Mînca-iar maica ochişoriĭ...»

Domnişoara Fifiţa era romanţioasă lucru mare: toată ziua sta gătită la fereastră şi cetea, cu glas tare, romane. Şi uneorĭ simţea aşa din senin, cucerîndu-ĭ sufletul, o jale neînţeleasă, şi-atuncĭ închidea pe jumătate ochiĭ negri şi rămînea aşa ceasurĭ întregĭ cu cartea deschisă pe genunchĭ, şi se gîndea, c'o undă ferbinte în suflet, la o noapte cu lună, la un castel singuratec şi la un marchiz cu plete şi cu pălărie de muşchetar, cu spadă lucitoare la brîŭ, şi c'o mantie neagră, aruncată pe un umăr, ca o aripă uriaşă. Şi deodată par'că se vedea în castel aşteptîndu-l şi dintr'odată marchizul cu pălăria de muşchetar izvora, ca din pămînt, în lumina de vis a luneĭ, şi-ĭ cădea la picioare, suspinînd, cu capul pe spate, cu dreapta pe inimă şi stînga pe spadă:

«O, Dumnezeul meŭ, cît te ador... O, te ador c'un amor maĭ arzător decît soarele de pe firmament... Te iubesc maĭ mult decît iubia Romeo pe Julieta, Tristan pe Isolda, Paul pe Virginia...»

...Dar dacă a văzut şi-a văzut domnişoara Fifiţa că nicĭ-un marchiz cu pălărie de muşchetar şi cu mantia aruncată pe-un umăr, ca o aripă uriaşă, nu vine să-ĭ cadă în genunchĭ, — şi-a coborît ochiĭ negri cătră domnul Fănică tejghetarul de la *Băiaţiĭ veselĭ*.

Şi une orĭ, în puterea nopţiĭ, pe cînd domnişoara Fifiţa era cufundată în cetirea iubitelor sale romane, se auzia o tainică bătae la geam.

«Cine-ĭ, Fifiţo maică, întreba cucoana Manda, speriată.

— Nu e nimenĭ, răspundea domnişoara Fifiţa stacojie; e vîntul, mamiţico...»

Şi dacă cucoana Manda s'ar fi uitat pe fereastră ar fi văzut că vîntul domnişoareĭ Fifiţeĭ era cu mustăţĭ, cu guler pănă'n urechĭ şi sămăna ca două picăturĭ de apă cu tejghetarul de *la băiaţiĭ veselĭ*.

...Sticlele se goliaŭ una după alta. În mij-

locul meseĭ, sta o ploscă pîntecoasă, cu dopul într'o parte, ca un cetățean chirchilit cu cuşma pe-o ureche. Zarva creştea. Cumetrele țipaŭ. Domnu Oică se sculase în picioare şi mugea din răsputerĭ, bătînd cu pumnul în masă, că politician ca dumnealuĭ nu e în toată *Evropa*. Domnişoarele dădeaŭ ochiĭ peste cap şi se învîrtiaŭ pe scaune ca pe jăratec. Cocoana Manda căta pe furiş la domnu Nae, ridica ochiĭ în bagdadie şi ofta din băierile inimeĭ. Şi deodată glăsui făcîndu-şĭ gura mică:

«Musu Nae, nu mă trata cu refuz, cîntă-ne cevaşlea... Marşul luĭ *Napalion Bunăparte*, musu Nae...

— Da, da, marşul luĭ Napalion Bunăparte, strigară cu toțiĭ, *A la votru*, nenişorule... A la votru, coană Mandă... Ura, să trăiască Napalion Bunăparte... Uraaa.. »

Domnu Nae îşĭ luă ghitara şi, lăsîndu-şi capul pe spate, începu a cînta cu foc: se apleca asupra ghitariĭ încruntat, cu'n şmoc de păr în ochĭ voind parcă să zmulgă strunele, răsucea două coarde şi bătea darabana, apoĭ dădea capul pe spate închidea fericit ochiĭ şi pişca uşure coardele strălu-

citoare. Iar cucoana Măndica şoptea tainic în tăcerea care se întinsese:

«Vin soldaţiĭ... Auzĭ, să jurĭ că vin... Ia darabana... St, *trumbeta...*»

După aceasta Fifiţa şopti ceva ca taină mare, cucoaneĭ Mandeĭ la ureche. Cucoana Manda luĭ Nae. Nae dispăru şi după cîteva minute apăru cu un zîmbet misterios. S'auzi un zgomot în şală şi, deodată, izbucniră, ca nişte ţipete de spaimă, miorlăiturile răguşite ale uneĭ flaşnete; iar musafiriĭ prinseră a striga de se cutremuraŭ geamurile:

«Bravos... Ura... Aşa maĭ înţeleg şi eŭ, nenişorule... Dacă-ĭ bal, bal să fie!... Uraa!..»

Caterinca cînta răguşită *Valurile Dunăreĭ.*

Cît aĭ bate în palme, mesele şi scaunele fură date la o parte şi jocul porni.

Domnu Nae strîngea la piept pe cucoana Manda, şi, cînd se'nvîrtiaŭ, amîndoĭ închideaŭ din ochĭ fericiţĭ. Fănică şi Fifiţa se legănaŭ a lene ca pe nişte valurĭ şi dădeaŭ ochiĭ peste cap; iar domnul Păpurică cu Luxiţa, şi Matache cu Marghioliţa treceaŭ ca nişte vîrtejurĭ, pe cînd domniĭ Oică, Stă-

nică și Mandache, priviaŭ zîmbind și cumpănindu-se cu paharele în mînă.

Dar cînd flașneta schimbă valsul în *Sîrba fetițelor*, săriră și dumnealor, chiuind, la joc:

«Așaaa... Încet la hop, nenișorule... Ușureeel!... Ușurel, neică! Așaaa!»

Și tustreĭ suflaŭ ca niște batoze, ridicaŭ cu greutate picioarele, dînd capul cînd pe un umăr cînd pe altul, și închideaŭ ochiĭ cu un zîmbet de fericire nemărginită.

Cucoana Manda se făcu deodată nevăzută și, după ea, dispăru și domnul Nae.

Domnul Oică vru să joace cu jumătatea dumisale:

«Unde-ĭ consoarta mea, nenișorule? Am mare plăcere pentru ca să joc cu dumneaeĭ, dom'lor... Eĭ, comèdie, eĭ drăcia draculuĭ, da unde-ĭ consoarta mea, iubiților, am mare plăcere pentru ca să joc cu dumneaeĭ!...»

Și domnu Oică se duse cumpănindu-se să-șĭ caute consoarta.

Jucătoriĭ frămîntaŭ podelele, dădeaŭ peste mese și scaune într'o larmă asurzitoare.

Deodată, glasul luĭ domnul Oică izbucni ca un tunet în odaia de alăturea.

«Care vra să zică, trădare!»

Jap! Buf! Uf!

«Să am pardon, nene Oică...

— Na pardon, musu...»

Trosc! Pleosc! Izbiturĭ, icniturĭ, ţipete, geamurĭ sparte. Şi-odată domnu Oică se prăbuşi în *salon*, ducînd pe domnu Nae pe burta dumisale uriaşă. Răsturnară dănţuitorĭ, mese, scaune, gărăfĭ; căzură pe divan, de pe divan jos; se tăvăliră toată casa, se ridicară — domnul Nae cu faţa răvăşită de groază, cu frezura vîlvoiŭ, cu ochiĭ căscaţĭ, cu gura căscată. Domnu Oică, pufnind ca o maşină de tren, — îl luă din noŭ pe burtă şi se prăbuşi cu el, mugind ca un taur, în peretele din fund, apoĭ în cel din dreapta, în cel din stînga.

«Să am pardon, dom'le Oică... Pe onoarea mea!, striga, galben de groază domnul Nae.

— Na, pardon, mangafa! Na, traducere, vagabondule!

— Să vedeţĭ cum a devenit cazul, domnule Oică... Pă onoarea mea...

— A devenit, musu, peste cap, a devenit pe frezură, a devenit peste fălcĭ...»

Domnul Nae, cu părul vîlvoĭ, scăpă din mînile luĭ domnu Oică ca din puşcă; răs-

turnă flaşneta, se răstogoli în stradă, se sculă şi o croi la fugă printre felinarele strîmbe. Pe cînd domnul Oică striga din uşă de clocotea mahalaua:

«*Alivoar*, dragă, şi maĭ poftim, mă rog, şi mîne seară la sindrofie, onorabile?»

Flaşnetarul se trăgea de cap şi urla din răsputerì :

«Flaşnetu meeeŭ... flaşnetu meŭ... Mi-aţĭ mîncatără fript flaşneeetu...»

Şi cucoana Manda ţivlia îmbujorată aşezîndu-şĭ părul pe după urechĭ.

— Auzĭ dumneata, mangafaua! să îndrăznească el aşa-ceva!...

Auzĭ dumneata, mugea cu convingere domnul Oică. Să îndrăznească el, dom'le, auzĭ dumneta!...»

Cîniĭ urlaŭ, gardistul zbucni dintr'un gang fluerînd cu disperare. Veciniĭ năvăliră speriaţĭ în stradă.

«Ce s'a întîmplatără, nene Oică? întrebă un vecin.

— Nimic, nenişorule, răspunse foarte liniştit domnul Oică; i-am făcutără niţică morală luĭ musu Nae.»

BUNICIĬ

BUNICII

La marginea tîrgului, în mijlocul uneĭ livezĭ bătrîne, albe de floare, o casă curată, cu acoperișul de draniță, încărcat de mușchiŭ verde, ascunsă în perdele de iederă. In mijlocul livezii visează, în lumina caldă a zileĭ de Florar, un rîmnic verde.

În pridvor o bătrînă mică și firavă, cu ochelariĭ pe vîrful nasuluĭ, stă pe un scăunaș cu treĭ picioare și împletește gînditoare la feciorap. Intr'un ungher, un băețel și o fetiță, — nepoțeiĭ, — cu căpșoarele bălane și descrețe și cu ochiĭ albaștri ca peruzeaua, desmeardă un motan mustăcios, cu mînușițele lor albe:

«Vaĭ! *salaaacu Milon*... Salaaacu *mos* Milon, că *tale-ĭ bătîn,* iel...»

Motanul toarce tolănit într'un rotocol tre-

murător de lumină şi clipeşte somnoros din ochiĭ luĭ galbenĭ. Bătrîna din cînd în cînd pleacă capul alb, ridică sprincenele negre şi priveşte cu dragoste la nepoţeĭ, pe deasupra ochelarilor.

Din odăile adormite în umbră şi linişte, vine miros dulce de sulcină. Vîntul tremură uşor perdelele lungĭ de iederă, aduce mirezmele livezii înflorite şi scutură fluturi trandafirii din mărul rotat de lîngă pridvor.

Nepoţeiĭ lasă motanul şi vin de-şĭ lipesc cuminţĭ capetele de pieptul buniceĭ; albăstrelele de supt genele auriĭ cată rugătoare către cicorile bătute de brumă ale bătrîneĭ:

«Bunicuţă... bunicuţă... spune-ne o poveste...»

Bătrîna s'apleacă şi iĭ sărută în creştet, şi glasurile subţirĭ pornesc iar ca un ciripit de rîndunele:

«Bunicuţă... bunicuţă... ne spuĭ o poveste... asa-ĭ... asa-ĭ?

— Vă spune bunica, vă spune... Comorile buniceĭ, comorĭ...»

Şi bunica rămîne un răstimp, în liniştea nemărginită, cu ochiĭ duşĭ în gol. Căpşoarele balane se lipesc maĭ tare de pieptul

eĭ. Albăstrelele se fac marĭ între genele auriĭ.

Glasul buniciĭ porneşte molcom:

«A fost odată un împărat...»

Şi graiul moale coboară şi se ridică în unde line.

Pe pustiurile fără hotare, pe un cal năzdrăvan, alb de spume, trece Făt-Frumos ca vîntul. Zboară din braţul vînjos buzduganul uriaş în văzduhurĭ, cad sfărîmate porţile de aramă sub buzduganul greŭ. Se încing lupte cumplite între voinicul cu pletele de aur şi zmeiĭ uriaşĭ; zingănesc şi fulgeră paloşele grele; cad răpuşĭ zmeiĭ...

Glasul bătrîneĭ curge melodios în linişte adîncă.

In văzduhurile albastre soarele de Florar coboară leneş spre dealurile sineliĭ din faţă. Copaciĭ asvîrl umbre negre peste ierburile împletoase. In mijlocul livezĭ supt geana umbrelor, visează ochiul verde al rîmniculuĭ...

Nepoţeiĭ ascultă cuminţĭ.

.... Aleargă Făt-Frumos ca gîndul prin singurătăţile nemărginite, pe calul năzdrăvan, cu Cosinzeana, mîndra cu părul de aur, strînsă la pieptul săŭ de voinic...

*

Portița scîrție încet în liniștea asfințitului. E bunicul: pășește tacticos pe cărare, printre vetrele roșii de trandafiri, sprijinindu-se în cîrja-ĭ lustruită. Barba lungă de sfînt pune o pată de zăpadă pe haina de șiiac. In umbra păláriei cu marginile late, lucesc doĭ ochĭ plinĭ de bunătate. Pășește tacticos bunicul în umbrele amurgului și pufăește rar din pipă: puff, puff... Și painjinișurĭ vinete de fum îĭ plutesc leneșe împrejur...

Nepoțeiĭ îĭ sar ciripind înnainte și bătînd vesel din palme:

«Vine bunicu... vine bunicu...

— Dragiĭ bunicului flăcăĭ... Are bunicu doĭ fețĭ-logofețĭ cu părul de aur creț...»

Și bătrînul îĭ ridică pe rînd de subsuorĭ:

«Tîîîta mare pînă 'n pod! și-ĭ sărută frumos în creștet.

— Bunicule, bunicule, cîntă-ne ceva din ghitară...

— Vă cîntă moșul, vă cîntă.... Dragiĭ moșuluĭ dragĭ... Pufff-pufff...»

Bătrînul intră în casă și după un răstimp ese, într'un nouraș albăstriŭ de fum, cu ghitara în mînĭ; îmbrăcat în halatul săŭ

străvechiŭ, cu fesul în cap şi cu ciubucul în colţul gureĭ, şi se aşează în jilţ oftînd îngîndurat:

«Bătrîneţele, bătrîneţele...

— Bunicule, bunicule cîntă-ne mă *log* matale *călăselul*. Voim să zucăm călăselul...»

Bătrînul zîmbeşte fericit în barbă, maĭ pufăeşte odată închizînd din ochĭ, apoĭ aşează încet ciubucul pe parmaclîcul cerdaculuĭ, şi prinde a le cînta din gură ţinîndu-şĭ isonul din ghitară. Bunicuţa, cinchită pe scăunaşul cu treĭ picioare, începe a le bate voioasă din palme, privindu-ĭ pe deasupra ochelarilor. Iar nepoţeiĭ prind a toca cu botinuţile lor portocaliĭ în podelele pridvoruluĭ; se rotesc fudulĭ cu braţele în lăturĭ foarte serioşĭ şi se uită cînd la picioare cînd, pe sub gene, la bunicĭ.

Intr'un tîrziŭ bătrînul îşĭ conteni cîntarea şi-ĭ luă pe genunchĭ.

Amurgul de Florar îşĭ cerne umbrele şi melancolia, şi-ĭ o linişte nemărginită împrejur, ca pe alte tărîmurĭ. Livada bătrînă revarsă în cerdac răcoare şi mirezme. O mierlă flueră de dragoste în desişurĭ. Bătrînul oftează îngîndurat cu ochiĭ ţintiţĭ în gol. Ne-

poţeiĭ staŭ în braţele luĭ, cu căpşoarele, lipite supt mustăţele de zăpadă. Amintirile îl învăluesc ca un miros vag de florĭ uscate, îşĭ dă încetinel nepoţeiĭ jos, ia ghitara, şi în tăcerea infinită coardele suspină adînc, supt bolţile albe, şi bunicul începe a îngîna încet, pe nas.

«Pe o stîncă neagră într'un vechiŭ castel
Unde merge 'n vale un rîŭ mititel...»

Copiiĭ ascultă cuminţĭ cu ochiĭ marĭ între genele auriĭ.

Sus în văzduhurile albastre prind a tremura steluţe sfioase.

In prag s'arată bunicuţa, mititică şi adusă de spate, şi trece, uşoară ca o umbră, prin pridvor şi se aşează tăcută pe scărĭ.

Ghitara picură încet ca din depărtărĭ adîncĭ. Şi glasul bunicului se 'nalţă melancolic în umbrele amurgului.

ÎN PREAJMA FOCULUĬ

ÎN PREAJMA FOCULUĬ.

Baciul îşĭ îndeasă un cărbune în pipă, pufăie închizînd din ochĭ şi, scoţînd pe nas un val mare de fum, clătină din cap:

«Ce ştiţĭ voĭ, măĭ băieţĭ!.. Habar n'aveţĭ ce-ĭ pe lumea asta! He-heĭ, dragiĭ moşuluĭ logofeţĭ, să mă fi văzut voĭ pe mine cînd eram ia aşa numaĭ cît o găluşcă...»

Moşneagul tăcu şi pufăi de cîte-va orĭ cu ochiĭ ţintiţĭ la cărbunele din vîrful luleliĭ.

În mijlocul stîneĭ ardea un foc uriaş. Într'o căldare mare forfotea laptele şi în roata rumănă de lumină stăteaŭ tolăniţĭ la cislă ciobaniĭ; iar maĭ la o parte ascultaŭ doĭ strungăraşĭ de-o şchioapă, cu nişte căciulĭ cît nişte oboroace.

Un flăcăŭ puse o buturugă pe foc. Strun-

gărașiĭ se tîrîră pe pîntece maĭ aproape de baciŭ. Moșneagul clipi șiret și trăgîndu-șĭ mustățile albe cuvîntă :

«Heĭ-heĭ, cînd eram eŭ măĭ ca voĭ, colindam lumea în lung și-în lat, și, măcar că eram cît o gălușcă, numaĭ de unul Dumnezeŭ îmĭ era frică! Vedețĭ că eram năzdrăvan : asta-ĭ cheia și lacata !.. Par'că mă văd, măĭ flăcăĭ: așa prizărit cum eram, aveam o cușmă cît o baniță și un buzdugan așa de năstrușnic, că nu l'ar fi ridicat zece voinicĭ aleșĭ, știĭ, colea, pe sprinceană! — da ce spun eŭ ! un sat de voinicĭ ! — Și eŭ îl zvîrliam pînă 'n nourĭ, și-l prindeam ia așa pe degetul cel mic. Ce științĭ voĭ, măĭ băețĭ...

Acù odată, să vedețĭ ce mi să întîmplă. N'aveam ce face și flueram a pagubă mergînd pe o miriște arsă ; maĭ daŭ eŭ căciula pe ceafă, o maĭ daŭ pe-o sprinceană ; maĭ fumez de urît o lulea de tutun. Zic : ia să zvîrl eŭ buzduganul c'un deget, așa într'o doară, să vedem unde are să ajungă. Îĭ fac eŭ o leacă de vînt alene, și buzduganul zboară prin văzduh, vuind ca un vînt greŭ, și se mistuie în zare ca o pa-

sere. Şi-am mers eŭ toată ziulica, şi-am mers într'una toată noaptea, şi tocmaĭ a doua zi pe la toacă am dat de el în preajma unor curţĭ cumplite: făcuse ţăndărĭ, măĭ tată, nişte porţĭ de aramă şi acù se hodinea în faţa scărilor. Da' împrejur nu se zărea ţipenie de om. Îmĭ iaŭ eŭ buzduganul pe umăr şi urc scările, şuierînd ca 'n satul luĭ Cremene. Cînd ajung în faţa uşiĭ: uşa se deschide singură. Măĭ comèdie! Intru: uşa se închide. Măĭ, a draculuĭ minune şi asta!

Trec eŭ prin tinzĭ pustiĭ, trec printr'o groază de odăĭ, pace: nicĭ o suflare nicăierĭ... Intru într'o odaie mare, şi deodată ce să vezĭ dumneata? Unde se face, măĭ frate, o masă încărcată cu fel de fel de bunătăţĭ. Eŭ, dacă am văzut una ca asta: mĭ-am scos cuşma, m'am închinat ca tot creştinu cu frica luĭ Dumnezeŭ, mĭ-am suflecat frumos mînecile şi m'am aşezat la masă ca la mine acasă. Şi unde am prins a îmbuca de-mĭ trosneaŭ fălcile, şi-am ospătat, măĭ fraţilor, cît nouă, şi am băut cît nouăsprezece. Uite şi-acù măĭ băieţĭ par'că-mĭ lasă gura apă, cînd mă gîndesc la toate bunătăţile acelea!»

Moşneagul clipi iar şiret şi-şĭ netezi musteaţa dată după oală. Flăcăiĭ de-abia îşĭ ţineaŭ rîsul, iar strungăraşiĭ ascultaŭ cu gura căscată şi cu ochiĭ marĭ, plinĭ de spaimă, supt cuşmele miţoase. Chimirurile ţintuite ale voinicilor scînteiaŭ în lumina roşie. Flăcările fîlfîiaŭ pînze marĭ de lumină şi dezvăluiaŭ din umbră caşurile albe. Afară, în noapte, picuraŭ din cînd în cînd, tainic, ca din văzduhurĭ, tălăngile de la oĭ. Baciul, înşira înnainte:

«Eĭ, mult amar de lume am colindat eŭ, şi multe minunĭ mi-aŭ maĭ văzut ochiĭ! Acù, odată, urcam eŭ flămînd şi amărît, ca vaĭ de capul meŭ, un deal pustiŭ şi chel... Da' cît vedeam cu ochiĭ nu se zăria batîr un bordeiŭ şi, de cătrănit şi amărît ce eram, îmĭ venia să-mĭ fac seamă, nu altceva! Cînd colo, ce să vezĭ dumneata, cînd ajung în creasta dealuluĭ şi mă uit în vale: coşcogemite iezăr de lapte acru, alăturea un deal de mămăligă mîndră ca aurul; iar în malul iezăruluĭ un polonic! Ce să vă maĭ spun: am mîncat pînă cînd n'am maĭ putut, ş'apoĭ mi-am luat buzduganul, de-a umărul şi haida-ha, haida-ha, am purces

iar la drum. Ş'am mers eŭ, aşa pe-un drum neted ca o curea, pînă cînd am întrat într'un codru de aramă. În codrul acela, supt un gorun cumplit, care ajungea cu vîrful pînă în torţile ceruluĭ, ardeaŭ stînjenĭ de lemn, şi în roata de lumină, care se întindea împrejur cale de-o poştă, stăteaŭ tolăniţĭ, măĭ tată, doisprezece zmeĭ groaznicĭ, şi frigeaŭ douăsprezece bivoliţe: zmeul cel maĭ bătrîn şi maĭ urît (acela de bună samă că era tatul zmeilor), stătea greceşte şi fuma încruntat din luleaua cît un căuş. Cînd l'am văzut, mi-a venit şi mie pofta să fumez şi mi-am scos frumuşel luleaua din chimir, şi, fiindcă de foc nu era chip să mă apropiiŭ, că m'aş fi stărogit, — am prins a urca spre nasul zmeuluĭ. Şi-am urcat eŭ, şi-am urcat, măĭ flăcăĭ pînă pe la toacă, de-mĭ curgeau sudorile gîrlă şi-mĭ ieşise limba de un cot. — Tot îmĭ dădeam duhul, gîndesc, dacă nu făceam un popas bun la jumătate de cale, pe un bumb de la ilicul zmeuluĭ! — Şi dacă am ajuns, am încălicat frumos pe lulea, m'am tîrît binişor, prin fum, pînă la găvanul cu jă-

ratec, și după ce am furat un cărbunaș, m'am lăsat s'alunec încetișor la pămînt, și-am purces iar la drum, prin codrul cela de aramă, pufăind ca un Turc.

Acu, așa pe la aprinsul lumînărilor, ajung eŭ într'un tîrgușor. De-asupra răsărise luna, și în tîrg era liniște mare. O ieaŭ eŭ încet pe ulițile pustiĭ, căscînd gura în toate părțile, ca un om străin ce eram. Cînd colo, ce să vedețĭ, fraților?

De-oparte și de alta a drumuluĭ gardurĭ de cîrnațĭ! Măĭ minune a draculuĭ, da asta ce-o maĭ fi? Mă uit eŭ peste gardurĭ: case de brînză acoperite cu slănină... Mă apropiiĭ de-o fîntînă să beaŭ o țîră de apă: scot ciutura, mă aplec să beaŭ... Măĭ abrașă treabă și asta! Ciutura plină ochĭ cu lapte dulce! Mă apropiiŭ de-o poartă: țîșnește afară hămăind un cîne cu colacĭ în coadă...»

Flăcăiĭ se tăvăliaŭ de rîs prin șperlă; iar strungărașiĭ ascultaŭ cu gura căscată și nu știaŭ ce să creadă, și ochiĭ marĭ le licăriaŭ ca argintul viŭ, în bătaea flacărilor.

Într'un tîrziu moșneagul tăcu, lua cu mîna păroasă un cărbune și-l puse în pipa neagră, și începu a pufăi, într'o rînă, zîmbind

tainic. Un flăcăŭ îl întrebă, trăgînd cu coada ochiuluĭ la strungăraş:

«Şi zi, aĭ văzut zmeiĭ, moş Axinte?

— Văzut măĭ, cum mă vedeţĭ şi vă văd, rosti moş Axinte liniştit, dînd drumul la un val mare de fum.

Pe-o tohoarcă miţoasă, pe un bucium de cireş, şi pe caşurile albe treceaŭ luminile fugare ale celor din urmă pîlpîirĭ. O talangă picura, încet, ca din necunoscut.

Iar strungăraşiĭ stăteaŭ tăcuţĭ, în rumeneala foculuĭ, şi se gîndeaŭ cu-n fior de frică la ceĭ doisprezece zmeĭ din pădurea de aramă.

DOMNUL BUCUR

DOMNUL BUCUR.

Viaţa luĭ domnul Bucur era un adevărat iad: te mirĭ ce i se năzărea cucoaneĭ Profiriţa şi scandalul era gata.

«Aĭ să mă omorĭ cu zile, papugiule! ţipa dumneaeĭ ca'n gură de şarpe.

— Da n'am vrut să te supăr, omule, păcatele mele, se tînguia domnul Bucur; dacă ţi-am greşit cu ceva, na, poftim, îţĭ cer iertare!

— Paşol d'acilea papugiule.

— Da vino-ţĭ în fire, Profiriţo dragă, striga cu disperare domnul Bucur.

— Taacĭ, că m'apucă *pandaliile*, taacĭ că m'apucă *nevricalele!*» striga maĭ groaznic cucoana Profiriţa; şi bietul domnul Bucur ridica din umere plin de năduf, îşĭ lua pălăria măslinie din cuiul din antret şi pleca în ţipetele ascuţite ale consoarteĭ.

Peste drum era cîrciuma: *La Alexandru Machedon*. Domnul Bucur intra amărît:

«Te-am salutat domnule Niţă! Băiţaş, neică, să vie o jumà dă pelin de Port-Artur!»

Şi se aşeza supărat la o masă. De după tejghea răsărea un ţap alb, pătat cu negru şi venea să-şĭ întindă gîtul pe genunchiĭ dumisale.

«Ce maĭ facĭ, măĭ, Ghiţă, măĭ, eştĭ bine sănătos?» îl întreba domnul Bucur ca pe un vechĭ prieten.

Iar Ghiţă se uita la el cu ochiĭ luĭ marì şi da din cap de parcă voia să zică:

«Da, foarte mulţumesc, bine sănătos!»

Şi domnul Bucur ridica capul şi striga:

«Băiţaş, s'aducĭ, de cincĭ parale, şi nişte covrigĭ pentru Ghiţă.»

Băeatul aducea pelinul şi covrigiĭ şi domnul Bucur prindea a bea şi-a ofta în lumina saracă dînd bucăţele de covrigĭ luĭ Ghiţă.

«Na, măĭ, mănîncă, măĭ Ghiţă, măĭ!»

Şi ţapul să uita la el cu melancolie şi-şĭ ronţăia cuminte covrigiĭ tremurîndu-şĭ bărbiţa neagră.

Apoĭ după cîte-va pahare, domnul Bucur

se întorcea cătră domnul Niţă şi începea a se tîngui cu jale:

«Iar mi-o făcu dumneaeĭ *nasulie* dom'le... Şi să mă bată Dumnezeŭ dacă i-am greşit cu ceva nenişorule... Că acu nu că mă laud, da' dumneata ştiĭ ce persoană *filotimă* sînt eŭ dom'le Niţă... Da ştiĭ mă loveşte aşa o jale, dom'le, de cît îmĭ vine să plîng nu altceva...

— Eĭ lasă, dom'le Bucur, fiĭ şi dumneata maĭ cu rezon nu maĭ pune toate la inimă... Ştiĭ aşa's cucoanele *nevricoase*, ce să facĭ, răspundea domnul Niţă din dosul tejgheleĭ, dintre sticlele colorate şi cîntarul cu talerele de alamă.

— Bine, bine, dar să mi-o facă mie nasulie pănă într'un aşa grad... pănă într'un aşa grad, mie care sînt o persoană aşa de *filotimă*... domnule Niţă...»

Şi deodată începea aĭ tremura bărbia şi scoţînd o batistă roşie, popească, prindea aşĭ şterge încet ochiĭ şi nasul.

«Pînă într'un aşa grad domnule Niţá!».

Iar domnul Niţă îl mîngîia zîmbind:

«Fiĭ maĭ cu reson domnule Bucur... Să poate dumneata om în toată firea... Fi-ĭ

maĭ cu reson, frate, nu ştiĭ dumneata, aşa's cucoanele nevricoase, capriţioase domnule... Vino-ţĭ în fire...»

Băeţiĭ îşĭ dădeaŭ gheonturĭ şi pufneaŭ de rîs prin unghere. Jupînul se zborşa la eĭ de după tejghea. Urma un răstimp de tăcere în care se auzea numaĭ ronţăitul luĭ Ghiţă. Apoĭ iar începeaŭ tînguirile luĭ domnul Bucur, şi iarăşĭ porneaŭ pufniturile înnăbuşite, şi domnul Niţă îşĭ încrunta din noŭ sprincenele groase şi băeţiĭ năvăleaŭ afară împiedicîndu-se în şorţurĭ.

Şi aşa sta pînă tîrziŭ domnul Bucur în încăperea scundă şi afumată de la *Alexandru Macedon* şi se tînguia cu jale mare în faţa sticleĭ şi-a paharuluĭ cu pelin profir ştergîndu-şĭ din cînd în cînd o lacrămă ce alunecase licărind în favoritele dumisale sure. In fereastă luceaŭ lin sticlele colorate în lumina piezişă a asfinţituluĭ.

Şi Ghiţă sta tolănit în uşă şi ronţăia tremurîndu-şĭ cu melancolie bărbiţa neagră.

Astăzĭ, domnul Bucur a plecat cu consoarta la Moşĭ. Domnul Bucur, cu *cotletele*

pieptănate şi ras cu perdaf, cu pălăria pe o sprinceană şi cu ţigara între dinţĭ, — călca fudul cu cucoana Profiriţa la braţ; şi dumneaeĭ, aşa cum era îmbrăcată de năstruşnic, cu roş, galben şi albastru, — părea de departe un papagal uriaş.

In tîrgul Moşilor, în noriĭ luminoşĭ de praf, lumea pestriţă fierbea pretutindenĭ. Deasupra pălăriilor de toate neamurile fluturaŭ miĭ de steagurĭ, pluteaŭ miĭ de baloane colorate. Pretutindenĭ: tarafurĭ, fanfare, urlete răguşite de cornurĭ, praf, fum, strigăte disperate:

«Aci e distracţia americană cu barca pe uscat, domnilor! Limonada şampanică dă la Capşa, domnilor! Poftiţĭ, poftiţĭ, poftiţĭ, nu pierdeţĭ ocaziunea, domnilor, dresarea leilor, panterelor şi tigrilor începe, domnilor... Ceva extra şi ne maĭ văzut în toată Europa... Minunea minunelor! Acesta a fost ultimul signal şi definitiv, domnilor!»

Pe domnul Bucur şi pe cucoana Profiriţa îĭ luară valurile spre *Grădina luĭ Eliad*. In fierberea uriaşă cucoana Profiriţa ţipa strivită:

«Unde m'aĭ adus firi-i-aĭ al draculuĭ...

Care vra să zică, îţĭ baţĭ joc de mine... Ce crezĭ că jucăm păpuşele, Bucure?... Te facĭ că n'auzĭ, aĭ? Aoleo! bătătura, fire-aĭ al dracului...»

Cu chiŭ cu vaĭ ajunseră la *Grădina luĭ Eliad*.

Prin bărătcile ticsite de lume jucaŭ femeĭ văpsite şi îmbrăcate turceşte; se îmlădiaŭ a lene lăsînd capul pe spate şi întinzînd mînile în lăturĭ, şi băteaŭ din castanete jucîndu-şĭ sînurile, în cîntările trăgănate ale turcilor.

Lumea fierbea năucă în lumina orbitoare a primăveriĭ. Tarafurile cîntaŭ; ţigăncile ţipaŭ căscînd ochiĭ marĭ şi înnălţîndu-se în vîrful picioarelor.

Domnul Niţă răzbătu cu mare greutate cu cucoana Profiriţa prin furnicarul pestriţ, la *Izvorul ideilor şi uitarea necazurilor*.

În fumul de mititeĭ şi patricienĭ, un ţiţigănuş, pierdut într'o redengotă verzue, scotea ahturĭ lungĭ închizînd din ochĭ şi ţinîndu-şĭ hangul din scripcă.

Domnul Bucur simţi, deodată, o mînă puindu-i-se pe-un umăr:

«Ha-ha, ce maĭ hala-bala, domnule Bucur?

— A, tu eraĭ, Naie? Uite, am venitără şi noĭ pă la Moşĭ, dragoste... Consoarta mea, — domnul Nae.

— Sărut mănuşiţele. Sînt vesel!

— Aseminea!» rosti cucoana Profiriţa moţăind din cap.

Apoĭ se aşezară tustreĭ la o masă, şi domnul Bucur ridică glasul şi prinse a bate cu bastonul în masă:

«Băieţaşĭ, treĭ fleiculiţe — în sînge, un chil dă vin şi treĭ ţuiculiţe.

— Vineee!»

Ţigănaşul ţipa în larma grea întinzînd gîtul subţire şi ridicîndu-se în vîrful ghetelor cîrjoiate, cu gura ca o pată neagră pe faţa roşie.

«Cine bate noaptea la fereastra mea?
— Eŭ sunt, dragă Mărioară nu te spe-e-riea...»

In mijlocul drumuluĭ, într'un nuor luminos de praf, începu a se învîrti, în jurul uneĭ prăjinĭ, o roată de căluşerĭ strigînd în tact în zărnăitul zorgalăilor şi-a pintenilor uriaşĭ: «Iote-aşa! — Iote-aşa!» Pe cînd în mijloc juca pe vine, în fluturările cordelelor, un căluşer mărunt c'o sabie ruginită în vînt.

Ţuicile veniră; pe urmă vinul şi fleicile, şi, după ce le dădură gata, alt rînd de ţuicĭ, alt vin şi alte fleicĭ.

Cucoana Profiriţa începu a da ochiĭ peste cap; domnul Nae prinse a-şĭ răsuci galeş mustaţa neagră, pe cînd domnul Bucur, înfierbîntat, striga din băierele inimeĭ:

«Înc'un rînd de fleiculiţe să vie, nenişorule... Înc'un rînd de ţuiculiţe şi — înc'un chil de vin...

— Vineee...

— Bravo ţuiculiţă, domnule... Vivat, *monşerică*.... Să trăieştĭ şi matale, Profiriţo dragă...»

Gura vopsită a cucoaneĭ Profiriţeĭ zîmbia acum cu bunătate mare, întinzîndu-se pănă la urechĭ.

Şi domnul Bucur se uita la dumneaeĭ şi se simţia foarte fericit.

Amurgul cuceri tîrgul Moşilor plin de larmă şi fierbere. Felinare colorate se aprindeaŭ, pretutindenĭ, în furnicarul nesfîrşit, ca nişte uriaşe florĭ de lumină.

Domnul Bucur, cu Domnul Nae şi cu cucoana Profiriţa, după ce-şĭ cumpărară treĭ felinare de hîrtie roşie şi le aprinseră, o

luară agale spre casă pe străzile ticsite. Cucoana Profirița cu pălăria pe-o ureche și cu ochiĭ grozav de galeșĭ vorbia acum foarte dulceag cu domnul Bucur, și dumnealuĭ se cumpănea fericit și striga cît îĭ lua gura, ridicînd felinarul deasupra capuluĭ:

«Ura! monșerică! Cine bate noaptea la fereastra mea? Ura, monșerică... Tu, Nae, eștĭ un băiat de aur... Staĭ să te sărut... Cine bate noaptea la fereastra mea?...»

Domnul Bucur se legăna; mulțimea cu felinarele aprinse se legăna în toate părțile ca bătută de un vînt mare. Focurĭ bengale izbucniaŭ pretutindenĭ, vărsînd lacurĭ colorate peste furnicarul nesfîrșit. Tramvaiele încărcate de abia răzbăteaŭ pe străzile ticsite de lume. Florile uriașe de lumină pluteaŭ parcă de-asupra șivoaielor negre, în noaptea limpede și larma grea se înnălța pîn' la cerul albastru.

* * *

De cînd cu întîlnirea de la Moșĭ, în casa domnuluĭ Bucur a intrat iar liniștea. Cînd vine acum, domnul Bucur acasă cucoana Profirița îĭ sare sprintenă înnainte, ca acum

douăzecĭ de anĭ, şi-şĭ încolăceşte braţele în jurul gîtuluĭ dumisale:

«Bine-aĭ venit, bibicule... Uite, dragă, şi domnul Nae e la noĭ... Aoleo, da-ĭ fi flămînd matale... Da ce-aĭ stat aşa de mult dragă?...»

Şi domnul Bucur ameţit de-atîta dragoste nu maĭ ştiea pe ce lume e.

...Acum, domnul Bucur bea pelin de Port-Artur supt umbrarul de la *Alexandru Machedon*, în roata galbenă de lumină a felinaruluĭ. E foarte înduioşat, şi-îşi mîngîie pe gîndurĭ favoritele şi oftează:

«Domnule Niţă, pe onoarea mea, sînt a maĭ fericită persoană. Incă un chil de pelinaş, nenişorule... Domnule Niţă!

— Ce-ĭ, domnule Bucur!

— Sînt persoana a maĭ fericită, pă onoarea mea... dumneaeĭ, ştiĭ, vorbeşte acuşica, aşa de blînd cu mine, ca acum douăzecĭ de anĭ cînd, pardon, ne-am însuratără...»

Ţapul a venit şi şi-a întins gîtul pe genunchiĭ luĭ domnul Bucur, ca să-şĭ primească porţia de covrigĭ.

Amurgul cucerea mahalaua săracă. Pe la portiţe, pe lăviţe, cumetrele stăteaŭ la

sfat. La portiţa uneĭ căsuţe albe, îngropată în valurile de verdeaţă ale uneĭ grădinĭ, visa o fată c'o floare roşie în păr. Salcîmul înflorit de la poartă îşĭ întindea umbrarul alb pînă la zăplazul de peste drum şi umplea toată uliţa de mirodeniĭ. Ceasornicul fabriceĭ de la marginea mahalaleĭ se luminează şi arde ca o lună plină ţintuită pe zidul uriaş. Şi domnul Bucur deodată îşĭ scoase batista popească şi prinse a suspina cu durere în roata galbenă a felinaruluĭ :

«Ştiĭ, sînt foarte fericit, domnule Nae... Pă onoarea mea... Ca acum douăzecĭ de anĭ îmĭ vorbeşte acuşica dumneaeĭ... Ca acum douăzecĭ de anĭ, cînd, pardon, m'am însurat... Pă onoarea mea...»

DOMNUL TUDORACHE

DOMNUL TUDORACHE.

S*trada Tăcerii* e singura stradă bine botezată din cetatea luĭ Bucur. În totdeauna în ulița aceasta mică plutește o liniște de ruină. Pe stînga se ridică un zid înnegrit de vreme și ploĭ, și de după zid se înnalță, între cîteva morminte, o biserică veche, care în zilele de slujbă umple strada de miros de smirnă și tămîie și de murmurul tainic al rugăciunilor. Pe dreapta se ridică un șir de case vechĭ, înnegrite, îngrămădite, par'că, cu frică unele în altele. La No. 6 e o casă săracă, cu două ferestre micĭ, pline de praf, ca doĭ ochĭ orbĭ; cufundată în totdeauna în aceiașĭ tăcere de moarte, pare pustie. La portiță freamătă cu jale, în negurile toamneĭ, un salcîm bătrîn. Aicĭ stă cucoana Rarița: slabă ca o arătare.

În fiecare dimineaţă, în odaia plină de umbră, Cucoana Rariţa se aşează în faţa oglinziĭ, îşĭ căneşte părul, îşĭ încondeiază două sprincene ca două lipitorĭ, şi după ce îşĭ vopseşte gura şi-şĭ face două benghiurĭ roşiĭ în obrajiĭ suptĭ şi zbîrcițĭ, — îşĭ rotunzeşte pieptul cu vată, şi pe urmă se îmbracă într'o rochie neagră de mătasă. Prin ferestrele prăfuite se strecoară în totdeauna o lumină posomorîtă de zi mohorîtă de toamnă, şi învălue mobilele vechĭ, şterse de vreme. Cucoana Rariţa păşeşte prin casă, fără zgomot ca o fantomă, ia de pe masa din mijloc *Universul* şi, aşezîndu-se într'un jilţ, prinde a ceti «romanţul» cu glas mare, îndoişîndu-se grozav la fiecare rînd.

În odaia de alăturea prind a suna paşiĭ domnuluĭ Tudorache Vîrtejanu, pensionar, fost slujbaş la primărie. Dumnealuĭ stă de două-zecĭ de anĭ la cucoana Rariţa într'o odăiţă umedă şi dărăpănată. În fiecare dimineaţă, de cîte orĭ aude paşiĭ luĭ domnul Tudorache, cucoana Rariţa îşĭ întrerupe citirea, şi pieptul de vată se ridică într'un oftat dureros:

«Of! de ce nu mor maĭ bine? Viaţă-ĭ asta! Ce are, ce are, de fuge de mine ca

de ciumă? Ciudat om!... Stă toată ziua închis în casă, şi bombăneşte ca de pe altă lume... Of, Doamne, de ce nu mă strîngĭ de pe faţa pămîntuluĭ? Offf!»

De douăzecĭ de anĭ, de cînd i-a murit domnuluĭ Tudorache nevasta, cucoana Rariţa îĭ face ochĭ dulcĭ, dar pace! Domnu Tudorache cînd o vede îĭ trînteşte, bombănind mînios, uşa'n nas; cu toate acestea nu se mută:

«Aicĭ, zice dînsul, a închis ochiĭ dumneaeĭ, şi aicĭ vreaŭ să-ĭ închid şi eŭ... Uite, rochia aia albă din cuiŭ, e rochia Mărioareĭ, cu dînsa era îmbrăcată cînd am văzut-o eŭ întîia oară... Era aşa, într'un amurg, şi dumneaeĭ păşia agale pe strada Sălcuţiĭ şi eŭ veniam încet de la canţelarie...»

Domnul Tudorache Vîrtejanu e mititel, adus de spate, cu faţa galbenă şi încreţită, şi îmbrăcat în totdeauna c'o redingotă verde cîrpită cu petice negre.

Stă închis toată ziua în casă cu cheia, şi, cînd aude foşnind în sală rochia de mătase a cucoaneĭ Rariţeĭ, îşĭ opreşte răsuflarea şi, pe faţa galbenă, ochiĭ i se măresc plinĭ de spaimă. Cucoana Rariţa se opreşte şi bate

încet la ușă, așteaptă un răstimp, apoĭ of-tează, și foșnetul mătăsiĭ se depărtează și domnul Tudorache suspină înspăimîntat:

«Uf, ce vrea cloanța asta cu mine, Dom-nule, ce vrea? Umblă cu farmece, parcă eŭ sînt prost, nu știŭ că umblă cu farmece!...»

Și domnul Tudorache vorbește singur, repede-repede, clipește mereŭ din ochĭ și face crucĭ marĭ; apoĭ se așează în fundul patuluĭ și încremenește așa, ghemuit, cu ochiĭ în gol.

În odaia umedă și întunecoasă plutește miros greŭ de mucegaiŭ și, în liniștea de ruină și în lumina aceia turbure, domnul Tudorache, cum stă așa ca o stană, cu ochiĭ pironițĭ, cu chipul galben, pare o fi-gură de ceară. Afară, în negurile vinete, salcîmul freamătă cu jale și bătrînul se gîn-dește cu spaimă la vrăjile cucoaneĭ Rarițiĭ.

...Par'că el nu știe, n'a văzut-o cînd, într'o noapte, a prins un liliac în cerdac?... N'a văzut cu ochiĭ luĭ cînd l-a fiert?... Liliacul fierbea în oală și ea tot făcea semne de-asupra oaleĭ și boscorodea o vrajă. Și pe urmă i-a șoptit de treĭ orĭ, încet și răspicat numele, parcă-l chema cineva tainic: «Tudorache...

Tudorache... Tudorache...» Şi de-acolo iar a prins a face semne de-asupra oaleĭ şi a-şí murmura încet vrăjile...

«U-u-u, dar frig mi-e... Iar am răcit păcatele mele, iar m'am îmbolnăvit... U-u-u, că frig mi-e...»

Şi domnul Tudorache îşĭ îndeasă bumbacul în urechĭ; apoĭ ia dintr'un cuiŭ o caţaveică veche şi un fes ponosit, cu canaful ars :

«U-u-u, că frig mi-e...»

Îşĭ îmbrăcă, tremurînd şi clănţănind, caţaveica şi îşĭ îndeasă peste urechĭ fesul şi, sculîndu-se, se duce aplecat de şale la un dulap, ţinîndu-şĭ cu amîndouă mîinile blana strînsă la piept :

«Las'că am eŭ leac pentru voĭ, vă vin eŭ de hac...»

Deschide dulapul şi scoate o maşină ruginită de făcut cafea, o garafă cu spirt şi un şip înroşit pînă la jumătate de rom.

«Las că vă vin eŭ de hac... U-u-u, dar frig e... Maĭ bun leac nicĭ nu se poate domnule !»

Ia o cană albă, ştirbită, de pe masă şi toarnă apă în ibric; apoĭ s'aşează într'un jilţ cu

telurile stricate şi cîlţiĭ ieşiţĭ, pune spirt şi, hîrşîind un chibrit, iĭ dă foc. Flăcările se ridică în limbĭ albastre în jurul ibriculuĭ ruginit. Domnul Tudorache îşĭ îndeasă bumbacul în urechĭ şi se învăleşte, tremurînd, în caţaveică.

Afară, din ceaţa vînătă a toamneĭ, prinde a cerne în lumina tristă o ploaie măruntă. Prin salcîmul de la portiţă trec înfiorărĭ tainice în murmurul trist al ploiĭ. Apa începe a fierbe în ibric, şi un nouraş alburiu se ridică încet spre nasul luĭ Domnul Tudorache.

«Aşa, acù o linguriţă de cafea... Bun... Acuşic'o bucăţică de zahăr...»

Domnul Tudorache vorbeşte singur, clipeşte repede din ochĭ şi, luînd sticla cu rom, prinde a picura încet, numărînd rar, cu nasul îngrămădit la gura ibriculuĭ:

«Una... două... treĭ... patru... cincĭ... Hohoo! destul: cincĭ... Nicĭ una maĭ mult, nicĭ una maĭ puţin, că altfel nu-ĭ de leac... Asta-ĭ cea maĭ prima doftorie pentru frigurĭ... Parcă-ţĭ iea cu mîna boala, domnule...»

Vîră linguriţa în ibric şi amestecă cafeaua, numărînd, de cincĭ orĭ la dreapta şi de cincĭ orĭ la stînga:

«Ho-hoo, deajuns... de cincĭ orĭ la dreapta şi de cincĭ orĭ la stînga; nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin, că altfel nu-ĭ de leac...»

Toarnă cafeaua într'o ceaşcă fără toartă, pe care scrie cu litere roşiĭ: «Poftim!» şi prinde a sufla, şi-a sorbi cu faţa încreţită:

«Uite, na, la fiecare înghiţitură parcă-mĭ iea răul cu mîna... Pfuuu... Cea maĭ prima doftorie domnule: cincĭ picăturĭ şi de cincĭ orĭ învîrteştĭ la dreapta şi de cincĭ orĭ la stînga... Nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin, că altfel nu-ĭ de leac... Pfuuu...»

Afară, în painjenişul întunecat de apă, începe a toca de vicernie. Loviturile, înnăbuşite de negurile toamneĭ, picură triste în uliţa pustie, în murmurul molcom al ploiĭ şi'n freamătul de durere al salcîmuluĭ. Apoĭ toaca tăcu şi clopotele începură a vibra adînc într'o tînguire jalnică. Pe ulicioara tăcută nu trecea nimenĭ. În odaia scundă lumina scădea; ploaia murmura monoton la geamurĭ. Domnul Tudorache se ridică încet din jilţ, sprijinindu-se în mînĭ, şi, cu paşĭ măruntĭ şi aplecat înainte, se apropiè de icoanele şterse, şi, scoţîndu-şĭ cuvios fesul, îngenun-

chiè şi începu a se ruga în şoaptă, făcînd crucĭ marĭ:

«Doamne Isuse Hristoase, Fiul luĭ D-zeŭ...»

Şoaptele rugăciuiniĭ umpleaŭ de fiorĭ tăcerea de ruină, clopotele vibraŭ adînc în negurĭ. Pe urmă conteniră, şi 'n tăcerea mare trecu, ca o oftare de durere, cea din urmă vibrare a arămiĭ şi se stînse în murmurul ploiĭ şi'n framătul trist al salcîmuluĭ. Umbrele înserăriĭ învăluiră lucrurile vechĭ şi colbăite, şi rochia albă a moarteĭ: par'că intrase în odaia mută negura rece de afară.

Bătrînul se ridică de la icoane şi aprinse o lumînare înfiptă într'un sfeşnic cotlit de alamă: lumina săracă umplu tremurînd încăperea scundă.

În odaia de alăturea se auziaŭ paşiĭ şi oftările cucoaneĭ Rariţiĭ. Domnul Tudorache murmură:

«Hm-hm! iar vrea să facă cloanţa farmece... Par'că nu ştiŭ eŭ că vrea să facă farmece? Am văzut-o cu ochiĭ meĭ, domnule, cînd fierbea liliacul şi şoptia încet: «Tudorache... Tudorache!...» Las că-ĭ viŭ eŭ de hac...»

Domnul Tudorache luă de pe masă un

ceaslov și, deschizîndu-l la o filă unsuroasă și picurată de ceară, își puse ochelariĭ pe vîrful nasuluĭ și, cucuindu-se în fundul patuluĭ, începu o rugăciune, legănîndu-se la dreapta și la stînga:

«Pe Tine, Doamne, eŭ, nevrednicul, robul Tăŭ, de-a-dinsul Te rog caută cu milostivire spre casa aceasta și spre robul Tăŭ Tudorache...»

Pașiĭ cucoaneĭ Rarițiĭ conteniră. In casa bătrînă era liniște adîncă.

Numaĭ murmurul rugăciuniĭ tremura tainic umplînd odaia de fiorĭ. Bătrînul se legăna încet la dreapta și la stînga, învălit în cațaveica veche, și supt fesul roș fața luĭ sbîrcită părea maĭ galbenă parcă.

«... Și supărările cele rele ale viclenilor oamenĭ, a otrăvitorilor și a descîntătorilor, a fermecătorilor saŭ a fermecătoarelor și a viclenilor diavolĭ, izbăvește...».

După ce sfîrși rugăciunea, închise ceaslovul și rămase pe gîndurĭ.

... Ce are cloanța de babă cu el?... Hm, să se mute de-aicĭ... Dar nu, nu se poate muta: de douăzecĭ de anĭ stă aicĭ și aicĭ are să moară... Uite aicĭ, pe patul ăsta

unde a închis ochiĭ şi Mărioara luĭ... Uite, pe jilţul ăla roş şi destrămat sta ea la geam şi-l aştepta să vie de la canţelarie... Acul ăla cu aţă albă din perdea, ea cu mîna eĭ l-a pus acolo... Şi rochia aia albă cu care a văzut-o el întăia oară, tot ea a pus-o acolo.

Tudorache sta neclintit în fundul patuluĭ, cu faţa galbenă şi încreţită. Din părete, portretul şters şi plin de praf al moarteĭ îl privea cu ochiĭ eĭ marĭ şi triştĭ, şi rochia eĭ pierdută în umbra ungheruluĭ părea o fantomă albă.

Bătrînul stinse luminarea şi se ghemui în fundul divanuluĭ. Sta învelit în caţaveica veche, cu ochiĭ pironiţĭ în gol şi i se părea că, din noaptea odăiĭ, ochiĭ marĭ şi triştĭ aĭ moarteĭ îl privesc ca nişte ochĭ viĭ.

Afară întunericul era ca păcura; — părea c'a astupat cineva fereastra cu un oblon negru. Salcîmul de la portiţă fîşîia trist în noapte; ploaia cădea necontenit cu cîntecul eĭ monoton, şi din cînd în cînd picuşurĭ aduse de vînt băteaŭ în geam ca o mînă nevăzută.

DOMNIŞOARA BIŢA

DOMNIȘOARA BIȚA.

Domnișoara Bița luă teribilul *romanț Un secret îngrozitor* și, deschizîndu-l la capitolul *Amor și Teroare,* se așeză în fundul divanuluĭ, și începu a ceti în șoaptă, în tic-tacul ceasornicului vechĭ de lemn; dar după un răstimp îl închise și-l azvîrli nervoasă într'un colț al patuluĭ.

Domnișoara Bița era astăzĭ maĭ gătită ca de obiceiŭ, se îmbrăcase c'o bluză în para foculuĭ, și se pudrase. De-asupra nasuluĭ întors în sus și-a ochilor mărunți, se întindea ca o streaină o undă creață și lustruită de păr, apoĭ un coc năstrușnic, și în vîrful coculuĭ, o funtă albastră, ca un fluture uriaș gata să-șĭ ia sborul.

Ceasornicul bătu rar șase ceasurĭ și domnișoara Bița sări de pe divan, dădu fuga

la oglinda verzuie de supt portretul luĭ Garibaldi și, așezîndu-șĭ grăbită părul, se repezi la fereastră.

Ulicioara — strada Regretuluĭ — cu casele eĭ tupilate, strîmbe, albe și sineliĭ, i se părea grozav de tristă în amurgitul acesta melancolic. Se simția așa de singură pe lume domnișoara Bița, așa de nenorocită, că-ĭ venea să plîngă. Începutul acesta de primăvară îĭ strecura o tulburare neînțeleasă în suflet.

Fereastra era deschisă și din grădinița din față veneaŭ mirodeniĭ umede de zarnacadele și zambile. De-asupra acoperișurilor de draniță și olane, se ridica încet un sfert șters de lună. Afară, în pălimarul umbrit de rouruscă, o mierlă prinse a fluera ușurel, în gușă: *Suspine crude*. Și domnișoara Bița îșĭ răzimă cu melancolie capul de ușorul ferestreĭ. Nicĭodată parcă n'a fost așa de singură și de tristă. Ar voi, știĭ, așa, o iubire mare, mare, ca prin romane. Și domnișoareĭ Bițeĭ i se părea că toată ființa i se topește și i se înnalță, ușoară ca o șuviță de fum, spre cerul siniliŭ.

La geamul de peste drum stă îngîndu-

rată între oalele cu lalele, o pisică albă cu cerceĭ roşiĭ de lînă. Alăturea domnişoara Vasilica îşĭ razimă visătoare faţa albă într'o mînă. Domnişoareĭ Biţiĭ i se pare că domnişoara Vasilica s'a prea gătit în astă seară. Şi se face că n'o vede.

Hudiţa se colorează deoparte şi de alta cu hainele deschise ale cumetrelor. Prin pulberea de aur a asfinţituluĭ vin de departe strigăte pierdute:

«Stegioară — stegioaaară!»

Un moşneag pitic, cu mustăţile marĭ şi cu pălăria pleoştită trece cu două căldăruşĭ, tîrîndu-şĭ ostenit papuciĭ, şi strigă gros:

«Vaaarn-Viuuurştĭ! Vaaarn-Viuuurştĭ!»

Apoĭ iar se aşterne linişte a amurguluĭ, şi-în ea se aude numaĭ şuerul uşurel al mierleĭ.

La capătul străziĭ răsare, zdrîngănindu-şĭ vătraiul, un vagmistru de roşiorĭ cu capela pe-o sprinceană, şi trece ţanţos, scoţîndu-şĭ pieptul înnainte şi răsucindu-şĭ mustăţile lungĭ şi întoarse ca nişte coarne de berbec. Cînd a trecut pe lîngă fereastra domnişoareĭ Vasilica domnul vagmistru a zîmbit tainic pe supt mustaţă, iar domnişoara Va-

silica s'a roşit ca o cireaşă şi-a dispărut după perdea. După o clipă însă iar şĭ-a arătat capul gătit între florile înflăcărate. Atuncĭ domnişoara Biţa a fugit de la geam, a luat *Un secret îngrozitor*, l'a zvîrlit furioasă supt un scaun, şi trîntindu-se pe pat şi-a înfundat faţa în perine.

Seara, la masă, cucoana Lina o privi lung, cu ochiĭ eĭ rotunzĭ ca două măsline şi-o întrebă îngrijită:

«Da' ce aĭ, maică dragă, tu parc'aĭ plîns?

— Mă cam doare capul; mă duc să mă culc!» răspunse domnişoara Biţa înroşindu-se şi plecînd ochiĭ micĭ.

Iar domnul Bibere, care era cam cu chef, îşĭ ridică sprîncenele stufoase rămînînd cu lingura la jumătatea drumuluĭ:

«Da ce are fetiţa tateĭ, domnule? Cum? Ce? O doare capul! Aaaa! las'că *ordinez* eŭ, mă-înţelegĭ, dureriĭ să plece şi o să plece că n'are 'n cotro, o ia muma draculuĭ, o pun, fir-ar al draculuĭ, planton cu căţeaua în spinare să-l cheme pă dracul dă la lumînare... Să mor! Aaaa, eŭ sînt grozav Romîn, domnule!

— Da lasă, omule, fata'n pace, cuvîntă

cucoana Lina supărată, și mănîncă că uite ți se răcește mîncarea!

— Eĭ da știĭ că eștĭ curioasă persoana dumneata... Lasă-mă să ordinez... N'am fost eŭ tambur-major în regimentul 3 dă linie, domnule?

— Eĭ bine-aĭ fost dar...

— St, nu crîcni, *decioplina*, cocoană. Apoĭ dumneata nu știĭ ce e deceoplina... Deceoplina este... ca să zic așa, o supunere oarbă, cocoană, și fără murmur, cocoană... St... nu crîcni, ordinez!...»

Și deodată domnul Bibere se înduioșă și răzemîndu-șĭ capul într'o mînă începu a ofta cu jale mare:

«Sireacul regiment! Unul era sireacul regimentul 3 dă linie, domnule!»

Așa era în totdeauna domnul Ghiță Bibere la chef: ișĭ aducea aminte de cînd fusese dumnealuĭ tambur-major la regimentul 3 de linie, se înduioșa grozav, se încrunta, *ordina*, cu mustățile zbîrlite, o învăța pe cucoana Lina ce-ĭ diciplina, și era foarte fericit.

Într'un tîrziŭ domnișoara Bița spuse că tot o doare capul și că pleacă să se culce. Dar în odaia eĭ, se puse la pîndă, prin întuneric, la fereastră, după perdea.

Ulița era pustie și luna ardea, de-asupra acoperișurilor negre, ca o roată de jăratic umplînd strada c'o pulbere fină de argint.

Din încăperea de alăturea venia glasul mînios al domnuluì Bibere, și glasul ascuțit al cucoaneĭ Liniĭ:

«Da isprăvește odată, omule.

— St, nu crîcni!.. deceoplina, ca să zic așa, este...

— Da sfîrșește, omule...

— ... O supunere oarbă.

— Of!

— ...Și fără murmur!»

Domnișoara Bița sta nemișcată după perdea. Tic-tacul orniculuĭ picura rar. Un greer scîrțîia încet în grădiniță.

Un lăutar trecu zgriburit într'o redingotă, strîngîndu-șĭ dibla subsuoară. In lumina săracă a felinaruluĭ din față, un cetățean se cumpănea ca bătut de vînt, și vorbea singur bătîndu-se cu pumnul în piept:

«Măăă, eŭ sînt dom' Boboc, mă!... Parol, să mor... Ce te uițĭ așa la mine, măĭ musu?... Tă ja muma dracului...»

Iar jos, înnaintea sa, pe trotuar, umbra neagră a necunoscutuluĭ se frămînta, da

din mînĭ, şi părea un al doilea cetăţean căzut, care se canonia zadarnic să se ridice.

Apoĭ domnul Boboc porni deodată ca luat de-un val şi se izbi într'un gard, şi după aceasta se depărtă împleticindu-se şi îngînînd o frîntură de cîntec. În tăcerea care se întinse se auziră paşĭ tainicĭ ş'apoĭ vagmistrul se opri la geamul domnişoareĭ Vasilica. Nu trecu mult şi umbra albă a domnişoareĭ Vasilica se aplecă peste glastre. Domnul vagmistru se înnălţa în vîrful cizmelor, ducea o mînă la inimă şi clătina din cap şoptind ceva. Cînd trecea cineva domnul sergent-major se întorcea scurt în loc şi se uită în altă parte fluerînd uşurel c'o mînă la mustaţă; şi din cadrul negru al ferestreĭ silueta albă a domnişoareĭ Vasilica se ştergea, şi după ce se depărta trecătorul răsărea iar în tremurările perdelelor albe. Suflărĭ uşoare de vînt aduceaŭ miresmele grădinilor în floare. Zarnacadelele şi zambilele din grădiniţa domnişoareĭ Biţa înnălţaŭ mirodeniĭ puternice şi undeva, departe, o privighetoare începu a cînta ca îmbătată de lumină.

Din noaptea aceia domnişoara Biţa era mereŭ roşie şi o durea veşnic capul. Zadarnic îşĭ gemea încruntat domnul Bibere comenzile, cînd venea sara acasă, cu chef — durerea de cap nu vroia să fugă. Şi cucoana Lina şi cu domnul Bibere începură, de la o vreme, a se îngriji şi-a vorbi de descîntece.

Acuma noaptea, cînd toţĭ dormeaŭ, domnişoara Biţa se strecura încet, ca o pisică, afară, şi de acolo, de după poartă pîndea pe ceĭ doĭ îndrăgostiţĭ, lua petricele şi le arunca în stradă, rîdea pe-înfundate şi le striga ascuţit:

«Care vra să zică amor la lună, *stemabililor!*»

Apoĭ se pitea jos. Şi pe cînd domnişoara Vasilica fugea de la geam; domnul vagmistru gemea, îşĭ smulgea părul, scrîşnea din dinţi, şi trecînd strada se oprea în faţa porţiĭ şi prindea a mormăi strîngînd pumniĭ:

«Am să-ţĭ rup cozile, fire-aĭ a draculuĭ, am să-ţĭ rup cozile!»

Pe urmă se oprea, asculta încordat; dar nu se maĭ auzea nimic. Atuncĭ trecea înnapoĭ uliţa; umbra albă se arăta iar la geam;

șoaptele tainice porneaŭ din noŭ; domnul vagmistru se înălța iar în vîrful cizmelor, ducea o mînă la inimă și clătina din cap, în lumina de vis a luneĭ. Insă după cîteva clipe iar pornea rîsul înfundat, iar începeaŭ a cădea petricelele ca din văzduh, și după multe scrîșnirĭ și mormăelĭ, în fața porțiĭ domnișoareĭ Bițiĭ, bietul don' vagmistru pleca zmulgîndu-șĭ cu disperare mustățile.

Dimineața și într'amurg domnișoara Bița eșea la portiță cu cucoana Lina, și de cîte orĭ zărea pe domnișoara Vasilica orĭ pe domnul vagmistru țivlea:

«Și ia așa făcea, mă rog, știĭ, taman ca la teatru: El: «Ah, cît tă iubesc!» Ea: «Ah, așĭ muri fără tine!» El: «Angelul meŭ! Sufletelul meŭ!» Ea: «Puiul meŭ! Bibiloiul meŭ! să mor, na...»

Și cucoana Lina rîdea cu lacrimĭ, săltîndu-șĭ valurile de grăsime:

«Și cum, fă, așa făcea?

— Să mor, na.... Și dacă ar fi batîr frumoasă: da-ĭ urîtă foc, spaima ciorilor.

— Ia făcut farmece, fă, ia făcut cu ulcica....

— Are să-l aducă pe *stemabilul* călare pă prăjină, să mor na...

Astăzĭ domnişoara Biţa şi cu cucoana Lina aŭ eşit ca de obiceĭ, la portiţă şi aŭ prins a rîde de domnişoara Vasilica care se ivise la fereastră, între lalelele înflăcărate:

«Parcă-ĭ Sfînta Vinere, zise tare domnişoara Biţa.

— He-he-he, taman Sfînta Vinere,» rîdea cucoana Lina săltîndu-şĭ valurile de grăsime.

Deasupra caselor curate şi a grădinilor verzĭ plutea o pulbere aurie. Oltenii, cu coşurĭ, treceaŭ strigînd prelung:

«Puiagaĭ dă aĭ dă Moldova, puiagaaaĭ!
— Mielo grasooo!»

Trecu şi moşneguţul cu mustăţile marĭ şi pălăria pleoştită strigînd gros:

«Varn-viuuurştĭ... Varn-viuuurştĭ!»

Şi Ţigăncile sprintene zvîrlind ţipete ascuţite:

«Stegioara-Stegioaaara!»

Cumetrele eşeaŭ pe la portiţe legate cu grimale albe la cap. Plopul uriaş din fundul uliţiĭ se zugrăvia pe pînza de foc a asfinţituluĭ.

Mierla din cerdacul bătrîn şuera uşurel în cuşca eĭ albastră : *Suspine-crude.* De departe venea, prin umbrele înserăriĭ, un glas de pitpalac, iar gaiţa domnişoareĭ Biţa : măcăia, mieuna, cînta cucoşeşte, şi din cînd în cînd ţipa subţire:

«Moftangiule! Moftangioaico! Moftangiule!

— Aşa, maică, aşa, o îndemna domnişoara Biţa, strigă, maică, strigă: Moftangiule — Moftangioaico! trataţĭ amor!»

Iar gaiţa cuvînta subţirel din umbra pălimaruluĭ:

«Moftangiule! Moftangiule!»

Şi cucoana Lina închidea ochiĭ, casca gura mare şi-şĭ salta valurile de grăsime.

La capătul străziĭ, răsări domnul vagmistru c'o mînă la mustaţă, cu capela pe-o sprinceană, tîrîndu-şĭ ţanţoş vatrarul. Domnişoara Biţa ţivli tare:

«Uite, vine fermecatul... Ia te uită cum se furlandiseşte moftangiul... Ia te uită mă rog şi la dumneaeĭ cum rînjeşte! Curat spaima ciorilor, mama păduriĭ... Să mor, na...» Domnul vagmistru se apropia roş ca şi tunica. Domnişoara Biţa oftă odată tare din băerile inimeĭ:

«Ah, fir'ar al draculuĭ dă amor ghebos... Să nu leşinĭ dă rîs, să nu morĭ ?...

— Leagă-ţĭ javra, *matmuzel*!» izbucni deodată domnul vagmistru cu mustăţile zbîrlite.

Domnişoara Vasilica fugi de la fereastră. Domnişoara Biţa sări de pe laviţă arsă, ca într'o scăpărare de fulger, şi prinse a ţipa cu mînile în şoldurĭ:

«Care vra să zică mă insulţĭ, musù, în *favor?*... Individule... individule... mizerabile, infectule, moftangiule!»

Cucoana Lina se repezi săltîndu-şĭ valurile şi vînturîndu-şĭ braţele enorme:

«Ce pofteştĭ, mă musu... Ce-mĭ insulţĭ fata, musu?

— Individule, moftangiule!» ţipa subţirel gaiţa.

La capătul uliţeĭ se arătă domnul Ghiţă Bibere cumpănindu-se în toate părţile. Se opri o clipă mirat, ascultînd, căscă ochiĭ şi gura, apoĭ deodată se prăvăli pe-o coastă peste vagmistru, mugind:

«St, nu crîcni, ordinez!... Ştiĭ tu cine-am fost eŭ mă? Tambur-major în regimentul 3 de linie măăă.... Ordinez, mă-înţelegĭ, ordinez! Scurt mişcarea! Nu crîcni!

— Individule...
— Ce pofteştĭ mă musu?
— Moftangiule!
— Nu mă insulta, matmuzel!
— Ordinez, am zis! Conchide, musu, conchide-am zis... Scurt mişcarea! Tamburmajor, mă... Regimentul 3 de linie, mă...»

Cumetrele năvăleaŭ din toate părţile într'o larmă grozavă. Uliţa strîmtă se umpluse de pulbere. Copiiĭ băgaţĭ în boale urlaŭ ţinîndu-se de fustele mamelor. Iar domnişoara Biţa ţipa ca în gură de şarpe c'a insultat-o *mizerabilul* în *favor*.

Şi tîrziŭ, în casă, domnişoara Biţa duse şorţul la ochĭ şi izbucni într'un plîns nestăpînit, cu sughiţurĭ.

Cucoana Lina, care punea masa în odaia de alăturea, veni într'un suflet săltîndu-şĭ valurile marĭ:

«Da'ce aĭ, Biţa maichiĭ, ce aĭ, ce s'a întîmplat?
— Lasă-mă, laaasă-mă...
— Da'ce aĭ, spune... Vino-ţĭ în fire, Biţa maichiĭ... E ruşine... te-aude lumea, Biţa maichiĭ...

— Dar ce are fetiţa tatiĭ, cuvîntă speriat şi domnul Bibere împiedicîndu-se de prag; nu-ĭ frumos, fetiţa tatiĭ, e ruşine fetiţa tatiĭ...

— Lăsaaaţi-mă, lăsa-ţi-mă!» striga domnişoara Biţa plîngînd maĭ grozav.

Afară peste case şi grădinĭ plutea încă o pînză luminoasă de praf. Printre cumetre era freamăt mare: vorbeaŭ tare, rîdeaŭ cu hohote, vînturaŭ din mînĭ şi eraŭ foarte fericite.

Mierla din pălimar şuera uşurel în lumina scăzută. Pe fereastra deschisă veneaŭ mirezmele ameţitoare ale primăveriĭ. Şi domnişoara Biţa plîngea amar, cu faţa ascunsă în şorţul înflorit; iar bieţiĭ bătrînĭ se învîrteaŭ împrejur zăpăciţĭ şi nu pricepeaŭ nimica.

UN INTERIOR

UN INTERIOR.

In odăița scundă, îmbrăcată cu scorțurĭ, focul arde liniștit în soba cu firizĭ boltite. In rumeneala flăcărilor, în fundul divanuluĭ, dormitează bunicul pîntecos, cu comanacul pe ochĭ, și cu canatul de matasă peste fața roșie, bunica măruntă, învălită într'un șal vechiŭ turcesc, nepoțica bălaie și un mîț negru ca păcura.

O undă de vînt se izbește în fereastra înghețată plină cu garofe. Bunicul tresare, ridică capul, îșĭ scarpină somnoros vîrful nasuluĭ și zice gros, pocnind din palme:

«Așaaa... Ia să facem, *tomnilor*, o țîră de politică!...»

Se întinde, mărește para galbenă a lămpiĭ de pe masă, ia ochelariĭ rotunzĭ c'o sticlă plesnită și prinsă împrejur cu ceară roșie, și întinzînd gîtul îĭ așeză, clipind, pe vîrful

nasuluĭ, — după aceasta ia *Universul* de alăturĭ şi prinde a sloveni rar, lunecînd încet un deget pe rîndurile negre.

Bunica oftează:

«Ia să daŭ eŭ un pasianţ... Pasianţul luĭ Napolion!»

Şi aplecîndu-se, ia de pe mesuţa de lîngă pat nişte cărţĭ de joc unsuroase, le amestecă, le meneşte şi lăsîndu-se într'un cot începe a le înşira, îngîndurată, pe macatul verde.

Nepoţica ia în braţe un paiaţ vechĭ, fără nas şi fără o mînă, şi prinde a-ĭ cînta încetinel, legănîndu-l cu dragoste mare la piept:

«Haida liuliu cu mama, că mama l-o legăna!»

Lampa împrăştia împrejur o lumină moale de amurgit. Din bagdadia cu grinzile încărcate cu gutăĭ şi mere domneştĭ se cerneaŭ mirodeniĭ dulcĭ. Pe mesuţa de lîngă divan lucea un chiup mic de sticlă, astupat c'o bucată de gazetă găurită, şi înlăuntru, în apă, se lămurea o scăricică de draniţă şi un brotăcel. Lîngă chiup hodinia ciubucul buniculuĭ, ochelariĭ bunicăĭ şi un ciorap roş, neisprăvit, cu andrelele în el.

De-asupra, în perete, într'o colivie albastră, sărea de colo-colo un canar, şi ochiĭ îĭ licăriaŭ în lumină ca două gămăliĭ negre de bolduri.

Nepoţica îşĭ aşeză paiaţul încet pe pat, în umbră, şi-l înveli bine pînă supt bărbie:

«*Asa*! să nu *lăcească!*»

Apoĭ vîrîndu-şĭ capul între gazetă şi barba albă a bunicululuĭ ciripi subţirel:

«Bunicule, bunicule, haide mă *log* matale să ne *zucăm* de-a ascunsu!

— Haide, draga bunicululuĭ.

— Gata? întrebă nepoţica ascunzîndu-şĭ faţa în perină.

— Nu, nu, staĭ, nu e gata!»

Bunicul se coborî greoiŭ din fundul divanuluĭ şi începu a umbla tiptil, în papucĭ, pe lăvicerile colorate, cu faţa luminată de un zîmbet fericit, cătîndu-şĭ un loc de ascuns.

«Gata, bunicule?

— Nu, nu, nu-ĭ gata!»

Şi ajungînd lîngă dulapul străvechiŭ de nuc, îşĭ vîrî, cu greutate, burta enormă între el şi sobă şi trăgînd în faţă un jilţ, se piti jos şi strigâ cu taină mare:

«Cu-cu!»

Nepoţica se coborî, alergă cu paşĭ mărunţeĭ pînă-n mijlocul caseĭ, şi acolo oprindu-se ascultâ cu ochiĭ albaştri deschişĭ marĭ, cu mînuţele grăsuliĭ întinse în lăturĭ, şi zărind vîrful comanaculuĭ după jilţ, se repezi bătînd din palme şi strigînd:

«Te văd, te văd, te văd, bine-mĭ *pale*, bine-mĭ pale!»

Şi bunicul eşi la lumină, într'un papuc şi-un ciorap, gîfîind şi rîzînd gros:

«Ho-ho-ho!»

Iar nepoţica rîdea subţirel, făcînd gropiţe în obrajiĭ trandafiriĭ:

«Hi-hi-hi, bine-mĭ pale, bunicule, bine-mĭ pale... Acu să *încalesĭ*, mă log matale, bunicule, pe Balanu!»

Balan era un cortel popesc, de doc, care hodinea într'un ungher.

Bunicul îl luă, încălecă pe el şi prinse a sări prin odae, a sforăi şi a striga:

«Ho, ho, Bălan! Incet! la hop!»

Şi fetiţa sălta în urmă rîzînd subţire. Bătrînul îşĭ flutura canaful comanaculuĭ şi se rotea prin casă. Iar bunica ţipa disperată din fundul patuluĭ:

«Da' astîmpără-te, omul luĭ Dumnezeŭ, c'aĭ să dărîmĭ casa!

— Hi, Bălan, la drum!

— Da' nu'nţelegĭ odată, omule?

— Hi, mă; ca vîntul să mă ducĭ!

— Of, păcatele mele! Ce te-a apucat, frate?

— Nu sări, nu sări, ho, ho, domol, încet la hop!»

După ce osteni, bunicul căzu pe canapea, gîfîind şi ştergîndu-şĭ faţa asudată cu basmaua.

Nepoţica se sui pe canapea şi se ghemui lîngă el:

«Bunicule, bunicule, cum cîntă *cocoşul?*»

Bunicul înghite odată, lungeşte gîtul şi trîmbiţează prelung şi încet ca de departe:

«Cu-cu-ri-guuu!

— Da' găina cum *fase?*

— Cot-cot-cot-co-daaac! izbucni bătrînul ascuţit şi tare ca o găină speriată.

— Valeŭ, mă asurzeştĭ, omule, mă asurzeştĭ; prinde a se văita bunica ducînd mînele la urechĭ.

— Da *curcanul* cum *fase*?» întrebă iar nepoţica.

Bunicul îşĭ trece, zîmbind poznaş, dege-

tele răşchirate prin barbă, se scoală de pe canapea, păşeşte legănîndu-se pînă 'n mijlocul odăiĭ, şi, vîrîndu-şĭ mînile în buzunarele caţaveiceĭ, îşĭ răsfrînge pulpanele la spate ca pe-o coadă de curcan, se gheboşează, şi începe a se roti şi a pufni fudul cu ochiĭ bulbucaţĭ, apoĭ deodată prinde a ţipa ca curcaniĭ scuturîndu-şĭ canaful comanaculuĭ:

«Iu-iu-iu-iu... Codru-codru-codru-codru!»

Nepoţica rîde cu lacrimĭ. Bătrîna îşĭ face crucĭ marĭ ca înnaintea icoanelor, clatină minunată din cap şi se bate cu palma peste gură, pe cînd bunicul se suie liniştit în fundul patuluĭ, mîngîindu-şĭ barba albă, şi aprinzînd ciubucul de-un cot, începe a pufăi trimeţînd rotocoale de fum spre grinzile încărcate de fructe.

In odăiţa joasă şi plină de mirodeniĭ se întinse iar linişte. Nepoţica îşĭ luă iar paiaţul şi începu a-l legăna mîngîindu-l. Mîţul torcea clipind somnoros din ochiĭ galbenĭ ca chilimbarul. Ornicul vechiŭ din perete îşĭ plimba încet umbra limbiĭ lucitoare pe scoarţa albăstrie, pe care alerga un călăreţ, ca pe-o zare de cer.

Bunica potolită se coborî încet, ca o umbră, şi pregăti de ceaiŭ: puse samovarul de alamă în mijlocul meseĭ, aşeză încetişor treĭ ceştĭ zugrăvite şi o garafă înroşită pănă la jumătate de rom. In sticlă înnegrea o cruce cu răstignirea Mîntuitoruluĭ, o scară, o suliţă şi nişte cleşte de lemn. Bătrîna se sui iar pe pat şi rămase nemişcată, cu mînile subpuse, cu ochiĭ în gol. Lumina de amurgit a lămpiĭ lucia moale pe lucrurile vechĭ de nuc, pe alămurĭ şi sticle.

Samovarul prinse a cînta încet, în linişteа adîncă. Fetiţa se culcase cu capul pe genunchiĭ buniculuĭ, cu păpuşa la pept, şi asculta cu ochişoriĭ albaştri, ca două florĭ de in, în lumină. Deodată, afară în noapte, la fereastra îngheţată, sună sfios un clopoţel, geamul se rumeni şi nişte glasurĭ subţirele de copiĭ porniră duioase.

Fetiţa sări în sus:

«*Se-ĭ'* asta, bunicule?

— Stelariĭ, drăguţă, stelariĭ.

— *Vau* să văd *si* eŭ *stelaliĭ*, bunicule, vaŭ să-ĭ văd şi eŭ!

— Stăĭ că-ĭ chiamă bunicul, îĭ chiamă!»

Şi bătrînul, puind ciubucul pe marginea

mesuţiĭ, se coborî greoiŭ din pat şi bătu 'n fereastră :

«Veniţĭ băeţĭ, în casă!»

Cîntarea conteni, se auziră tropăiturĭ în sală, şi uşa se deschise mare şi treĭ ţîncĭ de-o şchioapă, cu steaua şi luceafărul, intrară, c'o undă de frig, albĭ de omăt şi cu năsuşoarele roşiĭ ca nişte ardeĭ. Clopoţelul sună limpede. Băeţiĭ îşĭ scoaseră cuşmele marĭ, se întoarseră cuminţĭ cu feţele spre icoane, şi ridicînd ochiĭ începură a cînta cu glasurĭ limpezĭ, legănîndu-se la dreapta şi la stînga, cu capetele pe spate :

«Treĭ craĭ de la răsărit
Cu steaua călătorind...»

Melodia se înnălţa subţire în liniştea odăiĭ. Luceafărul se ridica încet spre icoanele şterse. Bătrîniĭ şi nepoţica ascultaŭ neclintiţĭ, cu ochiĭ duşĭ. Iar Maica-Domnuluĭ, cu pruncul la sîn, părea şi ea c'ascultă, ca într'un vis, în rumeneala de zorĭ a candeliĭ.

STAFIA

STAFIA.

Crîşma bătrînă a luĭ tata Pascali, îngropată în pămînt până la fereastra prăfuită, plină de clondire, — pirotia toată ziua, pustie, de cînd se deschisese crîşma de peste drum: *La treĭ ochĭ în plapomă*, cu grădină, sara cu taraf de lăutarĭ, cu fum de mititeĭ, şi cu felinare colorate de hîrtie.

Acum e noapte, şi în lăuntru, în lumina leşietică a lămpiĭ, la teşgheaua lustruită, încărcată cu cănĭ, pahare şi gărăfĭ, stă moş-Pascali în colţunĭ şi papucĭ, îmbrăcat ca pe vremea veche, cu giubea untdelemnie şi-în cap c'o şapcă spălăcită. Alăturĭ, cucoana Rariţa — cu scurteică verde, cu grimea albă şi c'o lecuţă de mustaţă supt nasul ascuţit — împleteşte la un ciorap şi, din cînd în cînd, oftează pe gîndurĭ:

«Of-of-of! omule, of!»

Deodată ușa din fundul crîșmei se deschide grăbit și Nae, un bunduc tuns chilug și cu ochĭ neastîmpărațĭ de drac, se prăbușește c'un dovleac mare turcesc:

«Am găsitără, jupîne!

— Ho, mă, ia sama! Ce să facĭ, mă, cu dovleacul, firi-ĭ-al draculuĭ de spînzurat! țipă cucoana Rița, lăsînd ciorapul.

— Să, fac, coană, o prinzătoare», răspunde repede Nae.

— Ce prinzătoare, mă, firi-ĭ-al draculuĭ, ce prinzătoare? Lumea piere și ție îțĭ arde de prinzătoare, arză-te focul?

— Da lasă, omule, băiatu 'n pace, eĭ drăcia draculuĭ! cuvîntează moș-Pascali, deschizînd cutia cu tabac.

— Da-apoĭ da! se'nțelege, dumitale nu-țĭ maĭ pasă de nimic!... Poate să piară lumea: tabac să aĭ — lua-l-ar naiba dă tabac și i-ar seca sămînța! — și s'a sfîrșitără: *sampan* — nu-țĭ maĭ pasă dă nimic!

— Da' ce aĭ, omule? face moș-Pascali, trăgînd tabac pe nas și strănutînd cu lacrimĭ; ce aĭ, Rariță dragă?

— Da, se'nțelege, spînzuratul dă Nae îșĭ face dă cap, și dumneata: «Ce aĭ,

omule?» Lumea nu ni maĭ intră în prăvălie, şi dumneata: «Ce aĭ, Rariţico dragă?

— Da' isprăveşte odată, soro, isprăveşte, că îmĭ iaŭ lumea'n cap... Hapciu! Mi-aĭ făcutără capul călindar... Hapciu!

— Fi-ţ'ar *hapciul* al draculuĭ! Of, Dumnezeule, dă ce nu mă strîngĭ, dă ce nu mă strîngĭ?

— Da' ce aĭ, soro, îţĭ cîntă... hapciu! *cantacuzu* — în cap? Eĭ, bravos, Rariţico, da' ştiĭ că aĭ haz! Care vra să zică dacă-ĭ zbiera, are să ne dea muşteriiĭ buzna în prăvălie? Cînd intri dumneata la ideie, e ceva dă speriat, pă onoarea mea! Fiĭ maĭ cu rezon, Rariţico, fiĭ maĭ cu rezon, pentru Dumnezeŭ! Eĭ comèdie!»

Tata Pascali îşĭ trase cătrănit musteaţa albă, şi tăcu. Cucoana Rariţa îşĭ strînse mînioasă gura şi începu a împleti încruntată la ciorap.

La o masă din fund, Nae scotea c'o custură miezul din dovleac. Şi, în linişte a care se întinsese, tresăriaŭ, din cînd în cînd, oftările adîncĭ ale cucoaneĭ Rariţiĭ; iar tata Pascali mormăia încovoiat de-asupra tejgheliĭ, trăgea tabac pe nasul albăstriŭ şi

lustruit, și, ridicînd sprincenele marĭ în umbra cozoroculuĭ, strănuta cu lacrimĭ, săltînd de pe scaun.

Deodată bătrînul se uită cu înțeles la Nae, căscă, întinzînd mînile în lăturĭ, și întrebă:

«Cîte ceasurĭ Nae?

— A bătutără de mult unsprezece, jupîne.

— Haĭ să închidem că-ĭ tîrziŭ. Haide, Rarițo, la culcare.

«Închide bine obloanele, Nae!» Și moș-Pascali trecu cu consoarta în odaia ceialaltă.

Nae închise obloanele, luă apă din ciubărașul cu treĭ picioare, de la capătul tejgheliĭ, și începu a stropi însemnînd pe podele șerpĭ negri de apă.

În odaia de alăturĭ era încă lumină. Moș-Pascali se-auzea tușind și tîrîndu-șĭ papuciĭ prin casă. Apoĭ lumina se stinse, patu scîrțîi, se auzi un cascat lung și se întinse tăcere adîncă.

Nae îșĭ trecu pe supt nas șorțul verde și începu a mătura încet. Pe urmă dintr'odată se opri, ridică capul în sus, și, după ce ascultă un răstimp, lăsă mătura, luă do-

vleacul şi păşi în vîrful papucilor, c'o mînă întinsă în lăturĭ, cumpănindu-se înnainte la fiecare pas. Luă de pe tejghea o cutie cu chibriturĭ şi-un capăt de luminare, şi apropiindu-se de uşa din fund, o deschise cu băgare de samă. Uşa scîrţîi ; Nae întoarse capul şi rămase aşa cîteva clipe neclintit, c'o mînă pe clampă, cu ochiĭ la uşa odăiĭ în care dormeaŭ bătrîniĭ, ş'apoĭ trecu pragul, uşor ca o umbră.

De la grădina *La treĭ ochĭ în plapomă*, taraful de lăutarĭ plecase de mult şi jaratecul din maşina de fript mititeĭ, se stinsese. Numaĭ în fundul grădineĭ, la masa de lîngă cele două ciubere cu olendriĭ înfloriţĭ, maĭ stăteaŭ în roata gălbuie de lumină a unuĭ felinar, domnul Crăciunică, «aproprietar», şi domnul Popescu, agent de urmărire şi poet :

«Aşa neică, zi-ĭ înnainte, gemea domnul Crăciunică, răsturnat pe speteaza scaunuluĭ; zi-ĭ înnainte... Foarte frumos, extra, nenişorule, extra !»

Iar domnul Popescu îşi glásuia cu melancolie mare stihurile:

«Toată lumea azĭ petrece:
Balurĭ, chefurĭ şi orchestre, —
Tu, poet bătut de gîndurĭ,
Facĭ pe-agentul la sechestre!»

Împrejur, era linişte adîncă. În fund un salcîm închircit, pătat într'o parte de unda de lumina ce eşia prin fereastra crîşmeĭ, sta neclintit în noapte, ca zugrăvit. Şi deasupra plopuluĭ uriaş de la poartă, pe cerul negru, tremurau două steluţe albe, ca doĭ fulgĭ de zapadă.

Deodată apăru pe portiţă, lunecînd parcă, o umbră albă cu ochiĭ de foc; veni încet pînă în mijlocul grădiniĭ şi rămase nemişcată ca o stană.

Domnul Popescu ofta tot maĭ cu durere:

«N'am parale, n'am nicĭ lemne,
Trag paltonul tot cu dinţiĭ,
Şi, în liniştea sinistră,
Iarna bate 'n centrul minţiĭ!»

«Aşa, mă neică, zi-ĭ înnainte, foarte frumos, parol, pă onoare. Suspina domnul Crăciunică cu melancolie mîngîindu-şi o mustaţă; da maĭ bem, mă-înţelegĭ, un chilişor dă vin, amicescule?

— Cum nu, dă ce nu, cu plăcere...

— Bravos, amicescule, zi-ĭ înnainte... Nene

Sterică, *arjant-contant*, mă-înţelegĭ, înc'un chi...»

Şi întorcînd faţa bărboasă peste umăr, deodată, amuţi, lărgi ochiĭ, căscă gura şi rămase aşa, încremenit. Apoĭ, ridicîndu-se, se prăbuşi pe portiţă în întunerecul uliţeĭ. Domnul Popescu sări ars de pe scaun, dădu cu ochiĭ de arătare, înşfăcă geanta, dădu peste masă şi se făcu nevăzut.

Păharele şi sticlele răsturnate sunară ascuţit în tăcerea grădiniĭ. Consoarta luĭ domnul Sterică năvăli afară speriată, se opri scurt cu ochiĭ asupra stafieĭ, dădu un ţipăt şi se prăvăli la pămînt.

Umbra cu ochii de foc se strecură şi pieri în ograda luĭ moş-Pascali. In urmă-ĭ, domnul Sterică se 'mpiedecă de prag, se aplecă de-asupra soţieĭ şi apucîndu-se înspăimîntat de cap începu a răcni cu gura mare, neagră:

«*Cremenaliĭ*... Săriţĭ... Cremenaliĭ!»

Mahalaua se trezi într'o larmă grozavă. Gardistul tropăia cu cismele grele şi şuera cu desperare. Veciniĭ zbucniaŭ pe uşĭ cum îĭ apucase vremea. Intrebărĭ, răspunsurĭ se încrucişaŭ. Ciniĭ urlaŭ. Nevestele se strîn-

geaŭ în jurul crîşmăriţiĭ leşinate. Pe cînd domnul Sterică sta speriat în mijlocul fierberiĭ ce-l împresura şi nu putea pricepe ce s'a întîmplat.

Iar într'un tîrziŭ, şi uşa de la moş-Pascali se deschise, şi bătrînul, urmat de Nae, ieşi în papucĭ pînă 'n mijlocul drumuluĭ:

«Da ce a fostără, neică?»

Dar nimenĭ nu-l putu lămuri.

A doua zi, zarvă mare în toată mahalaua. Crîşma luĭ domnul Sterică — pustie; iar a luĭ moş-Pascali gemea de muşteriĭ ca în vremurile cele bune. Gospodariĭ se cumpăniaŭ sughiţînd, cu păharele în mînĭ şi vorbiaŭ, deschizînd ochĭ marĭ, de stafia de *La treĭ ochĭ în plapomă.* Cucoana Rariţa se bătea minunată cu palma peste gură şi clătină din cap înspăimîntată. Tata Pascali trăgea tabac pe nas, cu sprincenele stufoase ridicate în umbra cozoroculuĭ, strănuta săltînd de pe scaun, clipea şiret din ochĭ, şi din cînd în cînd, pe supt mustaţa lăsată a oală, se strecura un zîmbet plin de taine:

«A fostără cevaşlea... Hapciu... grozav, nenişorule, cevaşlea grozav! cuvîntă taica-Pascali.

— Tî-tî-tî, mare grozăvie, făcu cucoana Rarița, clătinînd din cap cu spaimă; mare grozăvie!

— Am văzut-o și eŭ stafia, țipă ascuțit Nae, răsărind din pivniță cu două cănĭ cu vin.

— Tî-tî-tî, maaare grozăvie!

— Hapciu, maaare caz, domnule!»

În nourii de fum, zarva creștea:

«Și, zi, aĭ văzut-o?

— Văzut-o, domnule Niță, cum te văd și mă vezĭ, striga bunducul de Nae.

— Bre-bre-bre!

— Eĭ, *musi*, înc'un chilișor la subsemnatu'!

— Vineee!

— Să vină, mă 'nțelegĭ, *momental!*

— Vineee!»

Dracul de Nae umbla forfota 'n toate părțile, clămpănindu-șĭ papuciĭ marĭ, așeza oale cu vin și oale cu pelin, pe mesele ude, și ochiĭ neastîmpărațĭ de drac îĭ luciaŭ ca două boabe de argint viu supt sprincenele negre ca trase cu cărbunele.

Intr'amurg, clopoțelul de de-asupra ușiĭ sună, în pînza vînătă de fum de supt bagdadia înegrită, și 'n golul fumuriŭ apăru

fața slabă și încrețită a domnuluĭ Popescu, și glasu-ĭ subțire răsuna cu taină:

«Buna saaara!»

Și în urmă se strecură încet, cu frică parcă, și trupul deșirat, c'o geantă umflată supțioară. Apoĭ intră gravă, burta domnuluĭ Crăciunică, și în sfîrșit și fața dumisale bărboasă, și picioarele scurte și groase ca două putinele, întovărășite de un cortel popesc de doc:

«Cu închinăciune, taică-Pascali, gemu, gîfîind, domnul Crăciunică. Te-am salutat, domnule Iftimescu! Noroc, nene Iancule!»

În crîșmă porni fierbere mare.

«Da' cum s'a întîmplat, dom'le?

— Cum a devenit cazu', nenișorule?

— Și n'aĭ luat-o la fugă, frate?

— Da ce sîntără copil, nene? mugi cu indignare domnul Crăciunică, suflînd ca un foiŭ. Drept să-țĭ spun, nu m'am așteptat ca tocmaĭ dumneata, nene Tudorache, care, va să zică, mă cunoștĭ de atîta vreme, să te exprimĭ într'un așa mod!

— Eĭ, nu te supăra așa, nenișorule, cuvîntă sughițînd și cumpănindu-se domnul Tudorache; nu te supăra așa, că hec! amețesc *momental!*

— Cum să nu mă supăr, domnule, cum să nu mă supăr, dacă te exprimĭ cu asemenea cuvinte la adresa mea, care va să zică...

— Eĭ, nu te supăra așa, că... hec! uite na, amețesc!

— Eĭ, lasă și dumneata, nene Crăciunică, vorbi moș Pascali, trăgîndu-șĭ mustățile; și spune-ne cum a fost cazu'...»

Domnul Crăciunică și cu domnul Popescu se așezară la o masă:

«A fost cevașlea teribil, taică Pascali, gemu domnul Crăciunică, holbînd ochiĭ și trecîndu-șĭ degetele rășchirate prin barba roșcată, cevașlea teribil, pă onoarea mea, taică-Pascali... Mă rog, iacă cum a fost... Băițaș, să vie acilea un chil de pelinaș, mă — înțelegĭ...

— Vineee!»

Fierberea se potoli. Domnul Crăciunică se știri, tuși în palmă și urmă cu glas tainic, aplecîndu-se spre tata-Pascali:

«Mă rog, eŭ și cu amicul... Da vine pelinul ăla, băițaș?

— Vineee!

— ...Eŭ și cu amicul stam, mă înțelegĭ, în grădină *La treĭ ochĭ în plapomă*, la un

păhar de vin... Buuun... Maĭ adă un chil, nenişorule, maĭ adă altul...

— Nu maĭ spune, dom-le, că... hec! mor *momental*, parol!

— ...Maĭ spune o minciună, maĭ spune alta, maĭ nu ştiŭ ce: numaĭ aud, mă'nţelegĭ, că bate miezul nopţiĭ...

— Ceas necurat, şopteşte cucoana Rariţa.

— ...Eŭ zic către fratele Popescu: «Maĭ bem un chilişor, amicescule? — Da de ce nu, cu plăcere, dragă, zice el, şi eŭ mă-întorc, mă înţelegĭ, ca să comand, cînd ce să vezĭ, domnule, la spatele nostru?

— Stafia, nenişorule!

— Stafia, domnule, stafia... Pă onoarea mea...

— Aoleo, ţî-ţî-ţî! făcu cucoana Rariţa.

— Şi cum era, nenişorule? întrebă moş Pascali.

— Albă, domnule, albă şi cu nişte ochĭ dă foc... Ceva teribil... Pă onoarea mea!

— Maică Preacurată! suspină cucoana Rariţa bătîndu-se cu palma peste gură.

— Eĭ, şi ce-a făcut?

— A stat, taică-Pascali, în mijlocul grădineĭ, şi s'a uitat, domnule, la noĭ, iaca

aşa, ţintă, cu nişte ochĭ... Ceva teribil, pă onoarea mea!

— Şi avea, zicĭ, ochĭ dă foc? ha?

— Da, pă onoare, taică-Pascali, pă onoare-ţĭ spun!

— Nu maĭ spune, nenişorule, că... hec! mor *momental!* cuvîntă iar domnul Tudorache cumpănindu-se.

— Şi eŭ am văzut-o, dom'le Crăciunică!» ţipă piciul de Nae, aducînd o cană cu pelin şi două pahare.

Urmă un răstimp de tăcere.

Cucoana Rariţa clătina înspăimîntată din cap. Ochiĭ de drac aĭ luĭ Nae luciaŭ ciudat supt sprincenele negre şi priviaŭ pe furiş pe tata-Pascali. Moşneagul clipi şiret şi, trăgîndu-şĭ mustaţa albă, zîmbi tainic.

Domnul Crăciunică ciocni cu domnul Popescu, dădu paharul de duşcă, şi, trecîndu-şĭ degetele răşchirate prin mustăţile roşcate, urmă cu glas scăzut, holbînd ochiĭ:

«Pă urmă, domnule, a început a se plimba încet în jurul cîrciumiĭ, se opria la fiecare colţ făcea semne în ale patru vînturĭ, — parc'ar fi chemat pă cineva. Ş'apoĭ de odată, domnule, s'a oprit, s'a uitat ţintă la noi, şi s'a fă-

cut nevăzut în peretele din apus, pă onoarea mea!»

Domnul Crăciunică tăcu. În tăcerea care se întinsese, Nae se mişcă şi aprinse lampa atîrnată de bagdadia joasă. Umbra talerului de de-asupra se zugrăvi neagră pe tavan. Lumina luci tristă pe clondire, cănĭ şi pahare. Şi muşteriiĭ începură a vorbi, cu glasurĭ scăzute, de stafiĭ.

Domnul Crăciunică dădea de duşcă păhar după păhar, domnul Popescu îşĭ suspina cu durere stihurile, cu capul într'o mînă, c'o dungă adîncă pe frunte :

«N'am parale, n'am nicĭ lemne,
Trag paltonul tot cu dinţiĭ...»

«Bravos, foarte frumos, parol, cevaşlea extra, amicescule dragă... Da' maĭ bem, mă înţelegĭ, un chil de pelinaş?

— Cum nu, de ce nu, cu plăcere... Băiţaş!

— Bravos! Băiţaş, înc'un chil de pelinaş la subsemnatu'...

— Hec, tacĭ, că mor *momental*, parol.

— Heĭ, băiţaş, aĭ auzit?

— Vineee!

— Bravos... Arjant-contant, băiţaş!»

Tîrziŭ, domnul Crăciunică şi cu domnul Popescu se sculară ca să plece.

«Cu'nchinăciune, taică-Pascali! gemu domnul Crăciunică, cumpănindu-se.

«Te salut cu tot respectul, vorbi ascuţit domnul Popescu, întinzînd c'un zimbet larg gîtul subţire.

Un ceasornic prinse a vibra slab undeva, departe, în noapte, domnul Crăciunică se opri în mijlocul crîşmiĭ, deschise ochiĭ marĭ şi începu a număra legănîndu-se:

«Unuuu... douăăă... treeeĭ...

— Eĭ, da haide, nene! odată!

— Stt! Staĭ niţeluş, amicescule, staĭ niţeluş... zece... unsprezece... douăsprezece, domnule!

— Ceas necurat, şopti cucoana Rariţa.

— Pe vremea asta a eşit stafia!» ţipă piciul de Nae.

În crîşmă se făcu tăcere. Domnul Crăciunică şi cu domnul Popescu se întoarseră la loc. După un răstimp, domnul Crăciunică zise, înghiţind:

«Să nu-ţĭ dea prin idee, taică Pascale, că mi-e, mă-înţelegĭ, frică...

— Nu, ferească Dumnezeŭ, domnule Crăciunică.

— ...Dar, ştiĭ, mi-e oarecum...

— Desigur, da, desigur!»

Tata Pascali zîmbi tainic în dosul tejgheleĭ. În umbră, ochiĭ luĭ Nae ardeaŭ ca doĭ ochĭ de mîţă.

O AFACERE BISERICEASCĂ

O AFAÇERE BISERICEASCA.

In crîşma luĭ moş-Ghearasim maĭ rămăseseră, în fumăraia vînătă, numaĭ cuvioşiĭ fraţĭ întru Hristos :

Părintele Ichim, adică : un potcap ros, doĭ ochĭ bulbucaţĭ, o barbă cărămizie, un anteriŭ măsliniŭ, pîn'la genunchĭ, o curea cu paftale de alamă şi nişte cizme dintr'o vacă.

Şi părintele Veşcă, adică: o pălărie pleoştită, doĭ ochĭ fioroşĭ, un nas cît o cartoafă, o barbă neagră şi zbîrlită, — care începea chiar de supt ochĭ şi se revarsă pîn'la burta uriaşă, — un antireŭ verzuĭ şi nişte botine cîrjoiate în sus ca nişte patine.

Amîndoĭ stătiaŭ dinaintea oalelor cu vin şi sbieraŭ unul la altul bătînd cu pumniĭ în masa udă :

«Măĭ, eŭ nu mă tem de tine, măĭ... Cîne

să fiŭ dacă mă tem, cîne să fiŭ, na! ţipa părintele Ichim holbînd ochiĭ.

— Pă-că-to-su-le... *Ba-ga-bon-du-le*, gemea părintele Veşcă, gros, ca din fundul unuĭ boloboc.

— Măĭ, eŭ învîrt politică, măĭ...

— Pă-că-to-su-le!...

— Măĭ, eŭ îs romîn deştept, măĭ...

— Ba-ga-bon-du-le!...

— Măĭ, eŭ sunt baron de minte, măĭ...

— Pă-că-to-su-le...

— Măĭ, eŭ sunt gras de minte... He-he-he... Eĭ, comedie... Eĭ, drăcia draculuĭ!.. Mă rog, am mîntuit vorba, nu maĭ zic nimic, iaca nu maĭ zic nimic... Cîne, na, să fiŭ dacă oĭ maĭ zice ceva!... Măĭ, eŭ sunt baron de minte, măĭ... Mă rog, am mîntuit vorba, iaca nu maĭ zic nimic...»

Şi iar izbucnea trîntind cu pumnul în masă:

«Măĭ, eŭ sunt gras de minte, măĭ...»

Părintele Veşcă maĭ gemu odată în barbă:

«Ba-ga-bon-du-le!»

Rostogolindu-şi ochiĭ fioroşi, şi ridicîndu-se îşĭ luă cortelul de doc şi eşi trîntind uşa de se sgudui crîşma şi clănţăniră

clondirile şi paharele de pe tejgheaua lustruită.

Părintele Ichim îşĭ întinse picioarele pînă în mijlocul crîşmeĭ, îşĭ dădu potcapul pe ochĭ şi vîrîndu-şĭ mînile în buzunarele anteriuluĭ începu a mormăi şi aşĭ roade mînios un colţ al barbiĭ :

«Eĭ, comèdie, eĭ, drăcia draculuĭ !.. Auzĭ vorbă ! Eŭ, popa Ichim, să mă tem de popa Veşcă ? Eĭ, comèdie, eĭ, drăcia draculuĭ !...»

Prin unghere muşluia un purcel. Lampa afumată bîzîia somnoroasă, şi de-asupra eĭ pe bagdadia înnegrită, tremura o roată albă de lumină şi, în ea, o pînză de păianjăn, ca o înfumurare uşoară. Afară vîntul da tîrcoale crîşmeĭ chiuind, trîntia cu zăpadă în geamurĭ şi zgîlţîia uşa.

Părintele gemu încruntîndu-se :

«Moş-Ghearasime.... Umple oala, moş-Ghearasime...»

Moşneagul luă oala încondeiată cu înflorit urĭ verzĭ, aprinse un capăt de lumînare şi se coborî în gîrlicĭ.

Părintele Ichim prinse iar a mormăi:

«Hm... Auzĭ vorbă... Eŭ să mă tem de

popa Veşcă... Eŭ? Eĭ, comèdie... Mă rog, atît, am mîntuit vorba...»

Moş-Ghearasim îşĭ arătă capul alb din gura neagră a pivniţiĭ, apoĭ trupul strîns în cojocelul înflorit, şi pe urmă picioarele, vîrîte în ciubotele lungĭ, şi, legănîndu-se greoiŭ, se duse şi aşeză oala plină ochĭ dinaintea cuvioşieĭ-sale.

«Aşa, bravo, moşule, să trăieştĭ!» strigă părintele vesel.

Şi, înşfăcînd cu dreapta oala, o duse la gură cu dragoste mare şi răsturnă capul pe spate ascunzîndu-şĭ chipul după ea. Apoĭ faţa bisericească se arătă roşie:

«Haaa, că bunu-ĭ, moşule, bun, minunat! Numaĭ aşa maĭ uit de duşmanĭ... Eĭ, da ce crezĭ că mi-ĭ frică, moş-Gherasime? Eĭ, şi ce dacă are popa Veşcă cruce de argint bătută cu pietre scumpe? Nu face nicĭ două parale, moş-Gherasime... Hristos, măĭ, a fost răstignit pe cruce de lemn, nu pe cruce de argint... La cruce de lemn să vă închinaţĭ voĭ, măĭ!»

După aceste vorbe faţa bisericească se ascunse iar după oală şi capul iarăşĭ se răsturnă pe spate.

Moş-Gherasim se duse şi se aşeză după tejghiaua încărcată cu ulcele, pahare şi gărăfĭ — îndărătul sulurilor rumene de covrigĭ, — îşĭ scoase din chimirul ţintuit luleaua şi, îndopînd-o cu tutun, o puse în colţul gureĭ, o aprinse şi începu a pufăi cu ochiĭ ţintiţĭ la gura eĭ. Afară vîntul izbea unde de zăpadă în fereastra îngheţată. Luĭ moş-Gherasim de cîte orĭ trăgea din lulea i se rumenea nasul şi mustăţile. Faţa cuvioşieĭ-sale răsări iar de după oală :

«Măĭ, Sfîntu Gheorghe a mers călare pe un cal — eŭ merg pe lume, bre !

Maĭ degrabă a înturna popa Veşcă Dunărea-înnapoĭ, de cît pe popa Ichim, bre... Unu-ĭ popa Ichim, sireacul... El nu ştie să dea-îndărăt, el tot înnainte, sireacul...

— Aşa-ĭ, părinte.

— Cîne să fiŭ dacă nu-ĭ aşa, cîne să fiŭ na... Măĭ eŭ îs grozav Romîn la mînie... Ce, crezĭ că mă sperii eŭ de crucea luĭ ? Eŭ, măĭ, eŭ?

Am să-l sfărm! Eŭ îs grozav Romîn la mînie...»

Apoĭ gemu gros, încruntîndu-şĭ sprincenele :

«Moşule, moşule! Umple oala, moşule, că daĭ de bucluc cu mine!

— Îndată, îndată, părinte!»

Şi moş-Gherasim cobori iar în pivniţă şi-aduse oala plină rasă.

Uşa se deschise şi-în prag se arătară, într'un vîrtej de omăt, două umbre ploconindu-se:

«Sarutăm dreapta, parinţele!

— Ahaaa, ea poftiţĭ încoace, faraonilor!»

Ţiganiĭ intrară zgriburînd: unul cu alăuta supt sumanul peticit, cellalt cu cobza. Părintele Ichim glăsui holbîndu-se la eĭ:

«Măĭ, ia să-mĭ faceţĭ voĭ o cîntare... Aţĭ auzit ce v'am spus eŭ orĭ ba, ha?

— *Hauzit*, parinţele! zise cel cu scripca plecîndu-se de la mijloc.

— Apoĭ dacă aţĭ auzit, ce aşteptaţĭ, măăă?»

Ţiganiĭ ca fripţĭ începură o ţîrîită.

«Ho-hooo! Staţĭ, măăă, răcni popa întinzînd dreapta; măĭ, ştiţĭ voĭ cine sînt eŭ, ha?

— Ştim, sarutăm dreapta, zise cobzarul arătîndu-şĭ dinţiĭ albĭ.

— Cine, mă?

— Parintele Ichim...

— Ştiţĭ voĭ moarea mea, măĭ?

— O ştim, parinte, saru...

— Apoĭ dac'o ştiţĭ de ce nu cîntaţĭ, măăă, de ce?» izbucni părintele Ichim izbind cu pumnul în masă.

Balaurii, băgaţĭ în boale, prinseră a cînta o bătută măruntă. Iar cuvioşia-sa, odată îşĭ sumese antireul în brîŭ, îşĭ dădu c'o palmă potcapul pe-o sprînceană şi începu a sări ca un ţap, cu oala-în mînă:

«Ziceţi-ĭ, măăă... Ştiţĭ voĭ moarea mea, măĭ... Ştiţĭ voĭ cine sunt eŭ, bre?

— Parintele Ichim, zise cel cu scripca contenindu-şĭ cîntecul.

— Nu crîcni, mă... Zi-ĭ înainte mă... Aşa... Am un gust... In ciuda duşmanuluĭ... Moş-Gherasime, umple oala, moş-Gherasime, că daĭ de bucluc cu mine... Uite-aşa... Hop! Uite-aşa şi iar aşa... Hop!»

Alăuta ţipa ascuţit în noriĭ de fum. Cobza bombănia somnoroasă. Sfinţia-sa se răsucea în călcîiele potcovite, bătea cu palmele în carîmbĭ, se lăsa pe vine. Apoĭ căzu pe bancă suflînd ca un foĭ:

«Iac'aşa! În ciuda duşmanuluĭ... Eŭ nu mă sperii de crucea luĭ, bre... Popa Veşcă

cică opreşte roata căruţiĭ... Eĭ şi? Mare lucru! Măĭ, eŭ opresc roata lumiĭ... Da ce vorbă... Eŭ sunt straşnic Romîn...

— Aşa-ĭ, părinte, cuvîntează moşneagul din dosul tejgheliĭ.

— Măĭ, eŭ sunt baron de minte!

— Aşa-ĭ, părinte.

— Măĭ, eŭ sunt gras de minte!

— Aşa-ĭ, părinte.

— Măĭ, cîne să fiŭ dacă nu-ĭ aşa, cîne să fiŭ, na!

— Aşa-ĭ, părinte!» mormăieşte somnoros moş-Ghearasim, învăluit în fumul luleliĭ.

Pe urmă părintele Ichim îşĭ dete c'o palmă potcapul pe ceafă, îşĭ vîrî mînile în buzunarile anteriuluĭ şi întinzînd iar picioarele, răşchirate, pîn'în mijlocul crîşmiĭ, răcni la lăutarĭ:

«Să-mĭ ziceţĭ acuma unul de alean, măĭ... Am eŭ aşa un gust... Măĭ, da să mĭ-l ziceţĭ cu foc, măĭ, că vă sfărm... Da' ce vorbă, eŭ sunt straşnic Romîn...»

Scripca începu a ţipa cu durere în hangul moale-al cobziĭ. Iar sfinţia-sa lăsâ capul pe spate, închise ochiĭ şi prinse a ofta cu jale:

«Aşa, măĭ... Frumos, subţirel, ca o ciocîrlie, ca o ciocîrlie, mă, că te sfărm... Uite-aşa, aşa, aicĭ aĭ adus-o bine... Am eŭ ceva... Da' asta-ĭ treaba mea... Nu maĭ zic nimic, mă rog, am sfîrşit vorba...»

Moş-Ghearasim moţăia de somn după tejghea. Purcelul adormise într'un ungher. Afară vîntul trecea cu plîngerile iernei pe la ferăstruele înghieţate.

Cuvioşia-sa îşĭ ridică anteriul, vîrî o mînă într'un buzunar al pantalonilor de şieac, şi scoţînd o basma mare roşie, plăti moşneaguluĭ şi Ţiganilor, îşĭ luă cîrja, şi eşi strigînd cu potcapul pe ceafă:

«O mie de anĭ pace, moş-Ghearasim!... Eŭ sunt mare baron de minte, gras de minte, moşule!... Mă rog, nu maĭ zic nimic... Am stîrşit vorba... O mie de anĭ pace...»

Afară luna umplea cu lumina eĭ tainică livezile şi ulicioarele albe. Părintele Ichim vorbia singur cumpănindu-se:

«Zaharia cică a plecat în ţara de jos... Eĭ, comèdie... Eĭ, drăcia draculuĭ... Măĭ, deştept Romîn sînt eŭ... Da' ce vorbă, sînt şmecher... Care nu se maĭ află... Mă rog, nu maĭ zic nimic, am mîntuit vorba...»

Vîntul trecea cu vuete de valurĭ prin grădinile nemărginite și printre căsuțele adormite sub glugile de zăpadă.

In fața dughenii luĭ Zaharia, părintele se opri. Un cîne se repezi zăpăind:

«Vaĭ, săracu Griveĭ... Eŭ sunt popa Ichim mă.... Eĭ, comèdia draculuĭ.... Baron de minte, măĭ...»

Cuvioșia-sa se apropiè de geamul luminat, bătu tainic de treĭ orĭ și se duse la ușă. Zăvorul scrîșni, ușa se deschise și părintele intră în întunerecul tinziĭ:

«Cu buna-sara, Zoițico... Care vra să zică a plecat Zaharia în țara de jos... Să se întoarcă, Zoițico, cînd l'oĭ chema eŭ...»

Sfinția-sa intră din tindă, cumpănindu-se, în lumina uneĭ odăițĭ căptușite cu scorțurĭ, și se trînti pe un scaun:

«Așaaa! Bun, vra să zică a plecat!

— Da' dacă s'a răzgîndit, și s'a dus numaĭ pîn' la tîrg și se întoarce înnapoĭ, zise cu frică cucoana Zoițica.

— Fleacurĭ, cuvîntă sfinția-sa scoțîndu-șĭ potcapul și așezîndu-l pe masă.

— Cînd îțĭ spun eŭ că nu vine, Zoițico, să știĭ că nu vine... Eĭ, comèdie...»

Cucoana Zoiţica era cam galbenă la faţă şi din cînd în cînd se uita cu frică spre fereastra acoperită c'o perdea albastră de stambă. Deodată afară zăpada scîrţîi supt nişte paşĭ greĭ.

«Vine cineva!» şopti cu spaimă cucoana Zoiţica şi cu gura pe jumătate deschisă ascultă încordat.

Părintele Ichim holbă ochiĭ la uşă şi încremeni pe scaun c'o mînă la barbă.

O undă de vînt se izbi în geam apoĭ se întinse o linişte mare, în care se auzea numaĭ tictacul ceasorniculuĭ vechiŭ care îşĭ plimba rar pe perete umbra limbeĭ de alamă.

O altă undă de vînt se izbi cu putere în geam şi în tăcerea care urmă s'auziră treĭ bătăĭ lămurite în uşa tinzeĭ.

«Zaharia!» şopti cucoana Zoiţica frîngîndu-şĭ mînile.

Părintele Ichim sări, ca muşcat de şarpe, în mijlocul caseĭ.

Cucoana Zoiţica se văita în şoaptă:

«Vaĭ de mine, ce mă fac eŭ... Vaĭ de mine mă omoară Zaharia...»

Iar cuvioşia-sa se învîrtea năuc în jurul meseĭ:

«Zoiţico, unde-ĭ potcapul, Zoiţico?... Potcapul, Zoiţico...»

Apoĭ deodată dădu peste el, îl luă, îl îndesă pe cap, răsturnă un scaun, se repezi la uşă şi împiedecîndu-se de prag, căzu cît era de lung în tindă, se ridică suflînd ca un cal aprins, şi-şĭ vîrî capul între spiţele scăreĭ de la gura poduluĭ, se opinti înnainte: scara lunecă şi buf! se izbi în uşa din faţă şi sfinţia-sa se prăbuşi jos cu ea în gît. De-afară, de la uşă, se desprinse umbra părinteluĭ Veşcă şi începu a alerga, prin vîrtejurile de zăpadă, a zbura fîlfîindu-şĭ aripele antireuluĭ, ca o uriaşă pasăre neagră.

Părintele Ichim se ridică, şi pe cealaltă parte, prin fund, zvîcni în noapte ca scuipat de gura neagră a uşeĭ.

Sfinţia-sa părintele Veşcă întoarce capul, vede cît vine de cumplit părintele Ichim, crede, prin viscol, că-ĭ Zaharia şi prinde a fugi maĭ cumplit. Dintr'o ogradă se reped doĭ zăvozĭ stîrnind, în urmă, o droaie de cînĭ.

Cuvioşia-sa părintele Veşcă ajunge la pîrleazul caselor sale, se repede voiniceşte deasupra; dar un zăvod îşĭ înfige colţiĭ în anteriul sfinţieĭ-sale şi părintele Veşcă cade cu

gaiderile în sus în harmalaia de cînĭ, şi pălăria îĭ zboară în noapte ca o pasere năucă. Cu chiŭ cu vaĭ sfinţia-sa se ridică, sare părleazul şi-o croeşte cu capul gol prin livadă, spre casa care îl priveşte mirată printre copaciĭ negri.

Părintele Ichim dă şi el peste pîrleaz, crede prin întuneric că-ĭ pîrleazul de la cuscrul Vasile, se repede, lasă o bucată de anteriŭ în gura unuĭ cîne, şi sare.

Casa părinteluĭ Veşcă era încinsă c'un cerdac ce avea două intrărĭ prin grădină.

Prea sfinţiĭ intrară ca suflaţĭ de-o vijelie: unul prin stînga, cellalt prin dreapta; în dreptul uşiĭ se isbiră piept în piept: părintele Ichim căzu, cît e de lung, pe spate, popa Veşcă căzu de-asupra cu pumniĭ în ochiĭ părinteluĭ Ichim. Stele verzĭ. Cuvioşia-sa părintele Ichim crede că-ĭ supt Zaharia, Sfinţia-sa părintele Veşcă crede că-ĭ de-asupra luĭ Zaharia. Sfinţiĭ părinţĭ se daŭ de-a tăvălucul, vorbesc de sfinţĭ, crucĭ, dumnezeĭ, mucenicĭ, arhanghelĭ, lumînărĭ, luceferĭ; dar pace! cu toate lumînările şi luceferiĭ tot nu se face lumină. Săriţĭ! mă omoară talhariĭ! Nu mă lăsaţĭ, oamenĭ

bunĭ! Baron de minte, gras de minte!... Talharii! Talharii!

Cu chiŭ, cu vaĭ, părintele Ichim scapă din mînile părintelui Veşcă, sare peste pardin maclîcul cerdacului, cu capu'n omăt şi se ridică şi porneşte ca din puşcă strigînd «hoţiĭ».

Vîntul aleargă ţipînd, luna aleargă printre nourĭ, casele albe tresar speriate în lumina tainică şi s'ascund iar în umbră. Părintele Ichim trece ca dus de un vînt năprasnic, filfiindu-şĭ aripele anteriuluĭ. Ajunge la crîşma luĭ moş-Ghearasim şi se prăbuşeşte înlăuntru îngrozit, cu capul gol şi anteriul ferfeniţă:

«Hoţii, moş-Gherasime!.. Hoţiĭ!.. A fost să mă omoare hoţiĭ!.. Adică nu hoţiĭ; duşmanul!.. Da' mă rog, nu zic nimic, am sfîrşit vorba... Măĭ, eŭ sunt baron de minte, gras de minte!.. L'am sfărmat pe duşman... Mă rog am mîntuit vorba... Măĭ pe mine vîntul mă mîngîie — pe duşman îl dă jos...»

La spate îĭ spînzură o făşie de anteriu, ca o coadă, şi un picior îĭ ese printr'o spărtură.

«Măĭ, da i-am tras o bătae, duşmanuluĭ, soră cu moartea... Mă rog am mîntuit vorba...»

Moş-Gherasim moţăia, la tejghea, cu luleaua în colţul gureĭ.

Vîntul zguduia crîşma bătrînă, arunca cu zăpadă în geamurĭ şi se-înfunda în pod ţipînd cu glasurĭ omeneştĭ. Iar sfinţia-sa părintele Ichim începu a se plimba, cu mînile la spate, tîrîndu-şĭ fudul coada anteriuluĭ.

LA FILARET

LA FILARET.

De o bucată de vreme, cucoana Agripina se făcuse rea ca o vespe. În fiecare zi, prin casa tupilată a domnuluĭ Dumitrache Popescu, trecea parcă un vînt de groază: uşĭ şi fereştĭ trîntite, pahare şi farfuriĭ sparte; iar ţipetele cumplite ale cucoaneĭ Agripineĭ izbucneăŭ ca un glas de trîmbiţă, umplînd mahalaua Tirchileştilor de freamăt:

«Fir'ar al draculuĭ dă viaţă, că m'am săturat pînă'n gît. Dumneata cu nepăsarea dumitale aĭ să mă omorĭ... Tacĭ, ha, tacĭ ca un moroiŭ, fir'aĭ al draculuĭ, nu-ţĭ pasă... Blăs-tă-maaa-tă fie ziua în care te-am văzut... Am să ajung ca Barbara *Ubric*, moroiule, ca Barbara Ubric...»

Cucoana Agripina, mititică şi grasă, se răpezia cu mînile în şoldurĭ la domnul Dumitrache:

«Da spune ceva, omule, deschide gura, fir'aĭ al draculuĭ!...»

Iar domnul Popescu parcă nicĭ n'auzia: îşĭ scotea nepăsător ţigareta de chilimbar, îşĭ punea o ţigară şi, aprinzînd-o, începea să se plimbe liniştit, în papucĭĭ dumisale galbenĭ, aruncînd rotocoale albăstriĭ de fum spre tavanul înnegrit. Aceasta în zilele de iarnă. În celelalte zile însă, cînd era vreme frumoasă, se ducea în grădiniţa umbrită de perdele de viţă razachie şi tot felul de hultoane.

De cînd ieşise la pensie, grădina era patima domnuluĭ Dumitrache Popescu: uda sara şi dimineaţa florile c'o stropitoare albastră, se învîrtea în jurul copacilor cu foarfecele în mînă, şi, cînd vedea vr'o creangă uscată, mormăia supărat, tremurîndu-şĭ bărbiţa albă de ţap:

«Eĭ, bată-te să te bată! Ia te uită frate... Staĭ că-ţĭ daŭ eŭ ţie!» şi *ţac*! o tăia. Apoĭ, în zilele de sărbătoare, cînd venia vr'un mosafir, vr'un fost tovarăş de cancelarie, domnul Dumitrache îl ducea în grădiniţă şi-ĭ arăta pentru a mia oară copaciĭ şi florile:

«Ăsta e păr pergamot, ăsta e vişin tur-

cesc, ăsta e prun *ranglot*, ăla de colo e trandafir *marşalin*... Face, domnule, nişte trandafirĭ galbenĭ, iaca aşa de marĭ, şi aŭ un parfum teribil, te'mbată, domnule... A, e o adevărată *frumusaţă* în grădina mea... Acuma, ştiĭ, mi-am făcut un tabet: sara, mort, copt, trebuie să fumez o ţigară şi să beaŭ o gingirlie, ia colo, la mesuţa aia de supt salcîm.. Nu beaĭ, nene, o gingirlie?»

Apoĭ bătea de treĭ orĭ din palme: pac! pac! pac!

«Mariţă, Mariţă, ia să ne facĭ la moment o gingirlie! da' să fie potrivită, ştiĭ: nicĭ prea-prea, nicĭ foarte-foarte!»

Şi iar pornia înnainte cu paşĭ măruntĭ: «Asta e fuxie, ăsta e conduraş, asta e zambilă...»

Cînd lăsa grădina, îşĭ căuta de găinele odolence. Pe toate le botezase. Pe cea neagră o chema Mariţa, pe cea albă Janeta, pe cea pestriţă Lizuca şi pe cea roşcată Rozica; iar pe cucoşul înnalt şi pintenat: Gogu.

Şi numaĭ îl auziaĭ pe domnul Dumitrache: «Lizucă, fiĭ cuminte, Lizucă... Janeto, vîră-ţĭ minţile în cap Janeto... Haĭ, haĭ, Ro-

zico, tu acuşica îţĭ găseştĭ beleaua... Musu Gogule, poftim la taica!...»

«Musu» Gogu bătea voios din aripĭ, întindea gîtul strălucitor şi trîmbiţà prelung. Mariţa, Janeta, Lizuca şi Rozica scurmaŭ în umbra zaplazuluĭ, acoperit de iederă, şi se scăldaŭ în praf. Iar, cînd eraŭ flămînde, se strîngeaŭ în jurul domnuluĭ Dumitrache şi se uitaŭ la el, cînd c'un ochiŭ, cînd cu altul, pînă le arunca grăunţele portocaliĭ. Şi domnul Popescu sta ceasurì acolo, pe un scăunaş, cu capul alb în soare, sfătuia cu dumnealor tremurîndu-şĭ bărbiţa şi era foarte fericit.

Astăzĭ bătrînul, văzînd ziua aceasta frumoasă de început de primăvară, se hotărî să se ducă la un grădinar din Filaret ca să cumpere două hultoane. Cucoana Agripina, cînd îl văzu îmbrăcîndu-se, începu iar a ţipa vînturîndu-şĭ braţele:

«Care va să zică dumneata vraĭ s'o ştergĭ la *şpaţir* şi eŭ să rămîn singură acasă.... Ca Barbara Ubric, care va să zică vraĭ s'ajung... Care va să zică dumneata...

— Staĭ, staĭ, opreşte-te, ţară, că te ieaŭ, păcatele mele, te ieaŭ!», cuvîntâ domnul

Dumitrache, dîndu-şĭ cu cosmetic mustăţile şi bărbiţa albă.

Cucoana se potoli, se îmbrăcă cu vechea sa rochie liliachie, se pudră, şi după amiază plecară amîndoĭ pe străzile pline de lumina strălucită a primăverii.

Mititica şi rotofeia cucoană Agripina se legăna ca o raţă, tremurîndu-şĭ macii însîngeraţĭ din vîrful capelii. Domnul Dumitrache, mititel ca şi dumneaeĭ, păşia mărunţel, cam adus de spate, cu ochelariĭ pe vîrful nasuluĭ, mîngîindu-şĭ bărbiţa de ţap.

Trecură, maĭ întîiŭ, prin ulicioare strîmte, pline de larma copiilor desculţĭ. Intrară apoĭ în strada maĭ largă a Teilor, pe care treceaŭ, prin lumina albă a primăverii, tramvae deschise, pline de lume. Cînd ajunseră în Bulevard, la statuia luĭ Roseti, tramvaiul pleca. Domnul Popescu ridică bastonul, strigă; dar, pace. Atuncĭ apriga cucoană Agripina se mîniè grozav şi începu a alerga după tramvaiŭ, în fluturările volanilor, vînturîndu-şĭ cu desperare umbrela:

«Eĭ, eĭ, conductor... Pst, opreşte, fir'aĭ al draculuĭ, opreşte... Am să te reclam la direcţiune... Eĭ, pst, opreşte...»

În sfîrşit tramvaiul se opri, şi bătrînii se suiră. Conductorul sunâ, vizitiul fluerâ uşurel, învîrti biciul, şi calul se smunci şi porni în tocatul regulat al copitelor, pe cînd cucoana Agripina sufla ca un foĭ şi ţipa, ştergìndu-se de sudoare:

«Care va să zică dumneata îţĭ batĭ joc de lume musu...

— N'am auzit, vă rog, cuvîntâ conductorul rupînd două bilete.

— Minţĭ, aĭ auzit; dar n'aĭ vrut să opreştĭ, ţipa maĭ groznic cucoana Agripina.

— Vă rog, daţi-mĭ, voie...

— Nicĭ un vă rog, domnule, nicĭ un vă rog, am să te reclam... pfuuu... Auzĭ dumneata să mă facă, care va să zică, dumnealuĭ, pă mine...

— Dar daţi-mĭ voie vă rog...

— ... Pardon, persoană corpolentă, să alerg atîta distanţie...

Pfuuu! — p'o căldură ca asta?

— Dar n'am auzit...

— Te-oĭ învăţa eŭ, musu, ca să-ţĭ batĭ joc, care va să zică.

— Vă declar pă onoare...

— Nu, am să te reclam, am să te re-

clam la direcţiune... Nicĭ-un dar, domnule, nicĭ-un dar... E un adevărat *şcandal*, *mizerïe*, porcărie, bătaie de joc, da, da, domnule, bătaie de joc, bătaie de joc...»

Lumea zîmbia împrejur; iar domnul Popescu îşĭ mîngîia, liniştit, barbişonul ca şi cum n'ar fi auzit nimic.

Lîngă palatul justiţieĭ, domnul Popescu şi cu consoarta se coborîră şi se suiră în tramvaiul de Filaret.

Cucoana Agripina se potolise acum. Tramvaiul, plin, trecea lin, fără zgomot, prin lumina mare, în trapul ostenit al caluluĭ. In răstimpurĭ, suflărĭ uşoare aduceaŭ mirezmele grădinilor în floare. Şinele păreaŭ de argint în bătaia soareluĭ. De-asupra caselor, cerul era limpede ca oglinda, şi rîndunelele treceaŭ ca nişte liniĭ negre. Apoĭ o undă de vînt aduse un miros jilav de verdeaţă, şi deodată răsări înnainte un petec verde de cîmp, un scrînciob de bărcĭ şi un furnicar pestriţ într'un nour luminos de praf; iar la marginea cîmpieĭ, un drum alb, supt o boltă de sălciĭ, supt care se primblaŭ părechĭ singuratece.

Frunzarele verzĭ-galbene păreaŭ de de-

parte o înfumurare strâvezie de-asupra trunchiurilor negre. Bărcile albastre zburaŭ, în lumina albă, cu siluete colorate, — şi o flaşnetă răguşită suspina *Valurile Dunăreĭ*.

Tramvaiul coti la deal, într'un zgomot mare de copite şi de lanţurĭ, şi sus, lîngă gară, se opri. Domnul Popescu şi cucoana Agripina se coborîră şi porniră la domnul *Franţ Horticultorul*. Acolo umblară mult pe supt coviltirile albe ale zarzărilor, care puneaŭ o uşoară horbotă de umbre pe nisipul galben al aleelor. Domnul Popescu se opria la fie-care copac, se învîrtia fericit în jurul luĭ, îl cerceta şi apoĭ îl întreba pe Neamţ, privindu-l pe supt ochelarĭ:

«Sînt bune fructele, domnule Franţ ?».

Iar domnul Franţ Horticultorul moţăia din cap:

«Cum şi zahăr! Cum şi zahăr!»

După ce alese, apoĭ, doĭ perĭ bergamoţĭ, spuse să-ĭ trimeată numaĭ decît «acuşica negreşit» în strada Braţuluĭ, No. 5, şi plecă, cu paşĭ mărunţĭ, cu consoarta la braţ.

Cînd eşiră în ulicioara liniştită şi plină de mirezmele zarzărilor, şi văzură la capătul eĭ întinsa cîmpie a Filaretuluĭ, se ho-

tărîră să se plimbe nițel prin ea și porniră încet spre pajiștea verde, printre grădinile înflorite.

În cîmpie îĭ învălui un miros puternic de verdeață și de pămînt jilav. Pretutindenĭ trecea parcă o suflare de înviere. Văzduhul era plin de lumina strălucită a primăveriĭ și de fulgerele negre ale rîndunelelor. Bătrîniĭ ridicaŭ fericițĭ nasurile spre cerul sineliŭ și respiraŭ cu lăcomie.

Departe se zăreaŭ viĭ cu căsuțe vesele, înnecate în valurĭ de verdeață, pe care petele albe ale copacilor înflorițĭ păreaŭ bucățĭ de spumă.

Și apriga cucoana Agripina avea acum pe fața roșie un zîmbet nespus de galeș, și domnul Popescu îșĭ simți brațul strîns ușor de brațul rotund al consoarteĭ, și începu a-șĭ mîngîia, zîmbind visător, bărbița albă de țap.

Peste cîmpie se revărsă de-odată un vuiet neînțeles, crescu ca o vijelie, și de după un zid de verdeață răsări un tren, trecu ca o nălucă pe d'innaintea bătrînilor, într'o larmă clocotitoare, și dispăru după o vie,

lăsînd în urmă o şuviţă albă de fum şi un freamăt pierdut de ape.

Tăcerea apoĭ se aşternu maĭ adîncă. Undeva, departe, se auziaŭ nişte tălăngĭ picurînd ca din văzduhurĭ.

In marginea unuĭ pîlc de arborĭ uriaşĭ, bătrîniĭ se opriră şi se aşezară jos în iarba mătăsoasă, în care scînteioarele galbene, ardeaŭ ca nişte luminĭ. Împrejur plutia un miros vag de viorele. Mirosul de verdeaţă era maĭ pătrunzător. Frunzarele mute îĭ învăluiră în răcoarea lor umedă. Şi de undeva, în linіştea cîmpieĭ, venia un fluierat uşurel de mierlă şi-un glas sonor de cuc: «Cu-cu! Cu-cu!».

Amurgul veni cu pulberea luĭ de aur, cu uşoara sa ceaţă viorie peste depărtărĭ, şi cu neînţeleasa-ĭ melancolie.

Şi, în liniştea înserăriĭ, de departe, de la complectul de la *Steag*, porni un vals vechiŭ, cîntat de-o clarnetă, de un fligorn şi de o vioară. Melodia creştea şi scădea în unde line. O tobă îĭ însemna încet tactul legănat, şi glasul fligornuluĭ izbucnea uneorĭ răsunător deasupra, şi apoĭ se auzia

din ce în ce maĭ încet, pînă cînd tremura ca din depărtărĭ nemăsurate.

Bătrîniĭ ascultaŭ pe gîndurĭ. Cucoana Agripina înclinâ visătoare capul pe un umăr. Domnul Popescu îşĭ mîngâia c'un zîmbet ţăcălia albă, şi ochelariĭ rotunzĭ îĭ străluciaŭ, ca doĭ cărbunĭ, în cele din urmă unde de lumină.

Şi de odată bătrîniĭ întinseră gîturile ca două păsărĭ speriate şi, privind o clipă, prietre trunchiurile negre, începură a zîmbi tainic: dincolo, în cîmpia verde, o păreche de îndrăgostiţĭ trecea încet la braţ; din cînd în cînd, se opriaŭ, se sărutaŭ lung, îmbătaţĭ par'că de mirezmele ameţitoare ale primăveriĭ, şi porneaŭ iar agale prin pulberea de aur.

Şi dintr'odată domnul Popescu deschise braţele, îşĭ îmbrăţoşă consoarta şi începu a o săruta tremurîndu-şĭ cu duioşie bărbiţa de ţap:

«Vaĭ, săraca băbuşca mea, că tot mi-ĭ dragă săraca!»

Melodia bătrînă amuţise. În linişteа care se întinsese o mierlă fluera uşurel, undeva, în verdeaţa tînără.

Domnul Popescu suspina tot maĭ cu foc: «Săraca băbuşca mea!»

Iar apriga cucoană Agripină nu maĭ ţipa acum: «Care va să zică ca Barbara Ubric vraĭ s'ajung, moroiule!», ci zîmbia galeş cu ochiĭ ţintiţĭ în gol.

SPAIMA

SPAIMA.

La domnul Lache Dobrescu, şef de biroŭ la Prefectură, eraŭ musafirĭ. Dumnealuĭ fuma, picior peste picior, şi spunea palavre aruncînd spre tavan valurĭ albăstriĭ de fum.

Venise vorba despre hoţĭ, şi domnul Dobrescu spunea grozăviĭ după grozăviĭ: întindea braţele în lăturĭ şi căsca ochĭ marĭ, plinĭ de spaimă, trăgîndu-se înnapoĭ, apoĭ cobora tainic glasul ascultînd, par'că, ceva în noaptea de afară. Iar cucoanele clătinaŭ, minunate, din cap dînd drumul, uneorĭ, la uşoare ţipete de spaimă:

«Vaĭ, dragă!—Închipueşte-ţĭ soro!—Cum, l-a omorît? Tî-tî-tî-tî!»

Lampa ardea liniştită, în mijlocul meseĭ, supt abajurul verde, tremurînd pe tavanul umbrit o roată albă de lumină şi poleind cu o slabă lucire verzuie lucrurile vechĭ.

Afară, în noaptea neagră, se vedea, ca într'o uşoară negură de toamnă, lampa, cu musafirii în jurul meseĭ, cu cucoana Eufrosina, şi cu domnul Dobrescu cu faţa tăiată de favoriţele sure, pe jumătate verde.

Barbaţiĭ luaŭ, din cînd în cînd, un cap de harap de pe masă, plin cu tutun, îşĭ făceaŭ ţigărĭ groase şi se răsturnaŭ pe spetezele scaunelor aruncînd în bagdadie rotocoale marĭ de fum.

Deodată domnul Ionescu, cumnatul domnuluĭ Dobrescu, izbucni indignat, răsucindu-şĭ mustăţile galbene încîrlionţate spre ochĭ :

«Ia maĭ slăbeşte-ne, nene, cu minciunele!»

Apoĭ întorcîndu-se cătră cucoana Eufrosina:

«Maĭ trage-l de mînecă cumnat-o, maĭ trage-l de mînecă!

— Mă tem că i-oĭ rupe-o păcatele mele!» răspunse cucoana Eufrosina tremurînd pe scaun într'un rîs uşurel.

Iar domnul Dobrescu îşĭ urmă liniştit povestirea ridicînd glasul:

«Totul e prezenţa de spirit domnule! Să vedeţĭ ce mi s'a întîmplat mie. (Cu-

coana Eufrosina zîmbi uşor). Or fi de-atuncĭ vr'o zece anĭ. — Da, da, taman zece anĭ, a fost în ziua în care m'a făcut pă mine sub-şef. — Ce-mĭ vine mie, zic dumisale: «Ştiĭ ce, dragă, haĭ să mergem şi noĭ la hram la mănăstirea Paserea: luăm docaraşul cu *tratorul* dă la nenea Mandache, drumul e bun, vremea e frumoasă, mergem d'a mare dragul! — De ce nu, dacă vreĭ matali să mergem, mergem» zice dumneaeĭ.

— Măĭ, măĭ, măĭ, de unde dracu le maĭ scoate, domnule, izbucneşte iar domnul Ionescu chinuindu-şĭ disperat mustăţile».

«Aşaaa! Şi zis şi făcut, domnule, urmează domnul Dobrescu învăluindu-se nepăsător într'un nour albastru de fum: luăm docaraşul cu tratorul de la nenea Mandache şi ne ducem. Acolo ca la hram: lume multă, primblărĭ prin pădure, dracu, lacu, însfîrşit ne-am distratără foarte bine, şi sara, pă la aprinsul lumînărilor, am pus tratorul la docaraş şi-am plecatără.

— Bre, bre, bre, de unde naiba scoţĭ, măĭ Lache, atîtea minciunĭ!

— Acuşica înnoptase bine, glăsueşte domnul Dobrescu răsucindu-şĭ favoriţele;

încă nu răsărise luna, şi noĭ mergeam prin pădure. Era bine, nene, şi-o răcoare, şi, ştiĭ, un miros dă verdeaţă de, pe onoarea mea, te îmbăta! Eŭ lasasem calul la pas şi flueram încet un cîntec. Cînd deodată, domnule, la o cotitură, văd negrind în zarea drumuluĭ treĭ namile. M'aplec şi mă uit maĭ bine: par'că mergeaŭ, parcă nu... Eufrosina zice încet: «Oare cine-or fi ăia Lache?» Eŭ zic, ca să n'o sperii pe dumneaeĭ. — Ştiţĭ cum e dumneaeĭ nevricoasă! — zic: «Ia nişte oamenĭ de la hram dragă.» Cînd ce să vezĭ dumneata domnule...

— Tacĭ bre! rácneşte domnul Ionescu.

— ...Namilile deodată, se opresc, strigă domnul Dobrescu; şi se aşează în curmezişul drumuluĭ. Dumneaeĭ şopteşte: «Lache!» «Nu te teme, dragă!» zic eŭ «ia nişte oamenĭ beţĭ.» — Ştiţĭ cum e dumneaeĭ gingaşă! — şi daŭ un biciŭ zdravăn caluluĭ şi trecem, domnule, printre eĭ ca o săgeată. Dar deodată Eufrosina dă un ţipet, întorc capul: indiviziĭ cu treĭ bîte d'asupra capetelor noastre, nene! — Pă onoarea mea! — Opresc, mă-înţelegĭ, tratorul sar la eĭ şi

încep a zbiera: «Am să vă împuşc ca pă nişte cînĭ mizerabililor...

— Tacĭ bre! glăsueşte domnul Ionescu.

— ...Ca pă nişte cînĭ! mugeşte domnul Dobrescu cu ochiĭ încruntaţĭ; — şi eŭ revolver: ioc! domnule! Pă onoarea mea!

Ce să vezĭ dumneata, cît aĭ clipi bîtele s'a făcutără nevăzute; iar hoţiĭ: că-ĭ cîr, că-ĭ mîr, că-ĭ sucită că-ĭ învîrtită, că eĭ n'aŭ avut nicĭ un gînd răŭ, că sîntără nişte bieţĭ oamenĭ năcăjiţĭ care se duc la lucru, şi cîte de-al dă astea braşoave.... Şi iată aşa am scăpatără dă la moarte sigură cu prezenţa dă spirit domnule! încheie domnul Lache, răsturnîndu-se pe speteaza scaunuluĭ şi răsucindu-şĭ cu ifos favoriţele sure.

— Bre, bre, bre, spune, cînd aĭ fost tu bre, Lache la Paserea?» cuvîntează iar domnul Ionescu cu faţa încreţită.

Iar domnul Dobrescu se face că n'aude şi începe a-şĭ sorbi zîmbind liniştit ceaiul, pe cînd cu toţiĭ din toate părţile îl prindidesc cu întrebările:

«Şi nu, zăŭ, cînd aţĭ fost domnule Dobrescu la Paserea?

— Cînd aĭ fost tu măĭ Lache la Paserea?»

Iar cucoana Eufrosina, în rîsetele şi larma care se stîrnise, îşĭ mîngîia cu dragoste mare mîţa bălţată din braţe, şi vorbea repede doamneĭ Popescu închizînd din ochĭ şi clătinînd uşor din cap:

«Vaĭ n'aĭ idee, madam Popescu, cît e de *intelijantă* pisica asta... Draga mamiţicăĭ Bironica... *Se-ĭ* maică, se-ĭ, se-ĭ...»

Şi cucoana Eufrosina începu a înşira: de unde o are, cît miaună de frumos cînd se cere se iasă'n ogradă, cum zgriapţănă la uşă cînd vrea să intre în casă:

«Tare-ĭ intelijantă, madam Popescu, ştiĭ, numaĭ nu vorbeşte, draga maichiĭ... Se-ì maică, se-ĭ, se v'a Bilonica maichiĭ? V'a papică el, v'a somnică, se v'a?»

*

Pe la douăsprezece musafiriĭ plecară. Domnul Dobrescu şi cu cucoana Eufrosina îĭ petrecură, cu luminarea, pănă la uşa antretuluĭ. Domnul Ionescu, care stătea în aceiaşĭ ogradă, le maĭ strigă odată: «Noapte bună, visurĭ plăcute!» şi s'auzi deschizind uşa, închizind-o cu cheia, şi liniştea nopţiĭ se întinse iar.

Cucoana Eufrosina dădu drumul mîţeĭ afară, apoĭ, după cîteva minunte, deschise uşa şi-o strigă:

«Piiis... Pis-pis-pis, Bironică, vin la maica, Bironică!»

Pisica izvorî din întuneric în lumina antreuluĭ şi începu a se freca, mieunînd, de fusta verde a cucoaneĭ Eufrosineĭ. Dumneaeĭ închise uşa, întorcînd de două orĭ cheia, făcu aşternutul, aşeză pe mesuţa de lîngă pat un gavanos cu dulceaţă de cireşe amare — dulceaţa dumnealor favorită, — o farfurioară cu două linguriţĭ, şi două pahare cu apă. Apoĭ începură a se dezbraca încet. Domnul Dobrescu se îmbrăcă cu halatul şi-şĭ puse o scufie vişinie în cap. Cucoana Eufrosina se despleti, în faţa oglinziĭ, şi pieptănîndu-se îşĭ împleti părul sur într'o coadă groasă şi se legă c'o grimea albă. Pe urmă luară cîte o dulceaţă, se aşezară în pat, şi domnul Lache se întinse şi suflă în lumînare.

Cucoana Eufrosina zise:

«Da pînă cînd nu-ĭ spune dumneata o minciună nu se poate!

— Eĭ bravos, apoĭ dacă nu-ĭ maĭ spune

o minciună două cum are să maĭ treacă vremea frate!»

Apoĭ, după un răstimp, cucoana Eufrosina căscă şi vorbi iar:

«Biata Popeasca, cum e ea *nevricoasă*, are să viseze toată noaptea numaĭ hoţĭ!»

Pe urmă, după cîteva minunte, în tăcerea care se întinsese, se auziră două horăiturĭ. Pendula însemna rar clipele în întuneric. Afară, în liniştea nopţiĭ, huruia, undeva departe, o trăsură, apoĭ nu se maĭ auzi nimic.

Într'un tîrziŭ, domnuluĭ Dobrescu, în aţipirea care îl cuprinsese, i se păru că aude un zgomot uşor. Deschise ochiĭ marĭ, în întunericul odăiĭ, şi ascultă încordat; dar împrejur era linişte şi nu se auzeaŭ decît bătăilă inimeĭ sale şi răsuflarea regulată a cucoaneĭ Eufrosineĭ.

Apoĭ, deodată, afară, aproape, supt perete, scîrţîi năsipul lămurit, ca supt un pas greŭ. Urmă un răstimp de linişte şi pe urmă a doua scîrţîitură, maĭ înceată, şi dintr'odată, în cadrul întunecat al geamuluĭ, apăru o mînă neagră şi începu a zmunci încet fereastra. Domnul Lache simţi înţepîndu-l o sudoare rece la rădăcina păruluĭ, prinse a

tremura şi clătină uşor pe cucoana Eufrosina :

«Eufrosino, Eufrosino!

— Ce-ĭ?

— Nu ştiŭ cine-ĭ la fereastră!»

Şi amîndoĭ rămaseră încremeniţĭ, ţinîndu-şĭ răsuflarea, cu ochiĭ la mîna neagră din întunericul geamuluĭ. Pe urmă mîna se şterse din fereastră, năsipul scrîşni iar uşor şi ceva se frecă de uşă, dădu peste clampă şi uşa începu a scîrţîi în ţîţînĭ, împinsă regulat, cu o putere din ce în ce maĭ mare.

Şi deodată cucoana Eufrosina se strecură din aşternut, încet, ca o pisică, şi se vîrî supt pat; iar domnul Lache rămase înţepenit de groază, cu faţa în sus, şi închizînd strîns ochiĭ aştepta cu un fior, din clipă în clipă, se cadă uşa şi se simtă lovitura de moarte, — o izbitură de topor saŭ de cuţit, aşa cum cetise de-atîtea orĭ prin gazetele pline de crime grozave.

Ar fi vroit să strîge: «Săriţĭ, tîlhariĭ!»; dar nu putea: o mînă de fier parcă-ĭ încleştase gîtul şi-l strîngea, îl înnăbuşea. Şi uşa scîrţîia mereŭ şi cineva gîfîia îndărătul

eĭ mormăind injurăturĭ. După aceasta se auziră şoapte încete:

«Impinge maĭ tare... Inc'odată... staĭ... ţine-aşa...»

Apoĭ se întinse împrejur o linişte mare de moarte, în care ceasornicul însemna rar clipele. Domnul Dobrescu asculta cu-încordare c'o undă fierbinte în tot trupul. Pe urmă i se păru că aude paşĭ uşorĭ prin pod. Îşĭ opri răsuflarea şi ascultă cu'n vîjîit surd în urechĭ: cineva păşea încet, tiptil, se oprea o clipă şi iar pornea. Şi ca un fulger îĭ trecu gîndul că hoţul s'a suit în pod prin scara din şură, şi în întunericul ochilor închişĭ, care îl ardeaŭ ca doĭ cărbunĭ, îl văzu deschizînd uşa poduluĭ, auzi lămurit scîrţîitura uşeĭ, îl văzu izvorînd încet din gura neagră, lăsîndu-se cu picioarele pe dulapul de dedesupt, de acolo pe masa de alăturĭ, pe urmă jos, şi pornind, apoĭ, tiptil, prin întuneric, spre pat,—şi o sudoare rece îĭ scăldă tot trupul.

După aceasta nu se maĭ auzi nimic, şi domnul Lache deschise încet ochiĭ şi-ĭ îndreptă cu frică spre gura poduluĭ, apoĭ spre fereastra la care văzuse mîna neagră. Printre perdelele de reţea se zărea acum un

petic albastru de cer, o jumătate galbenă de lună şi, de-asupra, un nouraş sidefiŭ, în care mijea o lumină dulce de vis. Domnul Dobrescu stătu mult aşa ascultînd. În odaie plutea o pulbere luminoasă, în care se lămureaŭ, negre, lucrurile vechĭ şi scînteia lin limba de alamă a orniculuĭ. Domnul Lache şopti încet :

«Eufrosino, Eufrosino!»

Cucoana Eufrosina îşĭ arătă, cu frică, capul de supt pat şi întrebă în şoaptă:

«Nu se maĭ aude nimic?

— Nu, nimic, ieşĭ!»

Cucoana Eufrosina începu a se tîrî uşor, pe brîncĭ, se opri o clipă şi rămase aşa neclintită, ca o cămaşă albă aruncată pe podelele negre. Apoĭ prinse a se ridica încet, ca o fantomă, în lumina vînătă a luneĭ.

Atuncĭ domnul Lache se coborî din pat, şi luîndu-şĭ consoarta de mînă, începu a păşi cu ea în vîrful degetelor ; se opreaŭ, ascultaŭ. Şi iar porneaŭ cu mînile întinse înnainte, şi trecînd în odaia de alăturĭ, domnul Lache închise fără sgomot uşa, răsuci uşurel cheia de două orĭ, şi, după ce puse zăvorul, amîndoĭ începură a îngrămădi în

uşă tot felul de lucrurĭ: treceaŭ ca nişte fantasme prin lumina de vis a luneĭ, se opreaŭ, ascultaŭ o clipă încordaţĭ, şi iar prindeaŭ aşĭ căra tiptil lucrurile.

A doua zi, cînd domnul Lache ieşi ca de obiceĭ în cerdac, în halat şi papucĭ, ca să-şĭ citească gazeta şi să-şĭ soarbă cafeaua, — dădu cu ochiĭ de domnul Ionescu care îl întrebă, ca în totdeauna, cum a dormit. Însă de astădată domnuluĭ Lache i se păru că pe supt mustăţile galbene ale domnuluĭ Ionescu a trecut un zîmbet ciudat, şi fu gata să izbucnească ca o boambă; dar îĭ fu ruşine şi răspunse liniştit:

«Bine nene!»

Apoĭ aruncă, cu gura rotundă, un val albastru de fum, şi-şĭ plecă ochiĭ în gazetă.

ROMANȚA

ROMANȚA.

In fiecare sară moș-Iordache se întorcea pe două cărărĭ, pe ulicioarele întortochiate ale măhălăliĭ ; pășea aplecat înnainte, sprijinindu-se, cu greutate, în cîrja-ĭ groasă de corn și cîntînd trăgănat pe nas :

«Foiliță și-o lalea,
Cînd eram în vremea mea,
Scripcă nu-mĭ maĭ trebuea :
Scripcă era gura mea...»

În urma luĭ se stîrnia harmalaie mare și prăfărie : cîniĭ se repeziaŭ din toate părțile hămăind, copiiĭ se luaŭ după el țipînd. Iar moș-Iordache se întorcea și scuipa mînios, apărîndu-se cu cîrja și mormăind :

«*Moclis sacana... Parostica misca* dracu... *Pașol...*»

Și pornia iar, cîntînd și cumpănindu-se, cu alaiul după el, în noriĭ luminoșĭ de pulbere, în zarva asurzitoare și rîsetele cumetrelor.

Era mititel, avea o pălărie pleoştită ca un clopot, nişte ochelarĭ legaţĭ cu aţă pe după urechĭ, şi între ochelarĭ o minune de nas roşu şi mare, că mahalaua zicea că din pricina luĭ păşeşte moşul aşa de aplecat înnainte de par'că ar căuta ceva pe jos.

Cînd ajungea acasă, mătuşa Mafta, ca şi el de prizărită, îmbrobodită cu bariz portocaliŭ, cu nasul cîrjoiat ca un plisc de uliŭ spre bărbia ascuţită şi întoarsă în sus, — se repezia, plină de năduf, la portiţă şi prindea a ţipa cît o ţinea gura:

«Ptiuĭ, bată-te Dumnezeŭ să te bată de ghiuj nebun, iar te-aĭ îmbătat ca un muscal, mînca-te-ar holera să te mănînce... Bătu-te-ar toţĭ sfinţiĭ să te bată... Mînca-te-ar viermiĭ ceĭ neadormiţĭ să te mănînce...»

Moş Iordache se opria înnaintea babeĭ; se cumpănea la dreapta, la stînga, înnainte, înnapoĭ, sughiţa, căta lung la ea pe de-asupra ochelarilor, şi gura i se întindea până la urechĭ într'un zîmbet nespus de galeş. Apoĭ odată chiuia de clocotia mahalaua.

«Ihaa-huuu !...

— Ptiuĭ, bată-te...

— Nu te supăra așa, cucoană Maftă... Ține-ți firea, parostica misca dracu... Incet... încet... domol... cucoană Mafta...

— Mînca-te-ar...

— Aleĭ!

— Trăsnească-te...

— Tacĭ bre... Ce spuĭ, soro?» cuvînta, foarte liniștit, moș Iordache clătinîndu-se și sughițînd.

Prin ogradă rătăciaŭ găinele boghete ale babeĭ și calul alb, bătrîn și slab, al moșneagului. Cocoșul negru, cu creasta roșie ca un mac, zbura pe gardurile înnecate de bălăriĭ, bătea din aripĭ și trîmbița prelung. Moș-Iordache intra pe portiță cîntîndu-șĭ cu foc cîntecul în țipetele groznice ale mătușeĭ Mafteĭ, se suia cu greutate în pridvor și, așezîndu-se pe o laviță, îșĭ sprijinia coatele pe genunchĭ, capul în mînĭ și începea a se tîngui, cu jale mare, caluluĭ:

«Măĭ Bălane măĭ, vezĭ cum mă batjocurește, măĭ... Tare-s amărît, bre... Numaĭ unul Dumnezeŭ știe ce e 'n sufletul meŭ, măĭ tată!»

De supt ochelarĭ, răsăriaŭ două lacrimĭ

şi prindeaŭ a călători pe nasul înflăcărat şi lung.

Imprejur, livezile nemărgenite, se întindeaŭ triste în durerea asfinţituluĭ de aur, şi moş-Iordache sta pănă tîrziŭ pe laviţă'n pridvor şi se jăluia luĭ Bălan şi clătina amărît din cap, oftînd din baierile inimiĭ:

«Of, măĭ Bălane măĭ, măĭ tată măĭ, aĭ auzit cum a ţipat baba la mine, bre? Tare-s amărît măĭ...»

Şi deodată începea a plînge în gura mare:

«Buuu-hu, bu-hu, bu-hu... Sărăcuţ de sufletul meŭ, amărîtu-s şi singur pe lume... Fără ma-mă... fără ta-tă... Buuu-hu, bu-hu, bu-hu...»

Mătuşa Mafta se repezia, din cînd în cînd, cu pliscul la moşneag, ca o cloşcă. Iar calul sta nemişcat, ca o stană, şi-ĭ privia trist cu ochiĭ luĭ marĭ.

* * *

Înserează.

Mătuşa Mafta toarce la portiţă, pe banca înverzită de muşchiŭ, şi vorbeşte singură tremurîndu-şĭ bărbia:

«Hm, măĭ, măĭ, măĭ, mare comedie: nu

maĭ vine bătu-l-ar pocnitu să-l bată... Iar s'a înfundat la jupîn Nuhăm... Bătu-l-ar sfînta zi de aztăzĭ...»

Barizul portocaliŭ şi rochia untdelemnie pătaŭ gardul vînăt. Fusul se cobora sfîrîind spre iarba verde ca buratecul. Livezile, înflorite şi poleite de cele din urmă luminĭ ale asfințituluĭ, umpleaŭ ulița de mirezme. Prin curțĭ se aprindeaŭ focurĭ roşiĭ, şi — în lumina rumenă cumetrele rotofeie pregătiaŭ de ale mîncăriĭ. Deodată, cine ştiĭ unde, în fundul măhălăliĭ, un flaut începu a suspina o romanță bătrînă. Mătuşa Mafta se opri din tors şi tăcu. Îşĭ aduse aminte că romanța aceasta se cînta pe cînd era ea tînără, şi se văzu, ca printr'un fum, îmbrăcată cu scurteică verde şi cu fustă vişinie, şi pieptănată cu cîrlionțĭ pe frunte, oftînd sara îngîndurată la zăbrea. Se gîndi, apoĭ, că moşneagul eĭ, urît şi chel c'an palmă, era odată frumos şi tînăr, şi-l văzu călcînd țanțoş în fruntea flăcăilor: cu cizme lungĭ cu scîrț, cu pălăria pe-o ureche, şi cu musteața ca pana corbuluĭ, cîntînd cu alean, în luminile scăzute ale amurgiturilor.

Bătrîna oftă încet:

«Lume, lume!»

Flautul îşĭ suspina departe, cu melancolie, romanţa, une-orĭ îşĭ perdea notele într'un tremur de durere fierbinte.

Mătuşa Mafta sta nemişcată pe laviţa veche, cu mînile pe genunchĭ, cu ochiĭ micĭ, ca două mărgele, în gol. La colţul ulicioareĭ răsări moş-Iordache cumpănindu-se şi glăsuindu-şĭ cu foc cîntecul.

Cînd ajunse în faţa babeĭ se opri şi începu a striga clătinîndu-se:

«Babooo-babo, mă închin cu plecăciune!»

Şi îşi scoase pălăria păn' la pămînt:

«Cînd eram în vremea mea... Ce te uiţĭ aşa la mine, bre? Par'că, ştiĭ, vreĭ să mă zugrăveştĭ, soro... He, he, he... Cînd eram în vremea mea, scripcă nu-mĭ maĭ trebuia... Scripcă era gura mea... Nu-ĭ aşa babooo?

— Aşa-ĭ, aşa-ĭ...» răspunse mătuşa Mafta cu glas dulceag.

Moş Iordache se minună grozav, căscă ochiĭ, căscă gura, se apropiè de babă, se boldi la ea, pe de-asupra ochelarilor, şi chiuì din răsputerĭ:

«Ihaaa-huuu!

— Eĭ, lasă, lasă acu....

— Ihaaa-huuu!

— Eĭ lasă, creştinul luĭ Dumnezeŭ, şi haide că-ĭ fi flămînd!

— Eĭ iaca merg, babo, iaca merg... Da nu aşa cu forţă majoră... Încet, soro... Încet, că ameţesc....»

Bătrîniĭ intrară în casă. Baba aprinse lampa şi aşeză, pe patul aşternut c'o pocladă vrîstată, o măsuţă cu treĭ picioare şi, după ce-o acoperi c'un ştergar curat, aduse, într'un nouraş de aburĭ, o strachină cu găluşte.

Lampa, cu ţilindrul afumat, bîzîia ca o muscă, în părete, şi lămuria, în fund, de-asupra divanuluĭ, culmea cu hainele moşnegilor; de-asupra uneĭ caţaveicĭ sta cucuiată o mîţă bălţată şi ochiĭ îĭ luciaŭ, în umbră, ca doĭ licuricĭ.

Mătuşa Mafta îl îmbiè pe moş-Iordache cu glas moale:

«Eĭ lasă, omu luĭ Dumnezeŭ, cîntecu şi mănîncă!

— Mănînc, babo, mănînc.... Şi fiind-că şi pentru că te-am văzuuut... Dorule i-ha-ha...

— Da lasă omule cîntecul şi mănîncă, că se răcesc!

— ... Cu tronc la inimă mi-aĭ căzuuut... Dorule i-ha-ha....»

Calul îşĭ vîrî capul pe uşă, se uită la moşnegĭ cu ochiĭ luĭ marĭ, şi dădu melancolic dintr'o ureche. Moş-Iordache strigă voios:

«Aha! Mă închin cu plecăciune, măĭ Bălane... Staĭ să-ţĭ daŭ, Domnule, o bucăţică de zahar!»

Şi moşneagul vîrî mîna până 'n cot într'un buzunar, şi scoase o bucăţică de zahăr şi-o întinse caluluĭ:

«Na, măĭ Bălane, mănîncă... Astăzĭ sînt o persoană foarte fericită... Şi fiindcă şi pentru că te-am văzuuut... Dorule i-ha-ha!»

Bălan îşĭ ronţăia liniştit zahărul în lumina gălbuie. Moş-Iordache cînta, mînca şi-ĭ vorbia foarte fericit, cu dragoste mare, şi chelia-ĭ lucie ca sticla şi ochielariĭ rotunzĭ îĭ străluciaŭ lin în văpaia somnoroasă a lămpiĭ. Iar mătuşa Mafta sta ghemuită pe o ladă verde, încondeiată cu florĭ roşiĭ şi galbene, şi se uita înduioşată la moşneag şi se gîndia la un flăcăŭ, cu mustaţa cu pana corbuluĭ,

care cînta în puterea nopţiĭ, pe supt ferestrele uneĭ căsuţe curate, de la marginea uneĭ măhălălĭ :

«Zorĭ de ziuă se revarsă
Şi eŭ ochiĭ n'am închis, —
Ah, cum să-ĭ închid cînd varsă
Pîraie de foc nestins !»

Şi se maĭ gîndia la o fată supţirică, care ieşia noaptea la portiță, în lumina tainică a luniĭ.

TABLA DE MATERIĬ

TABLA DE MATERIÏ

	Pag.
Tuşa Ruxăndiţa	7
Focul luĭ Don Vagmistru	19
Cucoana Vastica	33
O sindrofie	45
Bunicii	61
În preajma foculuĭ	69
Domnul Bucur	79
Domnul Tudorache	93
Domnişoara Biţa	105
Un interior	121
Stafia	131
O afacere bisericească	149
La Filaret	167
Spaima	181
Romanţă	195

Cărţi apărute în editura Institutuluĭ de arte grafice MINERVA, Bucureştĭ, Strada Regală, 6.

BIBLIOTECA SCRIITORILOR ROMÂNI

AUTORII CLASICI

V. ALEXANDRI. —	Poesiĭ	1.50
—	Teatru I	1.50
—	Teatru II	1.50
—	Teatru III	1.50
—	Prosă	1.50
M. EMINESCU. —	Poesiĭ postume	1.50
—	Geniu pustiu	2.—
—	Literatură populară	1.50
—	Scrierĭ politice și literare	2.—
N. BĂLCESCU. —	Istoria Romînilor sub Mihaĭ-Vodă-Viteazul	1.50
GR. ALEXANDRESCU. —	Versurĭ și Proză	1.25
P. ISPIRESCU. —	Legendele saŭ basmele Romînilor	1.50
N. FILIMON. —	Ciocoiĭ vechĭ și noĭ	1.50
ION CREANGĂ. —	Opere complete	1.50
ANTON PANN. —	Opere complete	1.50
D. BOLINTINEANU. —	Poesiĭ	1.50
C. NEGRUZZI. —	Proză. Vol. I	1.50

Toate aceste scrierĭ — exceptînd Poesiĭ Postume şi Geniŭ Pustiŭ de M. Eminescu, — se găsesc în ediţie de lux à . . . . . . LEI 3.— vol.

ANTICARIAT Nr. 4
LEI 12

15.00

...apărute în editura Institutuluĭ de arte grafice MINERVA. — Bucureștĭ, Strada Regală 6.

AUTORII MODERNI

	L. B.
N. Iorga. — Drumurĭ și orașe din România	2.50
— Sate și mănăstirĭ din România	2.50
— Pe drumurĭ depărtate . . .	1.50
— Cuvinte adevărate	2.50
— Neamul românesc	2.50
— Gîndurĭ și sfaturĭ	1.50
— Istoria românilor în chipurĭ și icoane	2.50
— Ștefan-cel-Mare și Mihaĭ Viteazul	—.50
M. Sadoveanu. — Povestirĭ	1.50
— Șoimiĭ	1 50
— Durerĭ înnăbușite . . .	2.—
— Crîșma luĭ Moș-Precu .	2.—
— Povestirĭ din răsboiŭ . .	2 —
I. Slavici. — Din bătrînĭ	2.50
— Vatra părăsită	2.—
Il. Chendi. — Preludiĭ	2.50
— Foiletoane	2.50
I. Brătescu-Voinești — Nuvele și schițe .	1.50
C. Sandu. — Drum și popas	1.25
-- In urma pluguluĭ	1.50
Aurel C. Popovici. -- Vorbe înțelepte . .	1.50
D. R. Rosetti (Max). — Intre Capșa și Palat	2.—
Haralamb G. Lecca. — Poesiĭ	1.50
C. Flammarion. — Tainele ceruluĭ (trad. de Haralamb G. Lecca)	1.50
Maria Cunțan. — Poesiĭ	1.25
Gh. A. Teodoru. — Din viața marinaruluĭ.	1.50
Constanța Hodoș. — Frumos!	1.50
Ion Gorun. — Taina a șasea	1.50
Jules Brun și N. Papahagi. — Moșneagul de la Munte	1.50
Em. Grigorovitza. — Chipurĭ și graiurĭ	2.50
Gr. N. Coatu. — Din viața țărănească . .	1.—
Augustin Paul. — Între Someș și Prut . .	1.50
I. Manolache-Holda. — Fețe	1.50

I. 3704.